Ca să revin la ideea de politică externă a României, mi se pare că este, în continuare, important să subliniez vocația europeană a țării noastre, în sensul ei cel mai larg".

Rămînînd în cadrul european, dar restringînd aria, ne-a interesat opinia d-lui prim-ministru privind posibilitățile de ameliorare, de restructurare, pe baze noi, a relațiilor cu vecinii, relații grav afectate, și ele, de politica fostului regim.

„Cu prilejul întîlnirilor pe care le-am avut la Sofia cu toți primii miniștri ai țărilor vecine, am constatat posibilități reale de a ne înțelege, un consens foarte larg și foarte pozitiv. Am hotărît ca toate contactele de vecinătate să fie realizate fără nici o întîrziere și fără opreliști, schimburile bilaterale, centralizate, individuale, să fie dezbărate de orice constrîngeri, respectîndu-se principiul avantajului reciproc. De asemenea, legăturile noastre cu alte țări, cum ar fi Cehoslovacia, RDG, Polonia, au fost privite, de ambele părți, foarte favorabil și există elemente pentru a le așeza pe o bază, să-i spunem, de participare la o comunitate europeană în formare".

In suita firească, dl. Petre Roman s-a referit la semnificația ideii de „casă comună europeană", acest concept generos, care face, însă, obiectul unor diverse interpretări :

„Casa europeană comună sau alternativa dată de Mitterrand — confederație —, toate aceste concepte cred că au o semnificație, un temei : barierele ideologice sînt, din fericire, mult subțiate, dacă nu chiar eliminate ; fundamentul umanist al coexistenței, al comunității europene, este nu numai de netăgăduit, dar începe să fie și un instrument activ, și cred că România se înscrie și ea — cu virtuțile recunoscute, cu legitimitatea pe care i-a dat-o revoluția — cu o voce foarte frumoasă și limpede în această comunitate".

In finalul convorbirii, dl Petre Roman s-a referit la amplitudinea relațiilor pe care România înțelege să le dezvolte cu toate statele. Opțiunea europeană — spuneam, în acest context — nu este exclusivistă...

„Este evident și, de altfel, acțiunile noastre diplomatice o dovedesc. Noi am manifestat, din prima clipă, dorința de a avea o cu totul altă bază de relații decît pînă acum, pe toate meridianele lumii. Am reluat de curînd contacte foarte rodnice cu țări arabe și continuăm în acest sens. Avem contacte bune cu diferite alte state, de pildă cu Canada, în ceva mai mică măsură pînă acum, cu Statele Unite sau Japonia.

Repet, în ce ne privește, n-am făcut nici o discriminare. Vocația europeană, despre care vorbim, nu este un paneuropenism, ea este, pur și simplu, rezultatul realității geopolitice și istorice despre care ați vorbit.

Este suficient să se deschidă ferestrele de partea celorlalți, pentru a ne putea manifesta oriunde aceste ferestre s-ar deschide. Îmi aduc aminte că un ziarist occidental îmi spunea că, acum, România este dispusă să deschidă multe ferestre, și am spus că imaginea nu e prea corectă, pentru că, după părerea mea, noi sîntem ca un fel de zonă complet vitrată, fără nici un fel de despărțituri prin care să nu poți vedea.

Radu Pascal

În perioada 30 ianuarie — 2 februarie, anul curent, ministrul economiei naționale, dl. Victor Stănculescu, a condus o delegație, care a efectuat o vizită în Irak. Cu acest prilej, dl. Stănculescu a fost primit de președintele Saddam Hussein, căruia i-a remis o scrisoare din partea președintelui Frontului Salvării Naționale, dl. Ion Iliescu, în care este exprimată dorința de dezvoltare a relațiilor româno-irakiene în diferite domenii de activitate. În același cadru, șeful statului irakian a transmis poporului român mult succes pe calea ce și-a deschis-o prin revoluția din decembrie, apreciind, totodată, că legăturile bilaterale se pot intensifica.

Ministrul economiei naționale, dl. Stănculescu, s-a întîlnit, de asemenea, cu viceprim-ministrul guvernului, Sadoun Hammadi, cu președintele parlamentului, Saadi Mehdi Saleh, cu alți demnitari irakieni.

În timpul lucrărilor comisiei mixte guvernamentale româno-irakiene de cooperare tehnică, științifică și de comerț, un accent deosebit a fost acordat activității pentru finalizarea obiectivelor ce se află în execuție în Irak, precum și a intensificării cooperării în domeniile industriei, extracției petroliere și irigațiilor.

STOP CADRU

Peste 20 000 de muncitori siderurgiști au participat la o manifestație de protest, în fața Parlamentului din Budapesta, împotriva recentelor creșteri ale prețurilor

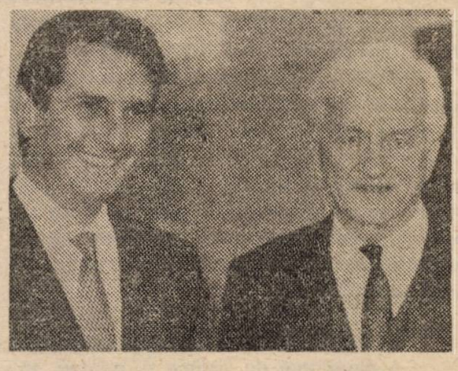

Președintele R. F. Germania, Richard von Weizsaecker (dreapta), și președintele ales al Braziliei, Fernando Collor de Melo (stînga), înaintea convorbirilor oficiale. În cadrul acestora, șeful statului vest-german a exprimat interesul țării sale față de o dezvoltare economică stabilă în America Latină. Turneul pe care îl efectuează în Europa președintele brazilian este consacrat cristalizării legăturilor bilaterale de cooperare în plan economic, în vederea depășirii situației grave din Brazilia, confruntată, între altele, cu o rată a inflației de 50 la sută

Despre procesul marilor criminali

La sfîrșitul săptămînii trecute, Tribunalul Militar Teritorial București a pronunțat sentința în procesul marilor criminali Postelnicu Tudor, Bobu Emil, Dincă Ion și Mănescu Manea. Cu majoritate de voturi, Tribunalul a hotărît condamnarea celor patru inculpați la detențiune pe viață, confiscarea totală a averii, precum și la alte pedepse complementare corespunzătoare pentru săvîrșirea infracțiunii de coautori la genocid. Asupra colectivităților umane din Timișoara, București, Sibiu, Brașov și din multe alte localități — care s-au ridicat, în virtutea drepturilor lor elementare, împotriva oprimării — diabolicul cuplu de satrapi nu a ezitat să arunce forțe înarmate, care trebuiau să le înfrîngă setea de libertate și dreptate. Genocidul săvîrșit a fost posibil numai cu participarea colaboratorilor direcți ai dictatorului.

În legătură cu procesul desfășurat și sentința pronunțată, am avut o discuție cu doamna dr. RODICA MIHAELA STĂNOIU, **cercetător științific principal la Institutul de Cercetări Juridice, cu specializarea în criminologie, prof. invitat la Universitatea din Montreal.**

— Genocidul face parte din categoria infracțiunilor contra păcii și umanității (sau contra omenirii, cum sînt ele consacrate în Codul nostru penal). Ce ne puteți spune, pe scurt, despre această categorie de infracțiuni ?

— Crimele contra umanității constituie infracțiuni de un tip particular. Legată, la început, de starea de beligeranță, noțiunea de crimă contra umanității și-a dobîndit, cu timpul, autonomia sa și are, astăzi, o existență distinctă.

— Prin ce se particularizează genocidul față de celelalte crime contra umanității ?

— Conceptualizarea și definirea sintetică a genocidului nu a fost o sarcină ușoară pentru juriști. Ne aflăm în fața unei infracțiuni cu conținut complex și variat, în care sînt reunite o serie de fapte, ce sînt incriminate ca infracțiuni de sine stătătoare în grupul infracțiunilor contra persoanei, cum sînt omorul (simplu, calificat și deosebit de grav), vătămările corporale, lipsirea de libertate etc.

Deosebirea esențială constă în aceea că faptele arătate aduc atingere persoanei privite ca individ, în timp ce, la infracțiunea de genocid, acțiunea de ucidere sau vătămare este îndreptată împotriva unei colectivități sau grup național, etnic, rasial sau religios.

În cadrul infracțiunilor contra umanității, genocidul se particularizează prin aceea că se poate săvîrși atît în timp de pace, cît și în timp de război, că nu poate fi săvîrșită decît cu intenție directă și că, datorită pericolului social deosebit de grav pe care îl prezintă, este incriminată și activitatea de înțelegere în vederea comiterii unei astfel de infracțiuni.

— Comiterea genocidului presupune o pluralitate de victime și, adesea, săvîrșirea infracțiunii nu poate fi realizată decît printr-o pluralitate de autori. Puteți să ne detaliați puțin aceste aspecte ?

— După cum se știe, genocidul este incriminat în mai multe variante asupra cărora nu insistăm. În procesul recent desfășurat, în discuție au fost primele două variante : uciderea membrilor colectivității sau grupului (art. 357 lit a) și vătămarea gravă a integrității fizice a membrilor colectivității sau grupului (art. 357 lit. b).

Pentru existența infracțiunii de genocid, în aceste variante, trebuie întrunite mai multe cerințe esențiale, unele privind latura materială a infracțiunii, altele privind latura subiectivă.

Astfel, prima cerință esențială care privește latura materială este aceea ca acțiunea de ucidere sau vătămare să se îndrepte împotriva unei colectivități sau a unui grup național, etnic, rasial sau religios. Noțiunea de colectivitate — fiind cea care ne interesează — are înțelesul de populație, avînd — geografic, social, istoric — o existență de sine stătătoare (locuitorii unei provincii, unui oraș, comună).

Cerința esențială specifică este ca acțiunea de ucidere sau de vătămare să aibă ca victime mai mulți membri ai colectivității. Cu aceasta am răspuns la întrebarea dv.

O precizare se impune, însă, și ea privește latura subiectivă a infracțiunii de genocid. Așa cum arătam, această infracțiune se săvîrșește întotdeauna cu intenție (cu știința că acțiunea de ucidere sau vătămare este îndreptată contra membrilor colectivității sau grupului), iar cerința esențială constă în **scopul urmărit,** și anume acela de a distruge, în întregime sau în parte, acea colectivitate sau grup.

Prin urmare, în cazul genocidului este nevoie de **intenție directă.** Existența acestei cerințe esențiale nu este, însă, condiționată de realizarea în concret a scopului menționat, fiind suficient ca făptuitorul sau făptuitorii să fi urmărit acest scop. În aceste condiții, după opinia mea, speculațiile care se fac în legătură cu cifra exactă a victimelor nu au relevanță, căci scopul urmărit apare foarte clar din acordul menționat în stenogramele invocate cu privire la ordinul de a se trage în demonstranți (colectivitate aparte, a cărei distrugere se urmărea).

Desigur că, prin complexitatea mijloacelor concepute, realizarea unei asemenea infracțiuni, se hotărăște, de regulă, prin participarea mai multor infractori, fiind mai dificilă de comis de către un autor unic. Ipoteza nu se exclude însă.

— De multe ori în presă, la radio și la televiziune, s-au făcut analogii între procesul celor patru și procesele judecate de tribunalele militare internaționale de la Nürnberg și Tokio. Sînt aceste asemănări întemeiate ?

— Da și nu. Da, mai ales prin trăsăturile de personalitate ale celor doi criminali, Hitler și Ceaușescu, izbitor de asemănătoare, ca și prin faptul că, în momentul judecării primilor patru acoliți, cei doi autori principali nu mai erau în viață. Deosebirile rezidă mai ales în faptul că, de această dată, ne aflăm în fața unor fapte comise în timp de pace, asupra unor colectivități ce aparțineau propriului popor al dictatorului. Aș menționa și faptul că procesul se judecă, acum, pe baza unei legislații interne cristalizate în temeiul unor reglementări internaționale unanim acceptate.

— Unul dintre inculpați, Postelnicu Tudor, a încercat, deseori, în timpul desfășurării procesului, să invoce, în explicarea acțiunilor sale criminale, ordinul superiorului, respectiv dispozițiilor dictatorilor. Să fi cunoscut el teoria „actului de stat" și, prin analogie, să fi încercat exonerarea de răspundere ?

— Este bine să se știe că, printre cauzele care înlătură caracterul penal al faptei, Codul penal român, adoptat în 1969, nu a inclus ordinul legii și comanda autorității legitime. Problema răspunderii penale se soluționează în sensul că o faptă, comisă în situația în care ordinul se întemeiază pe lege, nu constituie infracțiune. Dacă, însă, ordinul este ilegal, executantul nu este exonerat de răspundere.

Invocarea ordinului superiorului de către inculpatul Postelnicu nu are aici relevanță, întrucît, așa cum reiese tot din stenogramele invocate, hotărîrea finală de a se trage în demonstranți a fost luată în plenul comitetului politic executiv. Și, oricum, un asemenea ordin nu poate fi niciodată invocat ca un ordin legal.

— Un principiu de drept penal spune că răspunderea penală este individuală. De ce s-a procedat la judecarea în grup a celor patru ?

— Judecarea în grup a celor patru nu a adus atingere acestui principiu — particularizîndu-se atît acuzarea, cît și apărarea pentru fiecare inculpat în parte.

De altfel, judecarea în lot a participanților la aceeași infracțiune constituie o practică a instanțelor noastre. Nu mă pronunț, însă, dacă este bună sau rea. Mărturisesc că nu am reușit să descifrez criteriile care au fost avute în vedere pentru alcătuirea acestui prim lot.

— Care sînt considerentele schimbării încadrării judiciare de la complice la coautor ?

— Aceste considerații le cunoașteți deja. Așa cum arătam, acuzarea a socotit că ordinul de tragere s-a luat în baza acordului pe care membrii c.p.ex. și l-au dat, interpretîndu-se, astfel, că este vorba de o contribuție **nemijlocită** la săvîrșirea infracțiunii de genocid și nu numai de o acțiune de sprijin specifică complicității.

Aș încheia spunîndu-vă că, acum 20 de ani cînd am scris despre genocid, am considerat că această infracțiune este de neconceput pe teritoriul țării noastre. Se vede că absolutul trebuie întotdeauna evitat și se mai vede că unele discuții și controverse ridicate în timpul procesului impun o aprofundare teoretică a acestui grup de infracțiuni.

Convorbire consemnată de Aurel Zamfirescu

„Sîntem un popor european și România trebuie să intre în Europa"

Partidul Național Țărănesc-Creștin și Democrat a fost creat la 22 decembrie 1989, prin unirea Partidului Național Țărănesc cu Partidul Creștin Național Țărănesc. Cererea sa de înregistrare oficială a fost prezentată Tribunalului Municipiului București la 8 ianuarie 1990, instanță ce a constatat că sînt îndeplinite cerințele și formele prevăzute de legile în vigoare, pentru ca această formațiune politică să-și desfășoare plenar activitatea. În dorința de a prezenta cititorilor revistei noastre principalele elemente ale platformei-program și opțiunile în planul politicii externe, am avut o discuție cu domnul VALENTIN GABRIELESCU, consilier și purtătorul de cuvînt al partidului.

Discuția noastră a început cu o scurtă evocare istorică a partidului. Partidul Național Țărănesc-Creștin și Democrat s-a format, declară interlocutorul nostru, prin unirea Partidului Național Țărănesc cu Partidul Creștin Național Țărănesc. După cum se știe, Partidul Național Țărănesc s-a constituit prin fuziunea, după Unirea din 1918, a Partidului Național din Transilvania (înființat în 1869) cu Partidul Țărănesc din vechea Românie (creat în 1895) ca partid de mase, păstrîndu-și, pentru respectarea tradiției, numele adoptat în 1926 și care și-a continuat activitatea, fără întrerupere, în toată perioada de după interzicerea lui în 1947. Afiliat la Uniunea internațională a partidelor creștin-democrate, în 1987, partidul și-a precizat apartenența ideologică prin subtitlul explicativ „creștin și democrat".

În perioada de democrație parlamentară dintre cele două războaie mondiale, Partidul Național Țărănesc a fost de două ori la putere, în anii 1927 și 1930—1932.

Programul-platformă al partidului, arată domnul Valentin Gabrielescu, are în vedere apărarea democrației pluraliste și a dreptății sociale, cu reașezarea poporului în drepturile sale.

În acest sens — ține să precizeze interlocutorul nostru — vreau să arăt că am protestat, chiar din prima zi, în legătură cu luarea deciziei de scoatere a partidului comunist în afara legii. Sîntem împotriva unei asemenea măsuri, pentru că, într-un stat cu adevărat democrat, nu este permis să fie interzis nici un partid. Din contră, noi am fi vrut ca în alegeri să ne confruntăm cu un partid comunist legal constituit. Nu putem face ceea ce au făcut comuniștii cu noi. Dacă vom ajunge la putere, nu-i vom interzice. În acest context, declar că, la partidul nostru, pot adera cetățeni din toate păturile sociale, inclusiv membri ai fostului partid comunist, cu excepția celor care au deținut funcții importante și a celor care se fac vinovați de abuzuri. Poziția noastră este că, în România, n-a existat decît un număr foarte redus de comuniști. Milioanele de membri cu care se lăuda fosta conducere, vorba vine că au fost comuniști. N-au profitat cine știe ce. Ca și noi, au stat la cozi, au îndurat frigul și foamea.

Politica agrară a partidului preconizează restituirea loturilor țărănești de utilitate socială în deplina proprietate a familiilor țărănești, pentru cultivarea lor intensivă și rentabilă, cu brațe proprii de muncă și cu unelte agricole perfecționate.

Ne pronunțăm pentru o economie de piață și desăvîrșirea unei societăți caracterizate prin prioritatea muncii țăranilor și a muncitorilor, asigurînd condiții pentru existența și dezvoltarea proprietății bazate pe muncă ; de asemenea, pentru organizarea asistenței sociale și promovarea sindicatelor libere, reorganizarea învățămîntului și antrenarea tineretului liber în opera de redresare națională, pentru separarea puterilor în stat și alegerea liberă a organelor de conducere la toate eșaloanele. Sîntem pentru deplina egalitate a tuturor naționalităților conlocuitoare și a tuturor credințelor religioase, în spiritul Proclamației de la Alba Iulia, din decembrie 1918. Susținem autonomia lor în domeniile învățămîntului, cultural, dar nu și în cel politic.

Rugîndu-l să se refere la opțiunile de politică externă, domnul Valentin Gabrielescu a făcut, de asemenea, o scurtă incursiune de ordin istoric.

Întotdeauna, arăta domnia-sa, am acționat pentru apărarea independenței naționale și a integrității naționale. În timpul guvernării lui Antonescu, partidul nostru s-a opus atacului împotriva U.R.S.S. Am spus că sîntem pentru intrarea în război, dar numai pentru eliberarea teritoriului nostru de pînă la Nistru.

În actul de la 23 august 1944, partidul nostru a fost principalul autor al întoarcerii armelor împotriva Germaniei.

În ce privește actuala politică externă, considerăm că sîntem un popor european, și România trebuie să intre în Europa, fie prin preconizata „casă comună europeană", fie prin alte modalități pașnice. Sîntem conștienți de situația geopolitică a țării noastre și, de aceea, ne pronunțăm pentru relații de bună vecinătate și pentru dezvoltarea raporturilor economice cu vecinii. Deși există un contencios teritorial cu Uniunea Sovietică, ne declarăm pentru menținerea și dezvoltarea legăturilor noastre cu această țară. Apreciem că acest contencios poate fi rezolvat, în viitor, într-o manieră pașnică, în cadrul „casei comune europene", cînd și alte probleme de pe continent vor fi soluționate prin consens, pe cale pașnică.

În încheiere, vreau să subliniez caracterul tradițional al relațiilor noastre cu Franța. În timpul și după Revoluția din 22 Decembrie, s-a înregistrat o manifestare spontană de simpatie din partea poporului francez, a numeroși factori politici care ne-au vizitat țara, ne-au promis și ne-au acordat ajutoare.

Tocmai de aceea, ne-a surprins, ne-a uimit și chiar ne-a îngrijorat recenta declarație a președintelui François Mitterrand în sensul că Ungaria ar fi fost „privată de două treimi din teritoriul său" după cele două războaie mondiale. Noi credem că a fost o scăpare a domnului Mitterrand, căci, altfel, declarația sa este complet eronată din punct de vedere istoric, ignorînd lupta popoarelor din fostul imperiu austro-ungar, ce și-au exercitat dreptul la autodeterminare. În cadrul partidului nostru, amintita declarație a produs stupoare, mai ales că mulți din conducere sînt ardeleni și cunosc foarte bine suferințele și lupta românilor pentru autodeterminare.

A. Z.

STOP CADRU

Într-un fel, pînă și cei mai optimiști observatori ai vieții politice sud-africane au fost luați prin surprindere. Dacă, în ce privește eliberarea lui Nelson Mandela — cel mai vechi și celebru deținut politic din lume, simbolul viu al rezistenței îndîrjite față de apartheid —, era iminentă anunțarea ei oficială, foarte puțini se așteptau la legalizarea Congresului Național African (ANC), Congresului Panafrican (PAC) și, mai ales, a Partidului Comunist Sud-african (SACP), cît și a unui anumit număr de organizații legate de acestea. Anunțurile respective au fost făcute vineri, la inaugurarea sesiunii Parlamentului de către președintele sud-african, Frederik W. de Klerk, care, în acest fel, a eliminat principalele obstacole în calea deschiderii negocierilor între regimul alb și opoziția neagră. Analiștii opinează că s-a încheiat un capitol în viața politică sud-africană, iar asupra acestui aspect și a implicațiilor lui imediate sau de perspectivă trebuie revenit pe larg în viitorul apropiat.

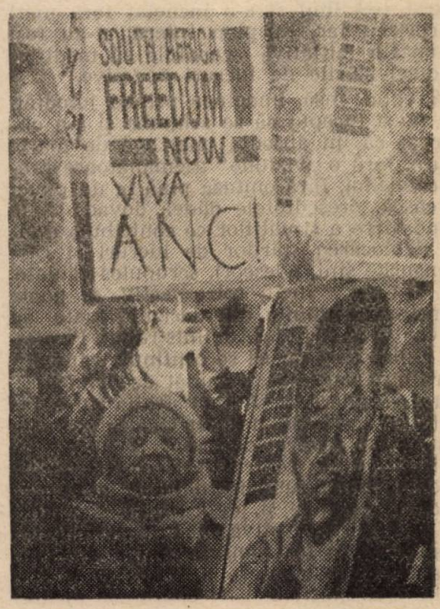

În imagine : manifestație de simpatie la Londra în favoarea lui Nelson Mandela și a ANC.

WASHINGTON

„Ancora" și „Starea Uniunii"

Primul mesaj despre „Starea Uniunii", rostit de președintele George Bush, evidențiază prioritățile neschimbate ale Administrației americane, o serie de obiective ambițioase (pentru care lipsesc fondurile necesare) și un răspuns încă precaut la schimbările est-europene.

POPULARITATE DUPĂ UN AN. Există o seamă de elemente ce trebuie avute în vedere — am spune obligatoriu — la o analiză a primului discurs despre „Starea Uniunii" rostit de președintele american George Bush. Acesta a preluat puterea, în urmă cu un an, cu o platformă ce avea drept coordonată esențială continuitatea. Alegătorii mulțumiți de mandatele anterioare ale lui Ronald Reagan l-au susținut în număr mare, deși agenda nu era foarte clară, în afara refuzului ferm de a spori impozitele. Dacă exista o continuitate în linii generale și, îndeosebi, în mentalitate, aveau să se constate imediat și diferențierile. Spre deosebire de predecesor, George Bush nu era exponentul curentului conservator ; avea experiența forului legislativ și intenționa să stabilească alt gen de raporturi cu acesta ; discursurile sale erau lipsite de latura charismatică și de cea strict ideologică ; prudența sa, moderația și pragmatismul conlucrau la a crea o imagine de administrator și nu de lider ideologic; subjugat și el de dorința de a fi președintele tuturor americanilor, a solicitat, din primul moment, un parteneriism cu Congresul, apel neauzit de decenii. În discursul inaugural, președintele Bush anunța o „nouă Americă morală" și o serie de „cruciade" în plan social, pentru a combate toate acele tare din viața țării, știute și neglijate de multă vreme. Aceste caracteristici laolaltă i-au permis o conlucrare sporită cu Congresul, dar au dat impresia, simultan, că o prea mare inerție împiedică Administrația să acționeze cum era de așteptat. De pildă, anunțata reconsiderare a politicii externe a durat trei luni și s-a încheiat fără mari surprize ; iar, în plan intern, n-au fost avansate inițiative capabile să modifice radical stările de lucruri negative.

Treptat, însă, imaginea primei jumătăți de an a început să se schimbe și s-a observat că, în absența unei agende foarte clare, fără o „viziune" asemănătoare predecesorului, fără emfaza pînă la un punct firească, președintele dădea dovadă de o cunoaștere a situațiilor ce contribuie mult la deblocarea stărilor de lucruri și răspunsurile sînt, adeseori, scrupulos căutate. În așa fel, încît, retrospectiv, se poate constata că multe din deciziile luate au devenit atù-uri ale Administrației. Firește, în numeroase cazuri se continuă o înfruntare cu Congresul, dominat de democrați, care consideră că Administrația nu a făcut suficient, sau n-a găsit calea cea mai bună, dar asupra deciziilor ca atare au existat puține contraziceri. A fost ținută promisiunea fundamentală de a nu se spori impozitele și, deși ritmul economic a încetinit întrucîtva, a fost evitată recesiunea. Au fost lansate mai multe programe, de combatere a crimelor și flagelului drogurilor și de apărare a mediului înconjurător ; s-a lansat o campanie de îmbunătățire a educației americanilor ; s-a pus un accent mai mare pe cercetare și știință ; au fost inițiate programe de ajutorare a celor lipsiți de locuințe. În plan extern, s-a arătat aceeași moderație : au fost continuate negocierile de

Președintele George Bush anunță planuri ambițioase pentru America

reducere a armamentelor ; întîlnirea din Malta cu liderul sovietic a pus capăt „războiului rece" ; invazia în Panama (criticată în America Latină, dar aplaudată în SUA) a detronat un dictator traficant de droguri ; poziția mai fermă în raporturile comerciale interoccidentale a dus la acuzarea Japoniei de practici neleale ș.a. Toate la un loc au făcut ca George Bush să dispună acum de o popularitate fără precedent în ultimele decenii — rareori existentă la un an de la preluarea puterii.

SPRE „SCHIMBĂRI FUNDAMENTALE". Cu cîteva excepții — acestea fiind, îndeosebi, Europa de Est și drogurile — președintele american a reluat prioritățile anunțate în urmă cu un an, mai cu seamă în plan intern, accentul căzînd pe dorința unei „Americi mai bune". Ce ar însemna aceasta ? Locuri de muncă pentru toți cei care le doresc ; îngrijirea copiilor, mediul înconjurător mai puțin poluat, reconciliat cu o economie puternică, eticheta „Made in USA" reprezentînd un simbol al calității ; îmbunătățirea educației ; eliminarea drogurilor ; locuințe pentru toți — pe scurt, o societate în care „nici un american să nu fie uitat". Pentru aceasta, trebuie extins orizontul (ecoul „noilor frontiere" ale lui J. F. Kennedy se aude — de altfel, în mesajul anterior, de prezentare a bugetului, Bush vorbea chiar de „lărgirea frontierelor umane") ; „planurile pentru viitor încep astăzi", prin „schimbări fundamentale". Președintele propune încurajarea creării de capital de orice fel (inclusiv uman), reducerea impozitului pe profit (cu presupunerea că sumele astfel obținute vor fi investite, deci vor crea noi locuri de muncă), fonduri sporite pentru cercetare, educație, apărarea mediului (agenția de protecție a mediului va deveni minister), îmbunătățirea ocrotirii sănătății. Dar vor fi suficiente măsurile de stimulare a economiilor și investițiilor pentru „transformările fundamentale" solicitate ? Tom Foley, președintele Camerei Reprezentanților, în răspunsul democrat la „Starea Uniunii", susținea practic aceleași propuneri, dar cu alte accente, subliniind, de pildă, că republicanii au încurajat tendința „spre îndatorare și profit grabnic, în locul investițiilor și creșterii economice pe termen lung". Pe de altă parte, apelul prezidențial la condamnarea rasismului, antisemitismului și bigotismului va fi suficient pentru eliminarea tensiunilor sociale, accentuate în ultimul an, și instalarea unui deplin parteneriism de lucru ? Dacă în domeniul îmbunătățirii educației, în perspectivă, situația se poate modifica, de unde vor fi luate fondurile pentru celelalte obiective ambițioase, fără a se recurge la sporirea impozitelor ? Pentru anul fiscal următor, se prevede reducerea deficitului bugetar la 63,1 miliarde dolari, adică jumătate din cel actual, dar nu e sigur că dinamica economiei va permite și obținerea fondurilor capabile să limiteze deficitul. Previziunile economice ale Administrației sînt, din nou, mai optimiste decît ale Congresului sau ale economiștilor independenți. Restructurarea programelor obligatorii, singură, nu e în măsură să schimbe situația. Ca urmare, este cert că, anul acesta, se va înregistra o confruntare mai accentuată între Casa Albă și Congres — mai cu seamă că membrii acestuia, chemați să se prezinte la urne în noiembrie pentru „alegerile de la jumătatea mandatului", vor apăra cu mult mai mare sîrg interesele locale, adeseori diferite de cele federale.

RESTRUCTURĂRI EXTERNE. În planul extern se remarcă mai multe nuanțări în discursul despre „Starea Uniunii". În urmă cu un an, președintele George Bush vorbea despre „un vînt al schimbării", care amenință dictaturile. Majoritatea acestora s-au prăbușit între timp. Șeful Executivului american s-a referit, pe scurt, la cîteva dintre ele : panamezii trăiau cu teamă — acum sînt liberi (și forțele americane se vor retrage la sfîrșitul lunii februarie) ; Lech Walesa era decis, în urmă cu un an, pentru un dialog cu comuniștii — acum, „Solidaritatea" formează guvernul ; dramaturgul Vaclav Havel era deținut la Praga — astăzi, e președintele țării ; Erich Honecker prezicea că zidul odios va dura încă o sută de ani — astăzi, „zidul este istorie". „Ne aflăm într-o perioadă de mari transformări, de mari speranțe, dar și de mari incertitudini... Evenimentele anului trecut — revoluția '89 — au constituit o reacție în lanț, o schimbare atît de evidentă, încît ea marchează începutul unei noi ere pe arena internațională" — a spus George Bush. La baza tuturor schimbărilor a stat „un singur principiu : Libertatea". „Scopul nostru — a continuat președintele — trebuie să fie stimularea progresului democrației... Este timpul de a permite tuturor popoarelor continentului american de a trăi în libertate, timpul de a întinde mîna democrațiilor care se nasc în Europa răsăriteană, timpul de a ne baza pe noile noastre relații cu Uniunea Sovietică". În mod concret, însă, „mîna întinsă" Europei răsăritene denotă o accentuată precauție, îndeosebi în ce privește ajutorul direct, financiar.

Noile relații cu URSS au ca fundament o nouă optică asupra Moscovei. „Recunoaștem că pericolul militar în Europa se reduce, dar — a apreciat președintele — observăm că nu au loc prea multe schimbări în ce privește modernizarea forțelor strategice ale sovieticilor. În consecință, trebuie să ne asigurăm propria modernizare strategică ofensivă și SDI. Este, însă, necesar să progresăm în privința unui acord asupra controlului armelor convenționale, pentru a ajunge la niveluri mai corespunzătoare ale forțelor militare în Europa". Bush a propus reducerea la 195 000 de militari a trupelor SUA și URSS staționate în Europa (față de plafonul de 275 000 propus în mai 1989 ; un asemenea plan ar însemna reduceri de peste 265 000 militari americani în Europa occidentală și 565 000 militari sovietici în

Europa centrală și de Est). Prin această propunere se confirmă „planul de restructurare" a forțelor armate americane, despre care s-a vorbit insistent în ultimele săptămîni, plan ce ar ține seama de schimbările rapide produse în lume, ar cere o strategie mai bine adaptată modificărilor din Europa și ar necesita un buget de apărare mai redus (în proiectul bugetar pentru anul viitor, suma destinată Pentagonului este cu 2 la sută mai mică în termeni reali, și e cert că forul legislativ o va reduce și mai mult). Există indicii că forul legislativ va solicita retragerea accelerată a unor trupe staționate în Europa și transferul economiilor, astfel realizate, către programe sociale. 12 baze străine — dintre care șapte în Europa (Hellenikon și Nea Makri — în Grecia, Comiso în Italia, Zweibrucken — în RFG, Fairford, Greenham Common și Wethersfield — în Marea Britanie) ar urma să fie reduse ori închise ; dar reducerea ori închiderea a 60 de baze din SUA, tot din rațiuni de economie, va constitui o problemă. Oricum însă, propunerea reducerilor a fost salutată, atît în Răsăritul, cît și în Occidentul european.

Ca în toate discursurile de acest fel, și discursul despre „Starea Uniunii" din acest an a fost presărat cu trimiteri la istorie și cu metafore. Una dintre ele merită o atenție aparte. Amintind vizita sa la Gdansk, președintele Bush a vorbit despre ancora (simbolul vechi al speranței) văzută în port, în complexul monumentului martirilor. „Ancora lumii noastre de azi este libertatea", a spus el. Un simbol ce ar putea contribui la o viziune comună pentru o lume mai bună.

Stelian Țurlea

BONN

Problema germană — test crucial al alegerilor pentru Bundestag

Schimbările din R.D. Germană conferă, în mod cert, noi dimensiuni cursei pentru cîștigarea cancelariei la Bonn. Dincolo de temele clasice ale campaniei electorale pe care au pedalat, îndeosebi în precedentele scrutinuri electorale, marile partide reprezentate în parlamentul federal — direcțiile dezvoltării economice și căile de absorbire a șomajului, problematica socială, în sens mai larg, cea ecologică etc. —, de această dată accentul se deplasează pe modul de abordare a reunificării Germaniei, chestiune devenită din obiect al unei perspective istorice, subiect al actualității. Cu un impact psihologic major asupra electoratului. O serie de observatori consideră chiar că atitudinea partidelor în această problemă va reprezenta, în următoarele luni, un test crucial al alegerilor federale prevăzute pentru decembrie.

Chemarea la urne din landul Saar, desfășurată recent (28 ianuarie), a constituit prima manșă a acestei curse. Și întîia confruntare electorală, după dispariția zidului de la Berlin. Care avea, în plus, drept miză, clarificarea în ceea ce privește principalul rival al lui Helmut Kohl la funcția de cancelar federal. Rezultatele sînt cunoscute. O victorie de proporții a social-democraților, care, adjudecîndu-și 54,4 la sută din voturi, cîștigă majoritatea absolută în Dieta regională. Un rezultat cu atît mai impresionant, cu cît, în Saar, niciodată un partid singur nu s-a văzut, după alegeri, decît în posesia unei majorități, nu însă a celei absolute. Un triumf personal al lui Oskar Lafontaine, ministrul-prezident al landului, care, prin sufragiile obținute pentru partidul său, în 1985, a înlăturat Uniunea Creștin-Democrată de la guvernarea landului, pe care aceasta o deținea, neîntrerupt, de la înființarea RFG. S-a răspuns, astfel, și la întrebarea — cine va fi candidatul Partidului Social-Democrat care-l va înfrunta pe actualul cancelar în alegerile federale. Imediat după scrutin, de altfel, președintele P.S.D., Hans-Jochen Vogel, l-a propus pe Oskar Lafontaine drept candidat la postul de șef al guvernului (decizia oficială va fi luată, de instanțele superioare ale P.S.D. probabil la începutul lui martie, pînă atunci cunoscîndu-se și răspunsul lui Oskar Lafontaine, care a cerut, pentru a-l da, „o perioadă de reflexie"). Neexistînd, potrivit oficialilor social-democrați de la Bonn, alternativă pentru această candidatură, se scontează pe un accept din partea ministrului-prezident al Saar-ului.

Reculul drastic suferit, în Saar, de partidul lui Helmut Kohl nu trebuie interpretat, însă, decît în sensul unei curse extrem de strînse pentru putere. Caracter accentuat — așa cum menționam — de incertitudinile stimulate în viața politică vest-germană prin actualizarea chestiunii germane. În legătură cu aceasta, se pare că o pondere în victoria obținută de Oskar Lafontaine a avut-o și adoptarea, în decembrie trecut, de către P.S.D., a noului său program fundamental (în locul celui de la Bad Godesberg, din 1959), și în care este operată o schimbare de atitudine în ceea ce privește „Deutschlandpolitik". Inițial, social-democrații ar fi dorit să lase deschisă problema cînd și cum cele două state germane vor putea crea o comunitate instituțională. Dar, sub presiunea evenimentelor din R.D.G., ei au adoptat formula : „Dorim să ajungem la o situație de pace în Europa, în care poporul german să-și găsească unitatea prin liberă autodeterminare". Formulă ce stîrnește un larg ecou în actualele condiții, făcînd parte dintr-un program fundamental, conceput de o comisie condusă tocmai de Oskar Lafontaine.

Firește, Helmut Kohl se poate, la rîndul său, prevala de planul în 10 puncte propus de el pentru realizarea unei confederații care ar putea duce eventual, la reunificarea celor două state germane. Dar, pentru cancelar, lucrurile par a fi mai complicate, trebuind să facă față, în calitatea pe care o deține, la îngrijorarea pe care o manifestă, îndeosebi țările vecine, față de posibilitatea apariției pripite a unei Germanii reunificate în inima Europei. În același timp, subliniază unii observatori, el va trebui să găsească o cale acceptabilă de discuție pentru electoratul vest-german cu actualul guvern al R.D.G.

Oskar Lafontaine, ministrul-prezident al landului Saar, surprins de fotoreporteri în fața urnei de vot

Dacă U.C.D. și P.S.D. nu se înțeleg asupra unei Deutschlandpolitik comune, în ciuda gradului ridicat de concordanță a punctelor de vedere în legătură cu fondul problemei — relevă cotidianul „Nordwest Zeitung" —, aceasta se datorează faptului că actuala campanie electorală incită oamenii politici să scoată la iveală mai mult ceea ce îi separă, pentru a-și contura mai bine profilul, în loc să se gîndească la ceea ce contează cu adevărat.

Vasile Crișu

STOP CADRU

Regele Baudouin al Belgiei l-a primit, cu evidentă amiciție, pe premierul polonez Tadeusz Mazowiecki, care a efectuat o vizită de trei zile (31 ianuarie — 2 februarie) la Bruxelles. Întrevederea cu suveranul belgian s-a desfășurat în somptuosul Palat Laeken din capitala regatului. Vizita șefului guvernului polonez în acest oraș are multiple semnificații ; la Bruxelles se află o serie de instituții ale Pieței comune, ale NATO, iar Belgia are unul dintre cele mai înalte grade de urbanizare și politizare de pe continent și este garantă a unor tradiții de colaborare cu state de o diversă paletă, de la est-europene la africane. Mazowieski a declarat ziariștilor, după întrevederile avute, că țara sa așteaptă de la statele Europei occidentale „inițiative concrete" pentru redresarea economică. Este vorba — a spus premierul — de finanțarea unor proiecte de dezvoltare a agriculturii, construcțiilor, telecomunicațiilor și pregătirea de cadre. Polonia (ca și Iugoslavia) sondează posibilități de a avansa pe calea convertibilității monedei naționale — zlotul —, după ce a obținut, alături de Ungaria, URSS și Iugoslavia, statut de invitat special la Consiliul Europei

BERLIN

Inițiativele premierului est-german

Corespondență de la Petru Petra

La un interval de numai patru zile, primul ministru al R.D. Germane, Hans Modrow, a lansat, săptămîna trecută, două inițiative politice de mare răsunet pentru evoluția situației interne și pe plan internațional : propunerea de constituire a unui guvern de coaliție cu o largă reprezentare, anunțată în sesiunea Camerei Populare, și concepția sa relativ la unificarea celor două state germane, prezentată în fața ziariștilor la Centrul Internațional de Presă din Berlin.

R. D. Germană. Demonstrație în favoarea reunificării

GUVERN AL „RESPONSABILITĂȚII NAȚIONALE". În săptămînile premergătoare propunerii de alcătuire a unui guvern al „responsabilității naționale", cabinetul Modrow, format în noiembrie, reunind reprezentanții liberal-democraților, creștin-democraților, național-democraților și democrat-țărăniștilor, a făcut obiectul unei contestări crescînde. Opoziția cerea suspendarea apartenenței de partid a lui Modrow, ca o condiție a menținerii lui, sau constituirea unui guvern însărcinat cu afacerile curente, fără afiliații partinice. Guvernul devenea tot mai fragil. La un moment dat, creștin-democrații au anunțat că își retrag cei trei miniștri, acțiune calificată de social-democrați drept un act de iresponsabilitate. Toate acestea, pe fondul unei agravări a situației economice generale, ca urmare a grevelor și altor tulburări, a continuării exodului cetățenilor est-germani în R.F.G., a unei radicalizări a scenei politice, manifestată prin accentuarea insecurității populației.

În aceste condiții, hotărîrile realizate în dialogul dintre guvern și opoziție, la masa rotundă, privind constituirea unui guvern de responsabilitate națională și devansarea alegerilor libere pentru 18 martie au reprezentat, în opinia observatorilor, o problemă de salvare națională.

Decizia de a devansa alegerile a rezultat ca un compromis asupra cererii opoziției ca membrii guvernului să-și suspende afiliațiile de partid pînă la alegeri.

Noul guvern est-german, format în comun cu opoziția, va trebui să creeze o atmosferă de încredere și să pregătească alegerile libere, astfel încît să stabilizeze situația din țară pe termen lung, a declarat Hans Modrow într-un interviu acordat ziarului creștin-democrat „Neue Zeit".

După cum se știe, fiecare din cele 16 partide de opoziție participante la masa rotundă trimite un reprezentant ca ministru fără protofoliu în viitorul guvern al „responsabilității naționale".

Sînt și observatori politici, ziare sau formațiuni politice noi care văd în devansarea alegerilor un pericol la adresa șanselor lor egale. Ele consideră că răstimpul scurt rămas pînă la alegeri face, practic, imposibilă o dezbatere publică a legii electorale, care ar urma să intre în vigoare cît mai repede posibil, pentru a nu se contraveni calendarului stabilit. Sînt, de asemenea, voci care, fără a avea vreo pondere, se grăbesc să descrie acțiunea ca o manevră politică tactică a partidelor puternice din punct de vedere numeric — P.S.U.G.-P.S.D. (duminică, comitetul director al acestui partid a decis să abandoneze vechea denumire de P.S.U.G. pentru a o menține numai pe aceea de Partid al Socialismului Democratic — P.S.D.) și Partidul Social-Democrat.

În ultimele săptămîni, partidele din R.F.G. caută parteneri, iar noile alianțe din R.D.G. tind, de pe acum, să se regăsească și pe scena politică vest-germană. Întrevederea din Berlinul occidental, dintre cancelarul vest-german, Helmut Kohl, și liderii a patru partide din R.D.G., în frunte cu creștin-democratul Lothar de Maiziere, se încadrează încercărilor unor lideri politici vest-germani de a crea o alianță conservatoare în țară, promițînd sprijin electoral (proiectul legii electorale permite acceptarea unui sprijin financiar și material din R.F.G., dar nu și din alte țări).

Alte șapte grupări de centru-stînga s-au întîlnit, la Berlin, pentru a discuta crearea unei coaliții. În toate aceste demersuri frenetice, fostul P.S.U.G.-P.S.D. (de duminică doar P.S.D.) acționează de unul singur. De altfel, el trebuie, mai întîi, să-și asigure supraviețuirea și nu manifestă intenția sau nu are posibilitatea de a stabili o alianță. Partidul Social-Democrat și Partidul Democrat Țărănesc par, de asemenea, decise să acționeze pe cont propriu.

„PLANUL MODROW" PRIVIND REUNIFICAREA, „Germania urmează să devină, din nou, o patrie unită a tuturor cetățenilor națiunii germane", declara primul ministru Hans Modrow, expunînd concepția sa privind un drum către o unitate germană, creînd cea mai uluitoare surpriză a revoluției democratice din R.D.G. Sub o imensă presiune populară, el a abandonat îndoielile anterioare și propunea — la două zile după vizita la Moscova — ca Germania să se unească, într-un stat neutru, federal, avînd Berlinul drept capitală. Procesul unificării germane, spunea el, va fi legat, după logica și sensul său, de edificiul casei general-europene și de confederația europeană. Prin acest plan, Modrow aduce guvernul său pe același aliniament cu majoritatea grupărilor politice din țară în problema unificării germane.

Majoritatea observatorilor politici și ziarelor de aici au reacționat pozitiv la planurile lui Modrow, singurul partid semnificativ, Stînga Unită, exprimîndu-și dezacordul prin anunțarea ieșirii din coaliția guvernamentală lărgită, încă înaintea formării acesteia. Ziarul „Junge Welt" descrie planul Modrow drept o „bombă" care readuce inițiativa în mîinile guvernului, pe care mulți îl credeau pe pragul prăbușirii.

Comentatorii constată, restrospectiv, că trebuia anticipată propunerea lui Modrow după acordul de principiu al lui Mihail Gorbaciov și al său personal față de unificare, exprimate la Moscova. „Cînd primul ministru Modrow a declarat, la Moscova, că a expus lui Gorbaciov viziunea sa despre calea spre unirea celor două Germanii, remarcile sale nu au fost privite ca fiind în mod special semnificative", scrie, într-un editorial, ziarul „Neues Deutschland". „Declarația sa trebuia să ne apară absolut clară", apreciază ziarul.

Comentatorii de stînga ar fi dorit ca Modrow să ofere un calendar pentru unificare, dar au elogiat cererea pentru neutralitate și hotărîrea de a risipi temerile celorlalte state. În schimb, Stînga Unită socotește că planul lui Modrow, așa cum se prezintă el acum, nu va duce la o unificare a celor două state germane, ci la o simplă anexare a R.D.G. de către forța economică a R.F.G. Partidele conservatoare au sprijinit întotdeauna unificarea. Unele dintre acestea au salutat planul, dar au exprimat îndoieli în ceea ce privește statutul de neutralitate. În ultimele săptămîni, grupurile de stînga, cum sînt social-democrații și Noul Forum au ajuns să accepte ideea, ca fiind inevitabilă.

Asupra „Planului Modrow" privind realizarea unității germane, asupra „Planului Kohl în 10 puncte", ca și în legătură cu complexul denumit, generic, „problema germană în contextul european" vom reveni, pe larg, în numărul viitor.

MOSCOVA

Democratizarea și perspectivele pluralismului

Plenara C.C. al P.C.U.S., care și-a deschis, luni, lucrările la Moscova, este apreciată de observatori ca reprezentînd un moment de majoră importanță în evoluția societății sovietice. Este semnificativ, în acest sens, că însești pregătirile acestui forum s-au desfășurat pe un fundal de tensiuni, de agravare a situației economice și sociale, al izbucnirii unor conflicte regionale sîngeroase, reformele politice radicale fiind cerute, de această dată, de jos, de la organizațiile de bază ale partidului. Sub presiunea membrilor de partid de rînd, a opiniei publice, o serie de conducători ai unor mari organizații și chiar întregi comitete de partid (din Tiumen, Volgograd etc) și-au dat demisia, P.C.U.S. fiind confruntat cu intensificarea unor tendințe centrifuge în republicile baltice, Armenia și Azerbaidjan. De semnalat, de asemenea, marea demonstrație de lîngă zidul Kremlinului și Piața Roșie, în ajunul Plenarei C.C. al P.C.U.S, la care au participat 200 000 de oameni (a fost apreciată drept cea mai amplă acțiune de acest fel din 1920), cerîndu-se renunțarea la prevederile constituționale (art. 6) privind rolul conducător al P.C.U.S. în statul sovietic, reforme în interiorul partidului, desființarea K.G.B. Boris Elțîn, deputat unional și unul din principalii lideri ai curentului reformator în partid, opina, adresîndu-se manifestanților, că reuniunea Comitetului Central reprezintă „plenara ultimei șanse pentru o democratizare a PCUS". „Izvestia", organ de presă guvernamental, aprecia, într-un editorial, că „ceasul deciziilor cruciale a venit", subliniind „momentul critic" în care se află perestroika.

Mihail Gorbaciov, a prezentat, la Plenara C.C. al P.C.U.S., un raport cuprinzînd proiectul platformei Comitetului Central pentru viitorul Congres, al XXVIII-lea. Menționînd, potrivit agenției „TASS", că, în cadrul restructurării, care s-a declanșat în țară, au loc mutații rapide, neobișnuite, prin amploarea și noutatea lor, liderul sovietic a relevat necesitatea înnoirii partidului, a purificării sale de tot ceea ce l-a legat de sistemul autoritar-birocratic, ce și-a pus amprenta nu numai asupra metodelor de muncă, a relațiilor reciproce din interiorul partidului, ci și asupra ideologiei, modului de gîndire, a concepțiilor privind socialismul. El a arătat că partidul trebuie să renunțe la „șabloanele de dogmatism ideologic care s-au înrădăcinat timp de decenii și sînt depășite în politica internă, precum și la punctele de vedere învechite privind procesul revoluționar mondial, evoluția mondială în ansamblu". Menționînd că larga democratizare, ce se desfășoară în societatea sovietică, este însoțită de accentuarea pluralismului politic, Mihail Gorbaciov și-a exprimat părerea că „acest proces poate duce, într-o anumită etapă, și la crearea de partide". P.C.U.S., a subliniat el, „este gata să acționeze ținînd seama de aceste împrejurări noi, să colaboreze și să poarte dialog cu toate organizațiile care respectă Constituția U.R.S.S. și orînduirea socială consfințită în ea". Totodată, M. Gorbaciov a menționat că P.C.U.S. „intenționează să lupte pentru poziția partidului de guvernămînt, dar să se mențină strict în cadrul procesului democratic, renunțînd la orice avantaje juridice și politice, prezentîndu-și programul, apărîndu-l în dezbateri, colaborînd cu alte forțe social-politice".

Mihail Gorbaciov a denumit atitudinea față de soluționarea sarcinilor celor mai urgente și a celor strategice ale societății sovietice, pe calea înnoirii socialismului, drept coloana vertebrală a platformei propuse. Printre acestea, el a menționat schimbările în relațiile economice și rezolvarea problemelor complexe apărute în sfera relațiilor dintre naționalități și care vizează viitorul statului federativ sovietic. El a amintit că, în curînd, Sovietul Suprem al U.R.S.S. va adopta legile cu privire la proprietate, la pămînt, la autoconducerea locală, la sistemul fiscal, la delimitarea competențelor Uniunii și ale republicilor unionale.

Prezentînd capitolul internațional al proiectului de platformă, secretarul general al C.C. al P.C.U.S. a arătat că principalul lucru este, în prezent, „de a promova procesul negocierilor pentru dezarmare, a adînci dialogul și înțelegerea reciprocă în sectoarele hotărîtoare ale evoluției internaționale, de a contribui, prin toate mijloacele, la extinderea și consolidarea primelor cuceriri ale construcției căminului european. Iar în cadrul acesteia — să se perfecționeze relațiile de alianță cu țările Europei răsăritene, care, într-adevăr, simt nevoia de aceasta".

Proiectul platformei cuprinde propuneri privind modificarea structurii organelor supreme de partid. Sensul lor, a arătat Mihail Gorbaciov, constă în a „accentua factorul democratismului la vîrful partidului, în verigile sale de conducere". El a propus reducerea numărului membrilor C.C. al P.C.U.S. și a făcut propunerea ca cel de-al XXVIII-lea Congres al P.C.U.S. să se desfășoare „la sfîrșitul lunii iunie — începutul lunii iulie anul acesta". Anterior, Congresul era programat pentru luna octombrie a acestui an. La ora închiderii ediției, lucrările Plenarei C.C. al P.C.U.S. erau în curs de desfășurare.

C. V.

KOSOVO

Criza persistă, dar se trece la dialog

La mijlocul săptămînii trecute, un bilanț oficial al ciocnirilor din provincia iugoslavă Kosovo, ce au avut loc între naționaliștii albanezi și armata adusă aici pentru reinstaurarea calmului și ordinii, consemna 19 morți și peste 100 de răniți. Aceste victime s-au adăugat altora, numeroase, înregistrate de-a lungul unui an de tulburări dramatice.

Este larg împărtășită opinia că cele petrecute la congresul comuniștilor iugoslavi au contribuit la sporirea tensiunilor în Kosovo, că momentul dezbinării din cadrul U C I a fost folosit în provincia autonomă pentru a se pune la încercare însăși coeziunea Iugoslaviei. Dar aprecierea cel mai frecvent auzită, în întreaga țară, a fost că, indiferent de viitorul destin al UCI, Iugoslavia nu se va destrăma. Este adevărat că, la recentul Congres extraordinar al UCI, Kosovo nu s-a aflat pe primul plan al atenției delegaților. A fost propusă, cu toate acestea, o rezoluție specială cu privire la situația din provincie, dar, așa cum sublinia presa iugoslavă, ea a fost întocmită în ultimul moment, mai mult ca o confirmare formală a opțiunilor de pînă acum ale partidului, decît ca un impuls, în noile condiții sociale reformatoare, pentru înfăptuirea unei cotituri politice în această regiune.

Kosovo, se subliniază la Belgrad, trebuie să fie integrată reformelor politice și economice democratice din Iugoslavia, dacă se dorește stabilitatea în țară și, firește, în provincia autonomă. Harta politică a Iugoslaviei se schimbă pe zi ce trece — scria agenția „Taniug" — iar aceasta necesită noi metode și inițiative în respingerea naționalismului și separatismului albanez, cît și a tuturor celorlalte naționalisme, edificarea unui stat de drept, soluționarea corespunzătoare a problemelor din Kosovo și stabilirea precisă a „regulilor de joc" ale pluralismului politic, de care a început deja, în opinia unor observatori iugoslavi, să se facă abuz în Kosovo.

Zilele trecute — după cum transmit agențiile de presă — în Kosovo s-au observat mișcări de blindate ale armatei, iar forțele aeriene au survolat permanent capitala — Priștina. Au fost observate, de asemenea, mișcări de vehicule militare la frontiera dintre Kosovo și Serbia. Agenția „Taniug" a informat, totodată, că manifestațiile s-au extins pînă în Macedonia vecină, unde trăiește o minoritate de origine albaneză.

Importantă pare a fi, totuși, semnalarea că tulburările din Kosovo încep să se cristalizeze în jurul unor noi cuvinte de ordine, mai degrabă democratice decît naționaliste, ceea ce pare să marcheze o anume schimbare în această provincie marcată de un antagonism tradițional între cetățeni de origine albaneză (majoritari) și cei de origine sîrbă.

În timp ce la Belgrad a fost anunțată crearea unui stat-major de criză federal pentru Kosovo, șeful statului iugoslav, Ianez Drnovșek, a sosit, vinerea trecută, la Priștina, în fruntea unei delegații, pentru a dezamorsa conflictul. Începe să-și spună cuvîntul, în locul violențelor, rațiunea ? Oricum, intenția este aceea a deschiderii, în Kosovo, a unui dialog cu opoziția de origine albaneză. Reformele angajate în țară, între care multipartitismul, declara șeful statului iugoslav, la sosire, apelînd la instaurarea calmului, „vor permite fiecăruia să-și exprime interesele în mod legal", Iugoslavia „conferind tot mai multă importanță chestiunilor privind drepturile omului".

Vasile Crișu

Drepturile omului

GENEVA

În dezbatere la O.N.U.

Corespondență de la dr. Adrian Năstase

Luni, 29 ianuarie, s-au deschis la Geneva lucrările celei de-a 46-a sesiuni a Comisiei ONU pentru drepturile omului.

Dezbaterile Comisiei au loc la Palatul Națiunilor, la ele participînd reprezentanții celor 43 de state membre ale Comisiei și 72 de state cu statut de observator, între care și România. Sînt, de asemenea, reprezentate state ce nu sînt membre ale Națiunilor Unite, instituții specializate din sistemul ONU, organizații interguvernamentale, mișcări de eliberare națională și aproximativ 70 de organizații neguvernamentale. În timpul actualei sesiuni, care se va încheia la 9 martie, Comisia va examina 27 de puncte legate atît de promovarea și protecția drepturilor omului, cît și de măsurile necesare pentru atingerea acestor scopuri. Astfel, vor fi examinate, între altele, probleme legate de violarea drepturilor omului în teritoriile arabe ocupate, în Africa australă etc, aspecte privind exercitarea drepturilor economice, sociale și culturale, realizarea dreptului la dezvoltare, a dreptului popoarelor la autodeterminare, forme grave de încălcare a dreptului la securitatea fizică : tortura, alte pedepse sau tratamente crude sau inumane, dispariții forțate sau involuntare. De asemenea, în cadrul punctului 12, vor fi studiate situațiile care par să pună în evidență existența unui ansamblu de violări flagrante și sistematice. În acest context, va fi examinat, în baza rezoluției Comisiei 1989/75 și a deciziei 1989/154 a Consiliului ECOSOC, raportul raportorului special al Comisiei asupra situației drepturilor omului în România.

La ședința de deschidere au luat cuvîntul domnii Marc Bossuyt, președintele sesiunii anterioare a Comisiei, și Jan Martenson, secretar general adjunct al ONU și director al Centrului pentru drepturile omului din Geneva.

Dl. Marc Bossuyt a subliniat faptul că guvernele sînt tot mai mult conștiente de faptul că mișcările în favoarea respectării drepturilor omului pot să provoace schimbări importante, care au consecințe semnificative în relațiile internaționale. Este foarte clar că setea de libertate poate genera, peste tot în lume, transformări uriașe. Dl. Jan Martenson a remarcat că există, în momentul de față, patru elemente majore ce caracterizează o evoluție pozitivă în comunitatea internațională : crearea și funcționarea unor instituții democratice în toate țările ; asigurarea respectării drepturilor omului în cadrul unui proces democratic ; asigurarea, în cadrul democrației, a justiției sociale și a unui nivel de viață minimal ; asigurarea, prin cooperare și dialog, a drepturilor omului pentru toți oamenii.

Președintă a actualei sesiuni a fost aleasă doamna Purification Valera Quisumbing, din Filipine, o distinsă personalitate în domeniul drepturilor omului. Este a treia oară, în istoria sa, cînd o femeie conduce lucrările Comisiei. În discursul său inaugural, doamna Quisumbing a subliniat, între altele, necesitatea de a se asigura stabilitatea noilor democrații din Europa de răsărit și din America Latină. Ea a mai arătat că ansamblul normativ al drepturilor omului a evoluat pozitiv, în prezent 91 de state fiind părți la Pactul internațional referitor la drepturile economice, sociale și culturale, iar 99 — la Pactul internațional referitor la drepturile civile și politice.

În prima săptămînă au fost discutate numai două din cele 27 de puncte înscrise pe ordinea de zi (respectiv, punctele 4 și 9). Ele au fost prezentate, într-o expunere introductivă, de către dl. Jan Martenson, secretar general adjunct al ONU pentru drepturile omului.

Punctul 4 este intitulat „Problema violării drepturilor omului în teritoriile arabe ocupate, inclusiv Palestina". Începînd cu anul 1968, Comisia a examinat, în fiecare an, problema situației drepturilor omului în teritoriile arabe ocupate.

Punctul 9 de pe ordinea de zi se referă la dreptul popoarelor la autodeterminare și aplicarea sa, în ceea ce privește popoarele supuse dominației coloniale sau ocupației străine. Acest punct a fost înscris pe ordinea de zi a Comisiei începînd cu anul 1975. Referindu-se la această chestiune, dl. Martenson a amintit rezoluțiile Comisiei drepturilor omului referitoare la problema Saharei occidentale, la situațiile din Palestina ocupată, din Cambodgia, din Africa australă și din Afganistan.

În prima săptămînă de dezbateri, mai multe personalități politice au fost invitate la lucrările comisiei. Astfel, au luat cuvîntul, din partea Comunității europene, ministrul de externe al Irlandei, care a evidențiat schimbările istorice ce au avut loc în Europa de răsărit, menționînd faptul că acestea nu trebuie privite doar într-o perspectivă strict europeană, cît și prin prisma consecințelor profunde pe care ele le pot avea în ceea ce privește menținerea păcii și securității mondiale. Ministrul de externe irlandez a relevat voința de reforme politice și economice care s-a manifestat în aceste țări, inclusiv în România, evidențiind curajul și hotărîrea extraordinare de care au dat dovada cetățenii acestor țări, expresie a forței inepuizabile a spiritului uman.

Regimul pașapoartelor în România

În vederea asigurării drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor români, în conformitate cu dispozițiile constituționale, ale prevederilor tratatelor și convențiilor internaționale la care România este parte, Consiliul Frontului Salvării Naționale a adoptat, printre primele sale acte normative, Decretul-lege privind regimul pașapoartelor și al călătoriilor în străinătate.

Eliminînd draconicele dispoziții din timpul regimului dictatorial, ce făceau aproape imposibile plecarea și călătoriile în străinătate ale cetățenilor români, Decretul statuează o serie de principii și prevederi care situează România în rîndul țărilor cu reglementările cele mai avansate în materie. Menționăm pe cele mai importante dintre aceste principii și prevederi : cetățenii români, fără deosebire de rasă, naționalitate, sex, limbă, religie, convingeri politice, ocupație se bucură de dreptul de a călători liber în străinătate ; fiecare cetățean român are dreptul la eliberarea unui pașaport pe baza căruia să poată călători în străinătate, vizele române de intrare-ieșire fiind desființate ; prin hotărîre a guvernului se vor stabili sumele ce se asigură, prin schimb valutar, cetățenilor români care călătoresc peste graniță ; dreptul de a călători liber în străinătate nu poate face obiectul unor restricții, exceptînd cazurile prevăzute în prezentul Decret-lege ; pașapoartele cetățenilor români se emit pe o perioadă de 5 ani și se pot prelungi pînă la 10 ani, de la data emiterii ; cetățenilor români cu domiciliul în străinătate li se eliberează, la cerere, pașapoarte valabile pe o durată de 5 ani, care se pot prelungi pînă la 10 ani ; pașapoartele se eliberează, la cerere, persoanelor care au împlinit vîrsta de 14 ani ; copiii care nu au împlinit vîrsta de 14 ani vor fi înscriși în pașapoartele însoțitorilor. În cazul cînd călătoresc neînsoțiți, li se eliberează pașapoarte individuale.

Se refuză eliberarea pașaportului, iar cînd acesta a fost eliberat se dispune retragerea sau anularea lui în următoarele situații : a) cînd împotriva persoanei în cauză a început urmărirea penală ori este condamnată la o pedeapsă privativă de libertate ; b) dacă persoana în cauză este urmărită pentru debite către stat, persoane juridice sau fizice, iar achitarea acestora nu este garantată ; c) cînd solicitanții sînt cunoscuți pe bază de fapte confirmate că desfășoară activități care afectează ordinea și stabilitatea publică, precum și bunele moravuri.

Pașapoartele simple se eliberează de către Direcția de pașapoarte și evidență a străinilor și organele sale teritoriale în termen de cel mult 20 de zile de la data depunerii cererii. În caz de deces, afecțiuni medicale grave ale unei rude apropiate, citare într-un proces, efectuarea unui tratament medical de urgență și alte situații justificate, cererile pentru eliberarea unui pașaport vor fi soluționate în cel mult 3 zile. Refuzul eliberării, retragerea sau anularea pașaportului trebuie să fie motivate și comunicate în scris solicitantului în termen de 15 zile de la data luării acestei măsuri. Persoana nemulțumită de măsura luată poate face contestație la organul ierarhic superior celui care a luat hotărîrea. Contestația trebuie rezolvată în termen de 15 zile de la înregistrarea ei.

Privire retrospectivă

Ca orice categorie juridică, instituția drepturilor fundamentale ale omului are caracter istoric. Concepția clasică asupra acestei instituții își are, în bună măsură, originea în Declarația drepturilor omului și cetățeanului din 1789.

Primul document internațional cu caracter multilateral, care face referiri la drepturile fundamentale ale omului, este Carta ONU, *adoptată la San Francisco în 1945. Proclamînd, în preambul și în șapte articole diferite ale Cartei, sprijinul său față de drepturile fundamentale ale omului, Organizația mondială a hotărît instituirea unui organism specializat — Comisia pentru drepturile omului —, căruia i-a cerut să elaboreze o declarație internațională în materie. În procesul elaborării sale s-a pus întrebarea dacă documentul trebuia să îmbrace forma unei proclamații ori a unui tratat. S-a ajuns la un compromis care consta în partajarea textului respectiv în trei părți :* o declarație, *proclamînd principiile generale ;* unul sau mai multe pacte, *care să consacre aceste principii sub o formă juridică angajantă pentru statele ce le semnează și le ratifică ;* măsuri de aplicare, *adică dispoziții referitoare la regulile de drept intern și internațional consacrînd drepturile fundamentale ale omului. În mai puțin de doi ani, Comisia a elaborat și prezentat Adunării Generale, precum și Consiliului Economic și Social ale ONU un proiect definitiv de declarație.*

La 10 decembrie 1948, Adunarea Generală a Națiunilor Unite a adoptat, cu 48 de voturi pentru, 8 abțineri și nici unul contra, Declarația universală a drepturilor omului, *care reprezintă un important jalon în progresul umanității, căci ea punea în aplicare unul din principiile Cartei ONU potrivit căruia respectul universal al drepturilor omului trebuie să fie o preocupare comună a tuturor guvernelor și tuturor popoarelor. Declarația constituie textul internațional fundamental care enunță drepturile* inalienabile și inviolabile *ale tuturor membrilor societății umane. Ea trebuie să servească drept „ideal comun de atins de către toate popoarele și națiunile lumii", care caută să garanteze recunoașterea și aplicarea efectivă a drepturilor și libertăților consfințite în acest document. Declarația universală a permis internaționalizarea drepturilor și libertăților fundamentale, apărarea lor luînd o dimensiune externă. Statul trebuia să stabilească, prin* reguli de drept intern, *respectarea și aplicarea principiilor sale.*

Acest document moral de cea mai mare însemnătate, așa cum îl aprecia secretarul general al ONU, Javier Perez de Cuellar, a fost urmat de alte trei instrumente, adoptate la 16 decembrie 1966 de Adunarea Generală, care au dat valoare juridică principiilor cuprinse în Declarația universală. Este vorba de :

1. Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, *care recunoaște, între altele, dreptul la muncă, la salarii echitabile, de a forma sindicate și de afiliere la ele, la asigurări sociale, la un nivel de viață satisfăcător, la sănătate și educație etc.*

2. Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice — *care, între altele, recunoaște dreptul fiecărei ființe umane la viață, la libertate și securitatea persoanei sale — proclamă că nimeni nu va fi supus la tortură și nici la pedepse sau tratamente inumane ori degradante, nu va face obiectul unei detenții arbitrare ori sclaviei, proclamă libertatea de gîndire, de conștiință, de religie, libertatea de opinie și de exprimare, libertatea de mișcare și, în special, dreptul de emigrare.*

3. Protocolul facultativ referitor la Pactul internațional privind drepturile civile și politice *prevede că cetățenii particulari pot, în anumite condiții, să supună atenției Comitetului pentru drepturile omului violările comise de statele părți la pacte.*

Pactele sînt, așadar, trăsătura de unire *dintre statele ce le-au ratificat și principiile cuprinse în Declarația universală a drepturilor omului. Prin conținutul lor concret, prin drepturile și libertățile pe care le stipulează, precum și prin faptul că, în temeiul semnării și ratificării lor, statele părți au obligații juridice și nu numai morale, pactele adoptate în 1966 constituie, la rîndul lor, încă un pas important pe calea progresului și civilizației umane. Elaborate în intenția ca cele prevăzute în Declarația din 1948 să nu rămînă simple afirmații, pactele constituie o detaliere a drepturilor și libertăților fundamentale stipulate de acest document, prevăzînd, în același timp, mijloacele de realizare a acestora. Ele au intrat în vigoare la 23 martie 1976, cînd a fost îndeplinită condiția prevăzută chiar în finalul acestora — ratificarea de minimum 35 de state.*

Referitor la modul de îndeplinire a prevederilor acestor pacte, statele părți trebuie să înainteze cîte un raport, pe etape, celor două organisme care urmăresc acest lucru : Consiliul Economic și Social al ONU și Comitetul pentru drepturile omului.

Dacă aceste patru mari documente definesc și apără drepturile fundamentale ale omului, sub egida ONU sau în cadrul altor organisme internaționale au mai fost adoptate peste 60 de acorduri și înțelegeri care cuprind dispoziții în materie. Se impun a fi menționate, ținînd seama de conținutul lor și aria semnatarilor, Convenția de salvgardare a drepturilor omului și libertăților fundamentale a Consiliului Europei (1950), Carta Organizației Unității Africane (1963), Actul final al Conferinței pentru securitate și cooperare în Europa (1975).

România a semnat primele două pacte (la ultimul nu este parte) în iunie 1968 și le-a ratificat prin Decretul 212/1974.

Cu semnătura pusă pe Actul final de la Helsinki, din 1975, România și-a reasumat angajamentele privind respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Cum au fost ele respectate de regimul ceaușist o știm cu toții. România devenise una din cele mai retrograde state din lume. Semnificativ este și faptul că, din 22 de documente mai importante încheiate pînă în septembrie 1988, pe plan internațional, în domeniul drepturilor și libertăților fundamentale, România a ratificat numai 14. Involuția înregistrată în țara noastră pe acest plan este reflectată și de „rezervele" formulate față de documentul final al Reuniunii europene, de la Viena, din 1989. După cum se știe, Consiliul Frontului Salvării Naționale a abrogat aceste „rezerve", și, dacă ținem seama de primele reglementări adoptate în materie, avem convingerea că el va acționa, cu toată hotărîrea, pentru ca drepturile și libertățile fundamentale ale omului să fie respectate pe deplin în România liberă.

Organisme O.N.U.

Comitetul pentru drepturile omului

A fost creat în 1977 în baza art. 28 al Pactului internațional cu privire la drepturile civile și politice adoptat de Adunarea Generală a ONU. Sarcinile Comitetului izvorăsc din prevederile art. 40 și 45 ale Pactului și constau în : examinarea unor rapoarte asupra măsurilor pe care statele părți le-au hotărît pentru transpunerea în viață a drepturilor recunoscute în Pact, precum și asupra progreselor-realizate în acest sens ; asumarea unor funcții în scopul reglementării diferendelor dintre statele părți relative la aplicarea Pactului, cu condiția ca acestea să fi recunoscut competența Comitetului în acest sens și, în caz contrar, să desemneze o comisie de consultare ad-hoc însărcinată de a-și pune bunele oficii la dispoziția statelor părți interesate într-un diferend privitor la aplicarea Pactului. Comitetul este compus din 18 membri, printre ei numărîndu-se și România, care trebuie să fie personalități de înaltă calificare și să posede o competență recunoscută în domeniul drepturilor omului, aleși de statele părți la Pact dintre resortisanții lor. Ei exercită această funcție cu titlu individual, pe o perioadă de patru ani. Ține, în fiecare an, cîte două sesiuni și întocmește, anual, un raport adresat Adunării Generale a ONU.

Comisia pentru drepturile omului

Organism creat în 1946 de ECOSOC, Comisia pentru drepturile omului se ocupa de orice problemă în materie. Comisia efectuează studii, pregătește recomandări și elaborează proiectele unor instrumente internaționale vizînd drepturile omului. Îndeplinește, de asemenea, o serie de sarcini speciale primite din partea Adunării Generale a ONU sau a ECOSOC ca, de exemplu, anchetarea unor violări ale drepturilor omului și examinarea comunicărilor relative la asemenea violări.

Inițial formată din 18 membri, Comisia este compusă în prezent, din reprezentanți a 43 de state membre ale ONU și se reunește o dată pe an, timp de 5—6 săptămîni. Comisia a creat o serie de organisme subsidiare în vederea sprijinirii eforturilor sale, precum : Subcomisia de luptă contra măsurilor discriminatorii și de protecție a minorilor ; Comitetul special de rapoarte periodice asupra drepturilor omului ; Comisia specială de experți pentru Africa australă, ca și alte grupuri de lucru avînd însărcinări speciale.

Grupaj realizat de Aurel Zamfirescu

„Lumea azi" — DIALOG...

În cadrul rubricii de față, continuăm publicarea, din surse autorizate, a unor opinii, poziții, aprecieri în legătură cu diferitele zone tensionate din lumea contemporană, în speranța că un astfel de dialog sui generis ar putea contribui la căutarea celor mai benefice căi de înțelegere și reglementare a stărilor conflictuale.

În acest număr al revistei, răspund la întrebările noastre reprezentanții Irakului și Iranului acreditați la București.

1. În intervalul de aproximativ un an și jumătate, cît a trecut de la semnarea acordului de încetare a focului, au avut loc mai multe întîlniri între miniștrii de externe ai Irakului și Iranului sub egida O.N.U. Rezultatele nu au fost pe măsura așteptărilor. Considerați necesară continuarea negocierilor sub auspiciile Națiunilor Unite ?

2 De curînd, Uniunea Sovietică a propus Iranului și Irakului să se întîlnească pe teritoriul său, propunere acceptată de ambele părți. Ce șanse credeți că va avea această întîlnire ?

3. Irakul și Iranul se află, în continuare, pe poziții divergente în ceea ce privește Acordul de la Alger din 1975. Cum poate fi depășită această situație care, din cît se pare, nu permite negocierilor să avanseze ?

4. Între România și țara dumneavoastră există legături tradiționale de cooperare reciproc avantajoasă. Cum apreciați evoluția relațiilor bilaterale ?

„Rolul O.N.U. este foarte important"

IBRAHIM S. SULTAN

ambasadorul Irakului la București

1 După cum vă este cunoscut, Irakul a acceptat primul rezoluția 598. Iranul a făcut-o după un an, sub presiunea opiniei publice internaționale și în urma unor înfrîngeri pe cîmpul de luptă. Irakul a răspuns favorabil apelurilor adresate de ONU și a acceptat dialogul direct cu Iranul pentru crearea unui climat favorabil înțelegerii. Iranul a recurs la argumente care nu veneau în întîmpinarea negocierilor. În ceea ce ne privește, noi considerăm că rolul Națiunilor Unite în soluționarea diferendului irakiano-iranian este foarte important. Irakul a fost de acord ca tratativele dintre cele două părți să aibă loc sub auspiciile secretarului general al ONU.

În primele zile ale acestui an, pe 5 ianuarie, președintele Saddam Hussein a lansat o nouă inițiativă de pace în care se propune : organizarea de întîlniri ale reprezentanților conducerilor celor două țări, alternativ la Teheran și Bagdad, sub auspiciile secretarului general al ONU ; realizarea, totodată, a unui dialog nemijlocit între conducerile celor două țări, pentru a se ajunge la o interpretare comună a prevederilor rezoluției 598 a Consiliului de Securitate al ONU, precum și a celorlalte documente referitoare la aceasta, pentru aplicarea ei în conformitate cu prevederile acordului de la 8 august 1988. Aceste întîlniri trebuie să aibă loc și să se încheie într-o perioadă nu mai mare de trei luni. După ce se vor analiza rezultatele a trei întîlniri de la Bagdad și a trei întîlniri de la Teheran, se va acționa pentru crearea unui climat care să servească pacea și să modeleze opinia publică din cele două țări, în cadrul dorinței de colaborare pașnică și de găsire a celor mai bune căi spre aceasta.

Ca o contribuție la crearea condițiilor favorabile pentru înregistrarea de pași în direcția păcii, precum și ca o afirmare a concepțiilor umanitare și a drepturilor omului, pentru o minimă respectare a cerințelor celui de-al III-lea Acord de la Geneva privitor la prizonierii de război, în cadrul dorinței de eliberare a tuturor prizonierilor de război de către cele două părți, președintele Saddam Hussein a propus efectuarea imediată a schimbului tuturor prizonierilor de război bolnavi și răniți, prin intermediul Crucii Roșii Internaționale. Inițiativa prevede, de asemenea, schimbarea tuturor prizonierilor care au petrecut o perioadă foarte lungă în detenție și, în special, a celor care au fost luați prizonieri de la începutul războiului, din septembrie 1980 și pînă la sfîrșitul anului 1982. Este de la sine înțeles că acest schimb se va face pe baza celui de-al III-lea Acord de la Geneva, semnat de către cele două părți și care nu a fost denunțat, legal și public, de către nici una dintre ele. Acest lucru se va face, totodată, prin intermediul Crucii Roșii Internaționale, fiind necesar, în acest scop : cele două părți să înregistreze toți prizonierii acelei perioade cuprinse între septembrie 1980 și sfîrșitul anului 1982 ; să fie înregistrați la Crucea Roșie Internațională toți prizonierii care n-au fost înregistrați imediat după schimburile de prizonieri din 1981 și 1982, conform celor menționate mai sus ; să se treacă, apoi, la punerea lor în libertate pe baza unui calendar întocmit de Crucea Roșie Internațională ; organizarea, în cel mai scurt timp, a unor vizite pentru familiile prizonierilor la locurile de detenție din cele două țări.

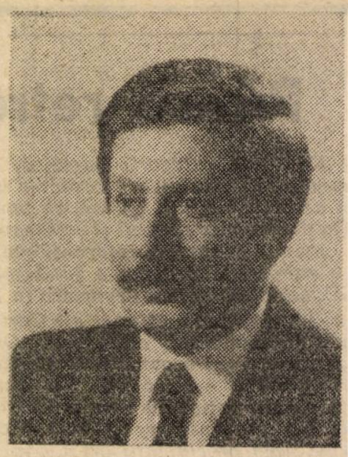

În încheiere, ca o confirmare a voinței de pace și în dorința de a permite popoarelor celor două țări să acționeze în situația actuală, ca o apreciere și respectare a credinței religioase și a valorilor ei, inițiativa prevede schimburi de vizite organizate, confesionale, între cele două popoare. Acestea ar urma să fie efectuate cu mijloace de transport terestru și aerian. În vederea realizării acestui lucru și în conformitate cu cele spuse mai sus, pentru crearea unui climat de pace se propune deschiderea de birouri aeriene în fiecare din cele două țări, precum și acordarea permisiunii avioanelor civile de a folosi spațiul aerian și aeroporturile civile ale celor două țări, în mod egal.

După cum se poate constata, recenta inițiativă a președintelui Saddam Hussein reflectă dorința de pace și bună vecinătate a Irakului. Ea a fost, însă, respinsă de Iran.

2 Într-adevăr, Irakul a acceptat propunerea Uniunii Sovietice, dar vrem să subliniem că acordul nostru nu anulează inițiativa lansată pe 5 ianuarie. Irakul insistă ca rezoluția 598 să fie tratată global, și nu parțial. Dacă și Iranul pornește de la această concepție, se poate realiza un dialog util ; dacă, însă, va veni cu idei vechi, nu se va realiza nimic.

3 Irakul nu dorește nici o palmă din teritoriul iranian și nu aspiră să ocupe nici un metru. În zona de frontieră, trupele irakiene sînt prezente doar pe cîteva coline, ca să creeze un cordon de securitate pentru satele din apropierea granței. În ceea ce privește Acordul de la Alger din 1975, acesta este bilateral și nu internațional. Iranul a anulat **de jure** și **de facto** acest acord înaintea Irakului, prin cei mai de seamă reprezentanți ai săi și prin atacurile săvîrșite cu cîteva zile înaintea izbucnirii războiului. Pentru studierea litigiilor, țara noastră a propus, anul trecut, crearea a trei comisii irakiano-iraniene, care să analizeze problema prizonierilor de război, a cursului fluvial Shatt El-Arab, precum și a trasării granițelor. Iranul a respins și această inițiativă.

4 Irakul salută revoluția din România. Există dorința sinceră ca relațiile bilaterale să se dezvolte atît în plan economic și politic, cît și în alte sfere de activitate, astfel încît legăturile dintre cele două popoare să fie foarte bune. În multe domenii, colaborarea este rodnică. Sînt optimist și cred că, o dată cu consolidarea încrederii dintre conducerile celor două țări, posibilitățile de cooperare vor crește.

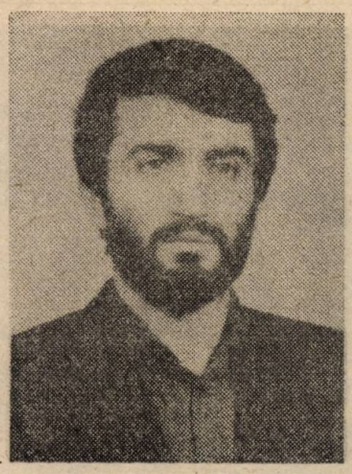

„Doar o pace trainică va instaura stabilitatea în zonă"

ABDOLMAJID MOZAFARI

însărcinatul cu afaceri externe ad-interim al Iranului la București

1 Avînd în vedere faptul că rezoluția 598 este indispensabilă și că secretarul general al ONU este învestit de Consiliul de Securitate cu punerea ei în aplicare, noi considerăm că toate negocierile iraniano-irakiene trebuie să se desfășoare sub auspiciile sale. Continuarea tratativelor este, însă, împiedicată de Irak, care nu acceptă planul de lucru propus de Javier Perez de Cuellar, deși acesta se bazează pe amintita rezoluție. Deci, sarcina Consiliului de Securitate, a opiniei publice internaționale este de a convinge Irakul să fie de acord cu planul de lucru menționat, mai exact cu articolul 41 din raportul secretarului general al Națiunilor Unite, prezentat Consiliului de Securitate. Acesta prevede continuarea misiunii „căștilor albastre", dîndu-se prioritate retragerii forțelor armate și schimbului de prizonieri.

În concluzie, dacă Irakul va renunța la inflexibilitate și se va declara gata să colaboreze cu secretarul general al ONU, negocierile vor fi reluate, iar rezoluția 598 va fi pusă în aplicare. Doar prin realizarea unei păci globale și trainice între cele două țări, în zona Golfului Persic se vor instaura securitatea și stabilitatea.

2 După cum știți, Uniunea Sovietică a declarat că negocierile iraniano-irakiene vor avea loc în cadrul rezoluției 598 cu scopul de a sprijini activitatea secretarului general al Națiunilor Unite.

Noi considerăm că, dacă Irakul va renunța la pretențiile sale, la poziția avută în cele 18 luni care au trecut de la acordul de încetare a focului, și va înțelege că singura cale pentru stabilirea păcii este aplicarea rezoluției 598, negocierile au șanse de succes. Atitudinea de pînă acum a Irakului ne arată că el preferă situația „nici pace — nici război", care îi permite să primească, în continuare, arme de la marile puteri.

3 Tratatul din 1975 este un acord de frontieră. Ca toate tratatele de acest tip, el este realizat pe baza unor convenții și norme juridice internaționale. Deci, nici o țară nu îl poate anula în mod unilateral. În general, emiterea unor pretenții teritoriale între vecini nu poate să ducă decît la desființarea frontierelor stabilite și, în ultimă instanță, la războaie. Chiar în primul punct al rezoluției 598 este menționat foarte precis că, imediat după încetarea focului, trebuie să înceapă retragerea forțelor armate în interiorul granițelor recunoscute pe plan internațional. Aceasta reprezintă, de fapt, recunoașterea de către Consiliul de Securitate a granițelor stabilite prin Tratatul din 1975. Dacă nu ar fi fost așa, la punctul respectiv s-ar fi cerut „retragerea la granițele convenite". Deci, este foarte clar că tratatul este valabil și poziția adoptată de Irak nu poate avea nici un efect asupra valabilității lui. Atitudinea Irakului reprezintă aceleași ambiții, care l-au determinat să înceapă conflictul și tot ce n-a reușit să obțină prin război vrea să realizeze prin negocieri de pace, ceea ce este imposibil.

4 După cum știți, poporul musulman din Iran a răsturnat, cu mîinile goale și prin demonstrații, regimul Șahului, care era cel mai antipopular regim din lume, fiind sprijinit de toate puterile și, în mod special, de către America.

Relațiile dintre popoare sînt un principiu de bază al politicii noastre externe. Această politică acordă cea mai mare importanță guvernelor populare și suverane, independente de puterile străine.

Avînd în vedere recentele evenimente din România, care au permis participarea poporului la conducerea țării, există o perspectivă foarte clară și pe deplin pozitivă în extinderea relațiilor. Încă din primele zile ale victoriei poporului revoluționar, Republica Islamică Iran a sprijinit mișcarea cuprinzătoare, curajoasă și conștientă și și-a declarat solidaritatea cu poporul român, recunoscînd, foarte repede și oficial, noua conducere. Pe 9 și 10 ianuarie, luna trecută, două avioane iraniene au sosit la București cu ajutoare conținînd 60 de tone de medicamente și alimente în valoare de 500 000 de dolari.

Relațiile tradiționale existente între națiunile noastre, cu multe puncte comune de-a lungul anilor, au cunoscut o dezvoltare continuă și sînt convins că înțelepciunea poporului revoluționar român nu va permite unor cercuri să lanseze zvonuri nefondate, provocatoare de neînțelegeri, care urmăresc obstrucționarea cooperării între țările noastre în diferite domenii. Cred în dorința comună de a extinde relațiile româno-iraniene. Vreau să spun, în încheiere, că ne rugăm la Dumnezeu cel Atotputernic pentru prosperitatea și fericirea poporului român prieten.

Declarații consemnate de Ștefan Cârjă

STOP CADRU

Bucurie pentru reapariția ziarelor la Baku. Tulburările din capitala Azerbaidjanului au împiedicat, mai multe zile, tipărirea presei locale

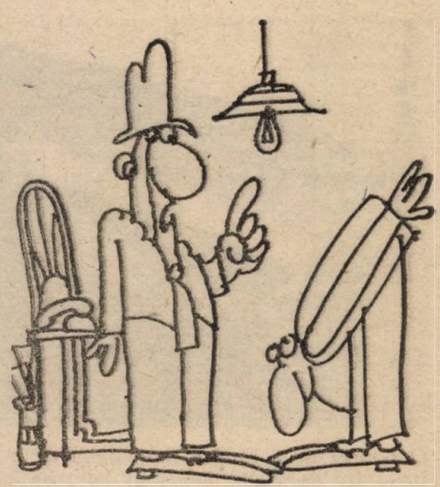

G. Geavdarov — Ridică-te, Ivanov, pentru astfel de poziții nu mai plătim !...

(din „Otecestven Front")

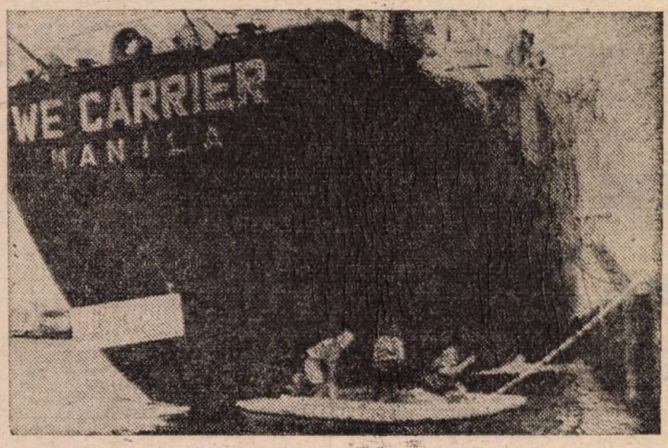

Membri ai organizației ecologiste „Greenpeace" au blocat intrarea navei de pescuit „We Carrier" în portul neozeelandez Auckland, acțiune care face parte din campania, lansată de mai multă vreme, vizînd diminuarea flotei de pescuit oceanic cu plasa în Pacificul de Sud. Ecologii au avertizat că acest fel de pescuit pune în pericol, pînă la amenințarea cu dispariția, unele specii de pești și alte viețuitoare marine

Cunoscuții actori de cinema Gregory Peck și Elizabeth Taylor au primit recent, la gala de la Beverly Hills (California), premiul pentru „Realizări deosebite în cinematografie", iar actriței britanice Celia Lipton-Farris (în stînga) i-a fost conferit premiul umanitar „Gloria Swanson"

Propuneri

Într-un interviu acordat ziarului „Financial Times", primul ministru al Cambodgiei, Hun Sen, a făcut noi propuneri de pace care prevăd divizarea temporară a țării în două administrații separate. În felul acesta, cele trei fracțiuni ale opoziției (dintre care cea a „khmerilor roșii" este cea mai importantă) vor putea administra teritoriile pe care le controlează, în special în zonele rurale din nord-vestul țării, din apropierea frontierei cu Thailanda. Cele două administrații, afirmă Hun Sen, „vor trebui să renunțe la o parte din prerogativele lor în favoarea Națiunilor Unite, însărcinate cu supravegherea acordurilor și pregătirea alegerilor". De asemenea, este necesar să se constituie un Consiliu Național cu participarea celor două administrații. „Accept ca acesta să reprezinte Cambodgia și chiar să ocupe locul Cambodgiei la ONU", a conchis Hun Sen.

Baze

Purtătorul de cuvînt al guvernului nipon, doamna Mayumi Moriyama, a declarat, recent, că anunțul privind închiderea a trei baze militare americane din Coreea de Sud „nu va avea consecințe imediate pentru Japonia". Luînd cuvîntul la o conferință de presă, referindu-se la închiderea a 12 baze militare americane în alte zone, d-na Moriyama a declarat: „Eu nu știu dacă aceasta va avea un impact imediat asupra Japoniei"; ea a precizat că, „pînă în prezent, nu a avut loc nici o discuție pe tema reducerii prezenței militare americane în Japonia". Directorul Agenției de apărare, Juro Matsumoto, a apreciat, la rîndul său, decizia americană drept „o cotitură", exprimîndu-și opinia că aceasta nu va modifica politica de apărare a Japoniei. „Așteptăm să vedem în ce mod partea americană ne va cere să participăm la întreținerea forțelor americane în țară", a adăugat dl Matsumoto.

1000+1

O statuie a lui V. I. Lenin a fost mutată de la locul său din cadrul șantierelor navale din Gdansk, Polonia, unde au fost create sindicatele libere „Solidaritatea". De asemenea, șantierele navale poloneze de la Gdansk nu vor mai purta numele „Lenin", decizia în acest sens fiind luată de sindicatul local din întreprindere. Acestea și-au reluat vechea denumire: „Șantierele navale din Gdansk"

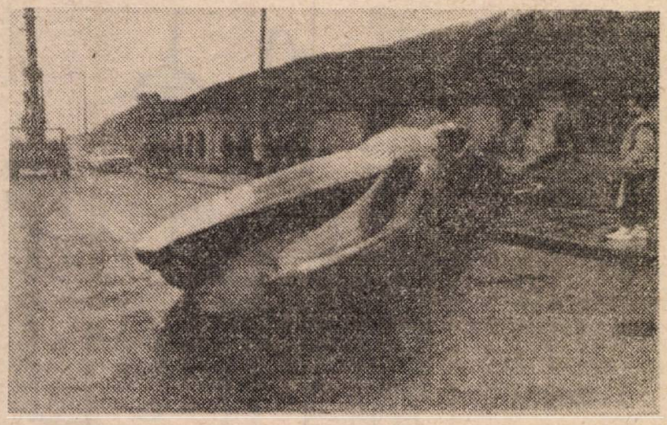

O balenă de 5 tone a naufragiat pe o șosea din localitatea britanică Sandgate, adusă de valurile foarte înalte ale fluxului. Șoseaua a fost blocată, timp de două ore, de uriașul cetaceu care a fost ridicat de o macara

Drept

Cea mai înaltă autoritate islamică din Egipt, muftiul Mohamed Tantaui, a anunțat că religia islamică permite donarea și transplantul de organe persoanelor bolnave. Un decret publicat la Cairo și făcut, totodată, cunoscut Partidului Național Democratic (de guvernămînt) de către muftiul Tantaui, precizează că persoanele de religie islamică au dreptul să beneficieze de donări sau transplant de organe, precizîndu-se că organele vitale nu pot face obiectul cumpărării sau al vînzării. Autoritatea egipteană menționată este o personalitate foarte influentă în lumea islamică sunită.

Relații

Diplomați israelieni și est-germani au avut convorbiri, la Copenhaga, în legătură cu stabilirea relațiilor diplomatice între Israel și RDG, a anunțat ambasadorul israelian în Danemarca. Israelul insistă ca Germania răsăriteană să accepte o parte a responsabilității morale pentru uciderea a șase milioane de evrei de către naziști în timpul celui de-al doilea război mondial, problemă care a blocat stabilirea de relații oficiale.

Influență

În prima sa vizită la Lisabona după obținerea independenței Angolei în 1975, liderul opoziției armate angoleze UNITA, Jonas Savimbi, a cerut Portugaliei să facă uz de toată influența sa pentru a apropia părțile aflate în conflictul angolez. Relevînd că autoritățile portugheze întreține bune relații cu guvernul de la Luanda și cu organizația sa, J. Savimbi a declarat, după convorbirea avută cu președintele Mario Soares, că Portugalia poate reactiva procesul de pace în Angola, unde situația de război continuă.

Ascultare

Serviciile secrete din R.D.G. (Stasi) au ascultat ani în șir convorbirile telefonice ale miniserelor de la Bonn, ale Cancelariei R.F.G., ale parlamentului și diferitelor partide din Berlinul occidental — informează revista „Der Spiegel", citată de agenția „ADN". „Întregul sector politico-administrativ vest-german a fost supravegheat cu o «perfecțiune» care ne îngrozește", a declarat o oficialitate de la Bonn, citată de publicația menționată.

Accident

Aproximativ 70 000 de litri de metanol (alcool metilic) s-au răspîndit în comuna Piraquezu, situată la 50 km de orașul Victoria (capitala statului brazilian Espirito Santo), în urma unui accident rutier în care au fost avariate două cisterne ce transportau acest produs. Este primul accident ecologic cu metanol din Brazilia, produs importat recent pentru a se face față crizei de combustibil în țară, în care peste jumătate din vehicule funcționează pe bază de alcool. Cei 2000 de locuitori din Piraquezu au fost evacuați rapid pentru a se evita contaminarea lor cu vapori de alcool metilic. Sute de pești din fluviul Piraquezu au murit imediat, au anunțat surse ale poliției. Întregul sistem de alimentare cu apă a regiunii, unde se află cea mai mare fabrică de celuloză din lume, a fost întrerupt în vederea efectuării unor analize de specialitate. În pofida protestelor ecologiștilor brazilieni, țara va importa, în acest an, 212 000 tone de metanol, în valoare de 42 milioane de dolari — au anunțat surse ale Companiei naționale de petrol („Petrobras").

Exporturi

Guvernul elvețian a hotărît, recent, să elaboreze o lege asupra controlului exporturilor de tehnologie care servește la fabricarea armelor chimice sau biologice; s-a anunțat la Berna din sursă oficială. Departamentul militar federal elvețian — DMF (ministerul apărării) subliniază, într-un comunicat, că Elveția dorește astfel să demonstreze „importanța pe care o acordă eforturilor depuse la Conferința pentru dezarmare de la Geneva", unde în prezent se negociază redactarea unei Convenții vizînd interzicerea armelor chimice și distrugerea stocurilor existente. Într-un raport preliminar al DMF, care va servi drept bază pentru redactarea textului de lege, se afirmă că Elveția ar trebui să elaboreze, „fără să mai aștepte", o reglementare pentru a se evita riscul unui „trafic clandestin", care favorizează actualul regim liberal al legislației comerciale în acest domeniu. Raportul propune, de asemenea, ca legea să se aplice atît instalațiilor cît și pieselor necesare fabricării armelor chimice. Se propune nu numai reglementarea vînzării produselor chimice, dar și a instalațiilor de producere a armelor biologice și bacteriologice, iar mărfurile aflate în tranzit în Elveția, destinate fabricării unor astfel de arme, să fie supuse acelorași reguli ca și cele fabricate în Elveția. Grupul de lucru care a redactat acest raport a fost creat anul trecut, cînd a izbucnit afacerea uzinei libiene de la Rabta, care se presupune că ar fabrica arme chimice. A fost deschisă o anchetă de către ministerul public al Confederației helvetice pentru a se stabili dacă produsele ce pot servi la fabricarea gazelor toxice au fost exportate de Elveția în Libia. Ancheta a pus în evidență că legea asupra exporturilor de materiale de război nu a fost încălcată, dar s-a stabilit că mai multe întreprinderi elvețiene au participat la organizarea și finanțarea uzinei libiene.

Ministrul polonez al muncii, Jacek Kuron (în dreapta), și omologul său vest-german, Nobert Bluem, într-o situație inedită: în centrul orașului Bonn, ei gustă dintr-o supă de mazăre ce urmează a fi trimisă la plicuri către Polonia. „În timpul ocupației naziste, am refuzat să mănînc din supa soldaților germani ce mi se oferea, chiar dacă aș fi murit de foame. Dar astăzi o accept și mulțumesc Germaniei", a declarat Kuron. 400 000 de porții vor fi trimise gratis pentru Polonia

de MATTY

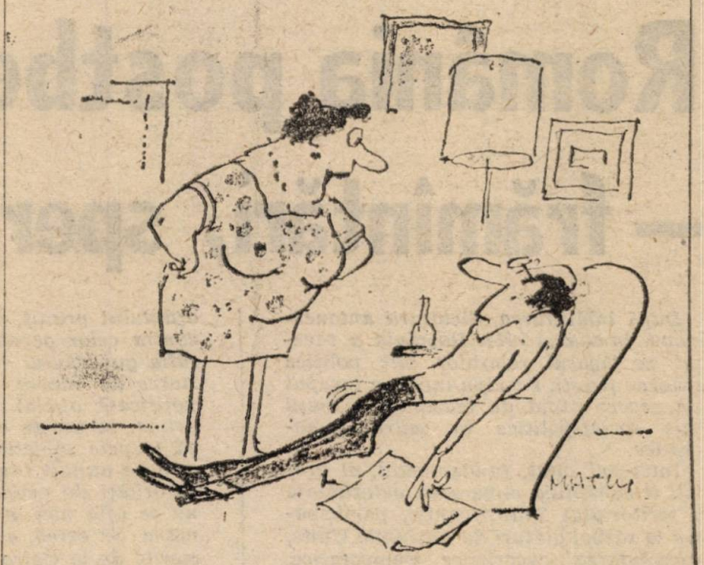

Pînă și FSN-ul a cedat, numai tu nu vrei să recunoști nimic!

Turism

Aproximativ 14 000 de turiști au vizitat, anul trecut, Albania, care și-a deschis, timid, turismul în urmă cu trei ani, se afirmă din surse albaneze citate de „France Presse". În prezent, Albania deține o capacitate anuală de 20—25 000 de locuri pentru turiști. „Pentru noi, turismul nu este un mijloc de a obține devize, ci o modalitate de a ne face cunoscută țara", afirmă Astrit Kalfa, o tînără ghidă de la „Albturist", agenția națională de turism albaneză, singura în măsură să faciliteze permisul vizitării Albaniei ca turist. Din cei 14 435 turiști care au vizitat țara în 1989, cei mai numeroși au fost din Grecia — 3830 (în sudul Albaniei se află o importantă minoritate de origine greacă). 1000 de francezi au fost în Albania anul trecut; pentru 1990, sînt prevăzuți 3000, au declarat surse diplomatice.

Proteste

Prințul moștenitor al Kuweitului, primul ministru Saad Al-Abdullah Al-Sabah, a declarat că în țară au avut loc, recent, o serie de proteste în favoarea democrației, proteste pe care le-a apreciat ca reprezentînd o amenințare la adresa stabilității naționale. Unele acte au vizat viața parlamentară, expunînd pericolului securitatea, stabilitatea și unitatea națională — a declarat presei premierul kuweitian, transmite agenția „Reuter". Se precizează, totodată, că au fost suspendate demonstrațiile în vederea reconvocării Parlamentului, actualmente dizolvat după un apel la dialog lansat de emirul Kuweitului, șeicul Jaber Al-Ahmed Al-Sabah. În ultimele două luni, demonstrațiile au fost declarate ilegale de către guvern, iar poliția a intervenit în mai multe rînduri pentru a-i dispersa pe manifestanții în favoarea democrației. În acest context, primul ministru a spus că impunerea cenzurii față de presă va fi reconsiderată.

Rubrică realizată de Mihaela Brumă

România postbelică — frămîntări, speranţe, decepţii

După înlăturarea dictaturii antonesciene, în august 1944, România a revenit pe făgaşul relaţiilor sale politice externe firești. Pe plan intern a început un proces rapid de reaşezare a vieţii sale social-politice în cadre democratice.

Interesul vital, fundamental, al vremii îl constituia eliberarea neîntîrziată a teritoriului Transilvaniei, participarea la război alături de Naţiunile Unite, consolidarea cuceririlor democratice, redobîndirea — de jure şi de facto, — apoi consolidarea independenţei şi suveranităţii naţionale, trecerea la refacerea economică a ţării.

Guvernul de uniune naţională a urmărit constant reglementarea raporturilor politico-diplomatice şi militare ale ţării cu Naţiunile Unite. Pînă la semnarea armistiţiului, cadrul juridic al relaţiilor româno-sovietice, în ce priveşte purtarea în comun a războiului, l-a constituit declaraţia de război a României împotriva Germaniei şi declaraţia comisarului poporului pentru afacerile externe, V. M. Molotov, în legătură cu evenimentele din România, prin care se reînnoia aserţiunea guvernului sovietic, din aprilie 1944, potrivit căreia armata şi guvernul sovietic „nu au intenţia de a anexa nici o parte din teritoriul românesc, oricare ar fi ea, sau de a schimba regimul politic sau social al României", precizînd, totodată, că, „dacă armata română întoarce armele împotriva cotropitorilor germani şi, umăr la umăr cu Armata Roşie, izgoneşte pe germani din România şi pe unguri din Transilvania, ea va avea sprijinul total al Uniunii Sovietice".

Desprinderea de Germania, denunţarea tratatelor cu puterile Axei şi încetarea stării de război cu Naţiunile Unite, declaraţia de război adresată celui de-al III-lea Reich, precum şi starea de război cu Ungaria, determinată de noua agresiune pe care armata ungară a săvîrşit-o la începutul lunii septembrie împotriva poporului român, creaseră condiţii pentru încheierea armistiţiului României cu Naţiunile Unite.

Sosită în capitala Uniunii Sovietice la sfîrşitul lunii august, delegaţia română, alcătuită din L. Pătrăşcanu, D. Dămăceanu, B. Stirbey, G. Popp, a făcut imediat demersurile necesare pentru a se proceda la lucrări. În acele zile de febrilă aşteptare, delegaţii români au subliniat, sub diverse forme şi cu diferite prilejuri, gravele consecinţe ale întîrzierii semnării armistiţiului, „serioasele inconveniente şi numeroasele pericole care rezultau pentru România din faptul acestei amînări". Într-un memoriu înaintat guvernului sovietic la 30 august 1944, delegaţia română aprecia că „România se găsea de drept în stare de armistiţiu cu U.R.S.S., Marea Britanie şi Statele Unite de la 23 august, ora 22 şi 20 de minute", că trupele române, conform ordinului primit, au început operaţiile contra celor germane, iar, prin declaraţia guvernului român din 25 august, starea de război cu Germania fusese notificată oficial. În memoriu se exprima, în aceste condiţii, nedumerirea că trupele sovietice continuau să dezarmeze unităţi române şi să instaureze autorităţi de ocupaţie în zone în care nu se afla nici o forţă militară germană. Se cerea, avînd în vedere negocierile de la Cairo şi Stockholm, să nu se mai dezarmeze militarii români, să se fixeze o linie de demarcaţie pe care forţele sovietice să o traverseze doar în direcţia frontului şi în înţelegere cu comandamentele locale româneşti. Se solicita, totodată, ca, pornind de la situaţia reală, în comunicatele sovietice să nu mai figureze localităţi şi zone eliberate de forţele româneşti ca fiind luate cu asalt şi eliberate prin luptă de către unităţile sovietice, ceea ce lăsa impresia că ostilităţile între U.R.S.S. şi România ar fi continuat. Tratativele oficiale au început abia la 10 septembrie, cînd guvernele celor trei mari puteri aliate au ajuns la un consens asupra propunerilor înaintate îndeosebi de guvernul britanic, referitoare la adăugarea unor clauze noi de armistiţiu sau de modificare a celor agreate, în principiu, în primăvara anului 1944.

Note diplomatice identice, înaintate de guvernul român guvernelor Marii Britanii şi S.U.A., apreciau că amînarea semnării armistiţiului se datora guvernului britanic, considerînd atitudinea acestuia ca fiind cu atît mai neaşteptată cu cît Marea Britanie căzuse de acord asupra condiţiilor formulate anterior de guvernul sovietic şi acceptate de România.

În timpul şederii la Moscova şi al demersurilor pe care le-au întreprins, membrii delegaţiei române au constatat consensul celor trei mari puteri şi hotărîrea lor de a proceda la semnarea Convenţiei de armistiţiu fără modificări, aşa cum fusese iniţial supusă dezbaterii. Ambasadorul S.U.A. la Moscova, A. Harriman, participant la discuţii, aprecia — într-un raport înaintat Casei Albe la numai două zile după semnarea Convenţiei de armistiţiu — că „ruşii veniseră la aceste negocieri hotăriţi ca ei să se simtă cît mai în largul lor, iar noi să le dăm cît mai mult mînă liberă în stabilirea condiţiilor de armistiţiu şi în tratamentul ulterior al românilor". De altfel, ei, ruşii, „au acceptat bucuroşi propunerile britanice care întăreau controlul aliat (sovietic) asupra României, precum şi modificările de proiect, dar, în general, au refuzat să facă orice concesie de fond". Deşi „delegaţiile mixte sovieto-anglo-americană s-au întîlnit, în total, timp de peste şapte ore cu românii — continuă A. Harriman —, discuţii serioase asupra vreunui punct al condiţiilor de armistiţiu au fost puţine". Molotov, în calitate de preşedinte al delegaţiilor Aliate, nu a analizat în detaliu nici un argument şi nici o propunere avansată de români. El nu a ţinut seama de nici un considerent şi nici nu a discutat problemele ridicate de delegaţia română, trecînd cu bruscheţe la discutarea altor clauze ori de cîte ori considera că fusese afectat suficient timp pentru un anumit punct. Nu a existat, deci, o bază reală pentru un schimb de idei, astfel încît, în final, nu au fost acceptate decît modificări cu totul neînsemnate faţă de formularea iniţială a clauzelor Convenţiei de armistiţiu.

Delegaţia română a fost invitată să semneze, în zorii zilei de 13 septembrie 1944, un document care reglementa situaţia internaţională a României, dar care, practic, depăşea caracterul unui armistiţiu propriu-zis, reglementînd nu numai probleme politico-militare, ci şi teritoriale, economice, administrative, dintre care unele ar fi trebuit, în mod normal, să facă obiectul tratatului de pace.

Prevederile Convenţiei de armistiţiu reliefează faptul că România a fost tratată ca o ţară inamică, fără a se ţine seama că ea a ieşit din război în urma unei acţiuni insurecţionale proprii, cu influenţă de netăgăduit, unanim recunoscută, asupra evoluţiei situaţiei pe fronturile Europei, favorabilă Aliaţilor.

Semnarea armistiţiului a constituit un succes pentru România, dar a evidenţiat, totodată, rolul preponderent şi coordonator al guvernului sovietic în stabilirea raporturilor României cu Aliaţii, rol ce rezulta nu numai din faptul că armistiţiul a fost semnat, din însărcinarea guvernelor Statelor Unite, Uniunii Sovietice şi Regatului Unit, de către mareşalul Uniunii Sovietice, R. I. Malinovski, ci şi din aceea că, în textul armistiţiului, Înaltul Comandament Aliat purta numele de Înaltul Comandament Aliat (Sovietic), formulă cu foarte mult sens politic, care accentua, în fond, cine are puterea şi cine are autoritatea să tranşeze chestiunile româneşti.

În această privinţă, acordul între Aliaţi a fost perfect. Rolul preponderent al Uniunii Sovietice în ceea ce priveşte evoluţia României a căpătat o nouă confirmare la 9 octombrie 1944, cu prilejul vizitei premierului Marii Britanii, Winston Churchill, la Moscova.

Relativul dezinteres manifestat de diplomaţia Statelor Unite faţă de problemele politico-administrative ale Europei postbelice a permis Marii Britanii şi Uniunii Sovietice să realizeze, în primăvara şi vara anului 1944, un consens şi să reglementeze „în doi" gradul de „interes" în ceea ce priveşte o serie de ţări din estul şi centrul Europei.

Înţelegerea anglo-sovietică s-a conturat în etape. Ea a evoluat de la recunoaşterea de către britanici a iniţiativei guvernului sovietic în problemele româneşti, la acceptarea faptului că sovieticii „trebuie să fie judecătorii" în

problemele sud-estului european, în ceea ce privește România, Anglia acceptînd rolul de „vioara a doua a rușilor".

Ca urmare a unei inițiative britanice, în vara anului 1944 s-a admis că putea fi instituit un regim privilegiat în țările așa-zise satelite ale Germaniei, condiționîndu-se însă, valabilitatea lui de recunoașterea sa de către S.U.A. Prin F. D. Roosevelt, acestea și-au dat, în cele din urmă, acordul, cu condiția reînnoirii lui periodice și a valabilității doar pe timpul ostilităților.

Cu prilejul vizitei la Moscova, Winston Churchill a propus reglementarea afacerilor în Balcani și a reafirmat dezinteresul țării sale în privința României, propunînd lui I. V. Stalin, care a acceptat imediat, o predominanță de 90 la sută în favoarea U.R.S.S., în schimbul unei predominanțe engleze de 90 la sută în Grecia.

Tratativele desfășurate în zilele următoare între titularii diplomațiilor britanică și sovietică, A. Eden și V. M. Molotov, au reprezentat un „tîrg straniu", prin care s-a încercat o ajustare a procentajelor propuse inițial privind Iugoslavia, Ungaria și Bulgaria, predominanța în România și Grecia, stabilită încă din seara zilei de 9 octombrie 1944, rămînînd necontestată de nici una din părți.

Semnificația, consecințele, imoralitatea acordului procentajelor, care va afecta în mod hotărîtor viitorul României, se deduc din chiar memoriile lui W. Churchill, inițiatorul lor: „Aceste procentaje pe care le-am notat — scria el — nu sînt decît o măsură practică pentru a ne permite să vedem în ce grad punctele noastre de vedere (ale Marii Britanii și Uniunii Sovietice) concordă, înainte de a decide măsurile necesare pentru a ajunge la o înțelegere completă. Cum am mai spus-o, ele ar părea brutale, chiar cinice, dacă ar fi supuse unui examen atent al celor de la Afacerile Străine și diplomaților din lumea întreagă. Ele nu pot constitui, deci, baza unui document oficial, cu siguranță pentru momentul actual nicidecum. Dimpotrivă, ele ar putea constitui un ghid excelent în conducerea afacerilor noastre".

Deși Churchill încerca să acrediteze ideea că acordul din 9 octombrie reprezenta doar un ghid provizoriu pentru viitorul imediat, valabil doar pe durata ostilităților, și că el va fi revăzut de către marile puteri ulterior, nici în cadrul întîlnirilor „la vîrf" ale liderilor celor „trei mari", la Ialta sau Potsdam, aranjamentul Churchill-Stalin din octombrie 1944 nu a fost pus în discuție. La Ialta, el nici nu a fost menționat.

În timp ce soldații români luptau și mureau pe cîmpurile de luptă, țara lor devenise, încă din octomrbie 1944, zona de influență necontestată a Uniunii Sovietice, grație unei jumătăți de coli de hîrtie ce purta însemnările conducătorilor a două dintre marile puteri ale Națiunilor Unite. Astfel, înainte de înfrîngerea fascismului, acordul procentajelor a direcționat evoluția poporului român, fără ca acesta să fi fost consultat. În lunile care au urmat, hotărîtoare pentru evoluția social-politică a României, guvernele britanic și sovietic au fost preocupate de a respecta acordul procentajelor, dovedindu-se loiale față de cele convenite. **(Va urma)**

Ion Alexandrescu

Democrația la români

3

Ce se întîmpla cu o cerere a unui particular bazată pe un drept, cerere adresată administrației? Tăcerea administrației, într-o astfel de împrejurare, era considerată o culpă și dădea celui vătămat, particularului, dreptul de a se adresa Curții de Casație, solicitînd o decizie pozitivă. Ca un mijloc de constrîngere contra administrației recalcitrante, aceasta din urmă era condamnată (prin legea din 1912) la daune cominatorii de cel puțin 200 lei pe fiecare zi întîrziere (și, pe vremea aceea, 200 de lei erau o sumă însemnată). Aceste pedepse erau definitive. Înalta Curte de Casație era chemată să judece și pe miniștrii trimiși în judecată de parlament sau de suveranul statului. Și puțin a lipsit în 1876 și 1890, cînd, cu intenția de dare în judecată, mai întîi, a miniștrilor conservatori și, apoi, a celor liberali (ambele acțiuni politicești tot atît de greșite), ca înalta Curte de Casație să nu-și intre și în această atribuție. A învins pînă la urmă prudența majorității parlamentare și acțiunea ponderatoare a lui Carol I, care au împiedicat răzbunările politice.

Puterea executivă era aceea care avea un ascendent asupra celorlalte două. Ea era asigurată de rege și de miniștri. Regele (pînă la 15 martie 1878, cînd România s-a proclamat Regat, titulatura suveranului era aceea de Domn) se bucura de două privilegii monarhice: irevocabilitatea și inviolabilitatea. Regele era irevocabil, în sensul că puterile lui erau pe viață și ereditare; era inviolabil în sensul că nu era răspunzător nici chiar pentru actele sale personale (un președinte de republică era numai „iresponsabil", fiind nevoit să răspundă pentru actele sale personale). Principiul inviolabilității avea și reversul său. Actele regelui nu aveau nici o putere decît dacă erau contrasemnate de un ministru.

În intenția legiuitorilor de la 1866, dar și a acelora de mai tîrziu, regele urma a fi un element ponderator între cele trei puteri, temperîndu-le excesele, un element care să reprezinte principiul colaborării puterilor. Regele se situa deasupra partidelor, planînd deasupra pasiunilor politice. Avea și mijloace necesare, oferite de Constituție: putea să-i revoce pe miniștri, să provoace demisia guvernului, să nu sancționeze o lege, să hotărască prorogarea sau dizolvarea parlamentului, să acorde amnistii. Rațiunea de a fi a suveranului era, astfel, foarte limpede exprimată de constituționalii de la 1866. El era chemat să fie elementul care să asigure stabilitatea întregului sistem constituțional. Nu întîmplător el era străin. Și nu întîmplător, dintr-o familie domnitoare din Europa (în cazul lui Carol I, din familia Hohenzollern-Sigmaringen, ce se afla pe tronul Germaniei). Era una dintre doleanțele cele mai însemnate ale Divanurilor ad-hoc din 1857. Românii voiau să consolideze statul lor amenințat cu dezmembrarea de imperiile vecine. Ei sperau că un principe străin, dintr-o casă domnitoare din Apus, prin prestigiul ei și, — de ce nu? — prin sprijinul familiei din care venea, le va putea fi de folos în dobîndirea independenței și păstrarea ei. Și în momentele de criză din Europa anilor de domnie ai lui Carol I, calculul oamenilor politici români s-a dovedit exact, cu atît mai mult cu cît Germania devine o putere de primă mînă în Europa. Și mai era un rost al aducerii unui principe străin: curmarea rivalităților pămîntene pentru domnie. Și Carol I n-a avut favoriți sau favorite în România. Nici măcar prieteni n-a avut, ducînd preceptul lui Ludovic al XIV-lea — n'ayez jamais d'attachament pour personne — dincolo de marginile sale. Afară de miniștrii săi, n-a onorat pe nici un român nici cu confidențele și nici cu solicitarea sfaturilor lui. În toată domnia lui, Carol I a fost stăpînit, mai mult decît de orice altceva, de simțămîntul datoriei. Dragostea lui față de țara adoptivă a fost, de fapt, o împlinire a ceea ce îi cerea simțul datoriilor pe care le avea pentru această țară. Din acest punct de vedere, domnia lui Carol I a fost foarte folositoare. Prezența sa pe tron, aproape o jumătate de veac, a asigurat țării o stabilitate politică normală, care, la rîndul ei, a înlesnit o muncă pașnică rodnică.

În aceeași idee, a asigurării unei stabilități politice, Constituția de la 1866 introduce principiul ereditații în desemnarea monarhului (pînă atunci, domnia fusese electivă, preferîndu-se, pe cît a fost cu putință, aceia care aveau legături de rudenie cu fostul domn). Art. 82 din Constituția de la 1866 (77 din Constituția din 1923) prevedea că numai bărbații și descendenții acestora puteau moșteni tronul, prin ordinul de primogenitură, cu excluderea femeilor și coborîtorilor lor. Și dacă regele nu avea descendenți în linie dreaptă (cum s-a și întîmplat în cazul lui Carol I și a soției sale Elisabeta, care n-au avut decît un copil, o fată, Carmen Sylva, și ea moartă la 7 ani), cine urma să fie succesor la tron? Constituția prevede și această alternativă, stipulînd toate posibilitățile ce s-ar fi putut ivi. În 1880, s-a recurs la una din aceste posibilități, Carol I semnînd un acord cu fratele său mai mare, Leopold, prin care copilul mai mic al acestuia, Ferdinand, să fie desemnat succesor la tronul României. Acordul n-a intrat în vigoare decît în martie 1889, după ce Ferdinand și-a terminat studiile și după ce el este ales membru al Senatului român.

Un episod din viața de curînd desemnatului succesor la tronul României pune în evidență raportul existent între puterile din stat. În iunie 1891 (cu o lună în urmă, Carol I tocmai sărbătorise 25 de ani de domnie) abia poate fi preîntîmpinată o criză dinastică. Dragostea prințului moștenitor Ferdinand față de Elena Văcărescu, domnișoară de onoare în suita reginei, dragoste știută de toată lumea, la îndemnul nechibzuit al reginei Elisabeta, vrea să ia forma căsătoriei. Regina uitase că măritișurile și însurătorile celor destinați să poarte coroana erau supuse rațiunilor politice. Regele însuși era favorabil acestui proiect. Intervin, însă, oamenii politici români. Guvernul (era atunci guvernul conservator, prezidat de gen. I. Em. Florescu) respinge categoric intenția lui Ferdinand. Ca de obicei, în chestiuni care interesau țara, toți oamenii politici erau solidari. D. A. Sturdza, șeful Partidului Național Liberal, îi scrie o energică scrisoare lui Carol I. Mai mulți oameni politici cer audiență la suveran. Conservatorii, — atunci erau și la guvern — îi declară suveranului că între interesele țării și dorințele unui tînăr, fie el și principe moștenitor, ei aleg țara și pot cere alegerea unui alt moștenitor al tronului. Regele cedează. Și o va face de fiecare dată cînd va întîlni opoziția oamenilor politici români. Așa va face și în 1914, cînd el singur ar fi voit să alăture România Puterilor Centrale, dar aceasta a înțeles, prin reprezentanții ei, oamenii politici de atunci, să acționeze altfel, împotriva Puterilor Centrale.

Ion Bulei

Crima și memoria 3

Alfred Grosser

Generalul Franco nu i-a însoțit în căderea lor pe dictatorii care i-au permis să învingă, în 1939, într-un război ce a fost atît civil, cît și internațional. Nici măcar n-a trebuit să-și democratizeze regimul și a putut rămîne dictator pînă la moarte, în 1975. În 1945, el părea totuși să cadă curînd. Dar în anii '50, amintirea unui război care îi implica pe comuniști a schimbat optica într-o Americă a dezlănțuirilor războiului rece : marele savant atomist Robert Oppenheimer nu era vinovat de trădare în profitul U.R.S.S. pentru că își arătase simpatia pentru republicanii spanioli — cum o făcuseră, de altfel, și guvernele de la Paris și Londra și, cu ceva mai multă prudență, cel de la Washington?

Războiul Spaniei fusese marcat de nenumărate atrocități. De partea republicană, dacă se adună într-o anume categorie crimele comise clandestin de comuniști împotriva aliaților lor anarhiști, actele cele mai inumane s-au produs într-un fel de dezlănțuire anticlericală. În timpul primelor luni de război, peste șase mii de episcopi, preoți, călugărițe și călugări au fost asasinați. Se mai adaugă acțiunea miliției ucigașe, masacrele din închisori. De partea franchistă, au fost mai multe victime în timpul luptelor, în afara luptelor, în rîndurile populației civile, apoi a supraviețuitorilor, odată războiul în principiu încheiat. Începînd cu acest moment, două memorii, două amintiri s-au stabilit și s-au manifestat. Cea a învinșilor, minimalizînd crimele republicane, puse pe seama dezordinii și exasperării, în bună parte legitimă, și cerînd, mai ales prin intermediul romanelor și filmelor unor exilați sau unor autori francezi, americani, englezi, ca uitarea să nu se lase vreodată asupra crimelor franchiste. Cea a învingătorilor, impunînd Spaniei de sub cenzură viziunea unei cruciade justificate, glorioase, împotriva Răului. Ceremonii și comemorări multiple proclamau grandoarea martirilor și dreptatea unei cauze pentru care dușmanii au fost pedepsiți pe merit.

Dar, în anii '60, a intervenit o dublă evoluție. Pe de o parte, Biserica spaniolă s-a schimbat în vremea conciliului Vatican II : nu numai că s-a distanțat de politica socială a regimului, dar a recurs și la un fel de distanțare retrospectivă care reorienta o amintire prea simplificatoare. Din cealaltă, timpul, durata au produs efectul obișnuit de legitimare. Mobilizarea împotriva regimului solid instalat și, în plus, modernizator al economiei devenea din ce în ce mai dificilă doar în numele memoriei. Frumosul film melancolic al lui Alain Resnais, **La Guerre est finie** (Războiul s-a sfîrșit), din 1966, traducea, prin personajul interpretat de Yves Montand, oboseala antifranchismului îmbătrînind care continua rezistența, într-un decalaj mereu în creștere cu noile generații.

Scenariul și dialogurile aparțineau lui Jorge Semprun. Născut la Madrid în 1923, scriitorul franco-spaniol n-a încetat să coopereze la opere de teatru și de cinema care denunțau crimele puterii : crima tăcerii lui Pius XII, în „Vicarul" lui Hochhuth, crimele extremei drepte în Grecia, dinaintea preluării puterii,și crimele puterii comuniste din Cehoslovacia după 1948 — în filmele „Z" și „Mărturisirea" de Costa Gavras. Or, în 1988, Jorge Semprun a devenit ministrul culturii în guvernul spaniol, fără să aibă prea multe motive să se lepede de ceva. Aceasta pentru că memoria spaniolă a cunoscut o profundă transformare. Ieșirea din dictatură s-a produs în mare parte mulțumită regelui pe care Franco l-a dorit ca succesor.

Juan Carlos nu s-a mulțumit să vegheze la instaurarea democrației pluraliste, nici chiar doar să o salveze, în februarie 1982, cînd Parlamentul fusese umilit de cîțiva pucriști. El a prezidat asupra unui fel de reconciliere a memoriilor. Guvernul lui Adolfo Suarez, desemnat de el, pregătește o reformă politică, procedează la primele alegeri libere, în iunie 1977, după ce, în mod curajos, a legalizat din nou partidul comunist. Constituția din 1978 proclama libertatea religioasă fără să ofenseze biserica postconcilială. Veniți apoi la putere, după alegerile din octombrie 1982, socialiștii lui Felipe González continuă să încurajeze ștergerea memoriei franchiste (schimbări de nume de străzi, absența parăzilor pentru comemorarea insurecției de la 18 iulie, închiderea arhivelor care inventariau dușmanii regimului învingător), dar fără să proclame victoria memoriei opuse. Dimpotrivă, principalul sacrificiu este al democraților eliminați de Franco, a căror amintire nu e reînviată nici măcar prin nume de străzi.

Timpul trecut n-a fost singura cauză a amplei reușite a unei asemenea politici de reunificare, fără constrîngere din partea amintirii asumate. În fapt, crimele trecutului nu au un loc mai redus în memorie — ci memoria ocupă mai puțin loc în spirite, fără îndoială în afara dorinței de a nu mai retrăi un război civil. Intrarea Spaniei în Europa comunitară, cu implicațiile ei culturale, economice și sociale, dedramatizează memoria, substituind într-un fel speranța doliului. „Cuplul" Juan Carlos — González face caducă chestionarea Spaniei de azi în numele crimelor de ieri.

Situația este foarte diferită în Argentina, unde de asemenea democrația pluralistă a înlocuit dictatura. Dar problema memoriei nu putea să nu devină o problemă politică centrală, în măsura în care căderea juntei militare în 1983 se producea după șapte ani de terorism de stat. Armata a pierdut puterea datorită înfrîngerii în Malvine, în fața Marii Britanii. Dar ea n-a încetat în felul acesta să existe. Or, sub controlul ei și în cadrul ei, fuseseră ordonate, organizate și perpetuate sechestrări, torturi, detenții clandestine, eliminări masive. Cum să anchetezi, cum să pedepsești, cum și pînă unde să ierți, fără să produci o nedreptate victimelor și familiilor lor și fără să cultivi o memorie generatoare de profunde divizări și, de asemenea, tentative de lovitură de stat succesive ?

În ce privește crimele însele, o comisie națională asupra dispariției de persoane își publica raportul, în 1984, sub titlul **Nunca más** (Niciodată să nu se mai întîmple) : 340 lagăre de internare clandestine au funcționat în timpul regimului militar și poate fi stabilită o listă, neîncheiată, de 8 961 dispăruți, între care 172 copii. În 1985, curtea civilă de apel judecă la Buenos Aires juntele aflate la putere între 1976 și 1983, pentru violarea drepturilor omului, și ajunge la condamnarea a cinci din nouă foști comandanți ai forțelor armate. În același an, la festivalul de la Cannes, Norma Aleandro primește premiul de interpretare feminină pentru rolul său în „Istoria oficială", de Luis Puenzo, film ce primește, în anul următor, și premiul Oscar pentru cea mai bună pelicula străină. Profesoară mai degrabă credincioasă, soție a unui înalt funcționar, Alicia începe să caute adevăruri îngrozitoare : copilul pe care ea și soțul său l-au adoptat este de fapt o orfană și este probabil că soțul a fost unul din torționarii care i-au făcut pe părinți să dispară.

Pudic, discret și, chiar prin asta, bulversant, filmul ridică în mod impede problemele complicității, prin ignoranță, prin refuzul de a ști. „Istoria oficială" vorbește despre complicitate prin absența voinței de a ști cine este în miezul subiectului și al pedepsirii vinovaților. Dar guvernul argentinian trebuia să decidă cine să fie judecat și pedepsit. La 22 februarie 1987, o lege zisă a „Punctului final" introducea ideea prescripției juridice pentru a împiedica deschiderea de noi proceduri. Apoi, o altă lege privind datoria de supunere a venit să împiedice pedepsirea ofițerilor subalterni torționari sau ucigași. Aceste dispoziții n-au împiedicat noi revolte ale militarilor, cert limitate, apoi zdrobite, dar nu trebuia să existe temerea că fiecare înfrîngere va fi plătită cu concesii asupra pedepsirii și chiar privind memoria crimelor ? La 21 decembrie 1988, președintele Raul Alfonsin a răspuns negativ : „Nici guvernul, nici țara nu sînt dispuse să legitimeze terorismul de stat". În consecință, nu urma o amnistie și nu erau întrerupte urmăririle împotriva a vreo douăzeci de ofițeri superiori, care continuau să fie acuzați de a fi violat drepturile omului.

Va fi nevoie, fără îndoială, de mult timp pentru ca sfîșierile argentiniene să poată lăsa locul unui fel de conștiință comună a trecutului — un trecut înglobînd crime guvernamentale, antiguvernamentale și semiguvernamentale (cele ale grupurilor parapolițiste și paramilitare) anterioare loviturii de stat din 24 martie 1976. Reproșurile adresate lui Raul Alfonsin din afară ar trebui, totuși, să fie formulate cu multă reținere. Lumea democrată externă a făcut cu adevărat totul pentru ca guvernanții argentinieni să nu ordone sau să nu permită crimele ? „Mamele din Plaza de Maya (piața lunii mai)", care manifestau împotriva dispariților, au primit, ele, întreg sprijinul posibil ? În 1980, Premiul Nobel pentru Pace, decernat lui Adolfo Pérez Esquivel, a constituit o frumoasă încurajare pentru toți militanții argentinieni ai drepturilor și libertăților. Dar, cu doi ani mai înainte, campionatul mondial de fotbal, desfășurat în Argentina, a

putut trece drept un sprijin acordat regimului, deoarece partidele se puteau desfășura în entuziasmul publicului și al telespectatorilor din lumea întreagă, la cîteva sute de metri de locurile de tortură, deloc ignorate, întrucît fuseseră reperate și denunțate. La fel ca în cazul atîtor altor crime din alte timpuri și din alte locuri, memoria lumii din afară trebuia să devină autoacuzatoare mai mult decît acuzatoare.

În Spania, ștergerea progresivă a trecutului face parte dintr-un proiect de „deschidere" internațională. În Argentina, trecutul apropiat se adaugă dificultăților prezentului. Dar asemenea cazuri nu sînt, oare, minore, derizorii, în comparație cu tragediile ce încă au loc ? În cazul kurzilor se poate vorbi de trecut, din moment ce persecuția și moartea n-au încetat niciodată să fie prezente ? Se poate vorbi de un viitor, din moment ce nu se zăresc elemente de schimbare în situația de victime în care au fost cantonați, în care sînt cantonați și în care vor fi, fără îndoială, cantonați ? 17 martie 1988, Halabaya : mii de kurzi, bărbați, femei, copii, mor gazificați — crima devine, de data aceasta, subiect al imaginilor televizate. La 2 decembrie 1988, o știre de agenție de presă spune : „Cel puțin 28000 kurzi sînt dați, în continuare, dispăruți în Irak, la o lună de la intrarea în vigoare a legii de amnistie, a indicat Salah Ilhor, reprezentantul kurd pe lîngă Națiunile Unite de la Geneva. Din acest total, 8000 de persoane din tribul fostului lider kurd Mustafa Barzani, care au fost deportate, după 1983". Nu este excesiv să se spună că acest gen de informații există pentru foarte multe momente din secolul nostru, rugurile turcești din 1937 putînd, de pildă, prin cruzimea lor, să fie comparate cu tragedia din 1988.

La 10 august 1920, Tratatul de la Sèvres nu prevedea numai existența unei Armenii libere. El mai spunea : „O comisie cu sediul la Constantinopol, compusă din trei membri numiți de guvernele britanic, francez și italian, va pregăti, în șase luni de la data intrării în vigoare a prezentului tratat, autonomia locală pentru regiunile în care domină elementul kurd...". Dar, la 24 iunie 1923, Tratatul de la Lausanne îl anula pe cel de la Sèvres, atît în ce-i privește pe kurzi, cît și pe armeni. Mai mult, aproape imediat, Turcia lui Kemal Atatürk nu va recunoaște angajamentul, decurgînd din articolele 38 și 39, de a nu face nici o distincție de naștere, naționalitate, rasă sau religie între locuitorii Turciei, nici de a stabili vreo restricție privind libera folosire a vreunei limbi.

Această ultimă formă de distrugere a unei colectivități face cu atît mai dificilă stabilirea cifrelor demografice, mai cu seamă cînd guvernele refuză să ofere preciziuni, fie ele elementare. Cel mult poate fi considerată ca veridică existența a aproximativ 8—9 milioane de kurdofoni în Turcia, 5 milioane în Iran, 3 milioane în Irak, 800 000 în Siria și 300 000 în U.R.S.S.

Desigur, numeroase revolte armate kurde au avut loc după anii '20, iar revoltații au comis, și ei, masacre. Dar kurzii au fost, de multe ori, victimele unor acte violente, masive și variate, comise în numele guvernului iranian, al guvernului turc, al guvernului irakian. Cînd luptătorii lor se aliau uneia din țările aflate în război împotriva celeilalte, represaliile groaznice se exercitau asupra kurzilor, dacă aliatul pierdea. Cînd relațiile dintre țările dominatoare erau bune — sau chiar atunci cînd, ca în 1988, un armistițiu făcea ca armatele lor să fie disponibile —, acestea începeau, separat sau în comun, acțiuni împotriva kurzilor. Iar cînd se instaura o pace — ca în cazul noii constituții irakiene de după lovitura de stat din 1958, prin care se proclama egalitatea de drepturi între kurzi și arabi — nu s-a înregistrat decît un răgaz de scurtă durată înaintea unor noi confruntări.

Ce înseamnă tăcerea țărilor care se prevalează de drepturile omului față de Argentina juntei sau ce este toleranța lor față de ultimele execuții ordonate de generalul Franco, în comparație cu abținerea, complicitatea la crimele la care sînt supuse diverse populații kurde ? (Va urma)

Versiune românească
Stelian Țurlea

în oglindă

Intoleranța

Sînt cîteva locuri în orașul acesta (și în țara aceasta) în care, de o lună și jumătate, ard lumînări, unde au fost ridicate troițe sau unde sînt depuse, cu sufletul tremurînd, flori. Cei căzuți în locurile acelea ne-au adus o libertate la care aproape nu îndrăzneam să visăm. Un timp, s-a creat o asemenea coeziune națională, încît noi înșine eram uimiți și fericirea citită pe chipul fiecăruia era darul cel mai de preț oferit oricui, chiar și străinilor. Trebuia și trebuie în continuare să trecem pe lîngă acele locuri de martiriu din care să inspirăm putere. Dar cu ce gînduri ?

Descriu o scenă povestită de o prietenă. În pasajul Universității, lîngă pîlpîierea delicată a lumînărilor, doi tineri — generația celor căzuți — se înfruntă. Ea îi reproșează că nu înțelege nimic, că a învățat în școlile comuniste și a rămas comunist ; el răspunde că au învățat amîndoi aceeași școală ; ea susține că, spre deosebire de alții, citea printre rînduri și că, oricum, s-ar fi lepădat de toate preceptele nedorite ; el afirmă că nu asta e important acum, ci să ai mintea clară să vezi încotro merge țara ; ea îl insultă. Atunci intervine o doamnă ce îi putea fi mamă, făcînd apel la rațiune, și furia se întoarce împotriva ei, fata o numește comunistă, neam de securiști, ocările se înghesuie zbierate pe buzele roșii, într-o cascadă uimitoare, ireală de-a dreptul. La o scenă aidoma, cu alte cuvinte și alți interlocutori, mi-a fost dat să asist două mii de metri mai departe, lîngă un alt loc de închinăciune. Un fior înghețat mi-a lăsat inima grea. Ce se întîmplă ?

Am crezut, în urmă cu două-trei săptămîni, că primejdia cea mare este nerăbdarea. Poate rămîne încă o primejdie, dar nu cea mai mare, care cred a fi, acum, intoleranța. Nicăieri, niciodată în lume intoleranța n-a adus cuiva fericire, n-a lămurit lucrurile, nu i-a îmbrăcat pe oameni cu libertate, n-a adus căminelor liniștea. Pămîntul acesta a sîngerat de fiecare dată cînd intoleranța a înfierbîntat mințile, a gîtuit rațiunea și s-a întins ca un pîrjol aprinzînd mulțimile. Gemetele nevinovaților torturați din motive politice, aberantele canale ce trebuiau să zdrobească voințe, ucigătoarele sate ale singurătății ridicate în Bărăgan, întunericul, foamea și frica înstăpînite peste noi atîtea decenii — toate s-au născut din intoleranță. Bisericile distruse, cărțile interzise, ideile cenzurate și spulberate au fost rodul neînțelegerii, al lipsei dialogului și al frîngerii posibilului interlocutor — din intoleranță. Explozia dinaintea Crăciunului '89, miracolul care a fost Revoluția română nu ne-au adus numai libertatea, ci și speranța înlăturării intoleranței, pentru că democrația pe care o dorim nu se poate înfiripa decît într-un asemenea climat. Și ce se întîmplă acum ? Am uitat atît de repede martirii ? Am uitat că, indiferent de credințele și idealurile noastre, am fost, cîteva săptămîni, uniți pentru a înlătura dictatura și instaura democrația ? Maturitatea arătată în decembrie, de organizare și ideal, care a uimit lumea, se spulberă ca un fum. Nu meritam această libertate ? N-o să reușim să ne reeducăm după deceniile de intoleranță ? De ce atîta ură împotriva aproapelui cu care, poate, am luptat umăr la umăr, și care, în orice caz, gîndea asemenea nouă ?

Lucrurile se complică și devin grave, întrucît exemplul explodează la nivel macro-politic. Știu prea bine că îndoielile ne macină, că certitudinile vor fi pentru mai tîrziu. Dar mi se pare de neadmis ca, numai cîteva săptămîni după miracol, să fim furați de fanatism. Democrație înseamnă multe opinii și multe partide ; însuși cuvîntul partid provine din pars, parte a unui întreg. Întregul acesta nu se susține dacă nu participă la el toate părțile. Un dialog în care toți spun aceeași idee, cu alte vorbe, devine grabnic plictisitor și inutil. Progresul nu se ivește decît din înfruntare, ideea fiecăruia avînd valoare atîta timp cît este susținută cu argumente. Voi fi cu atît mai cîștigat cu cît cel ce mi se opune îmi va aduce argumente mai solide, ce mă vor obliga să gîndesc, eventual să i le combat, să le depășesc. În politică, aspectul acesta este esențial : cu cît o opoziție este mai puternică, cu atît e mai cîștigată democrația.

Știind acestea, mă întreb : De ce să-i elimini sau să-i slăbești pe cei care te vor ajuta să guvernezi cu luciditate, obligîndu-te să nu cazi în totalitarism ? De o parte și de alta se află oameni care au luptat alături, în decembrie. Au și uitat ? Sînt aberante și absurde acuzele spuse de acești oameni care au fost, în egală măsură, victime. Într-un scenariu pe care-l sper cantonat doar în hotarele posibilului, și unii și ceilalți pot redeveni lesne victimele șireților, oportuniștilor, incapabililor, nonvalorilor și lichelelor care vor ști să strige mai tare, să se bată cu pumnii în piept, mai ales să atîțe strada spre ură. Democrația se învață anevoie, poate nici nu există școală mai grea, dar este singura șansă pentru revenirea cu adevărat în lumea civilizată. Pasul dintîi, sau între cei foarte dificili, ar fi alungarea intoleranței. Oare să nu fim în stare a înțelege că este singura noastră șansă ?

Stelian Țurlea

Şansele Europei răsăritene (3)

Corneliu Bogdan

O abordare pan-europeană: cea mai mare speranţă pentru Europa

După ce criterii să apreciem contribuţia internaţională la rezolvarea crizei Europei răsăritene ? Există două criterii mai importante : 1) măsura şi consecvenţa cu care comunitatea internaţională contribuie la dizolvarea sferelor de influenţă în Europa ; 2) în cazul în care se respectă primul criteriu, oportunitatea, anvergura (mai degrabă din punct de vedere calitativ, decît cantitativ) şi continuitatea contribuţiei străine, care poate face o distincţie netă între eficienţa sau ineficienţa acţiunii. După ambele standarde, politicile Statelor Unite şi ale Uniunii Sovietice faţă de Europa de est se situează sub limita posibilităţilor actuale, în ciuda flexibilităţii şi sofisticării lor crescînde.

Aşa cum s-a mai argumentat, politicile actuale americană şi sovietică doresc doar să aducă *îmbunătăţiri* sistemului existent al sferelor de influenţă, o îmbunătăţire care, prin însăşi natura ei, rămîne intactă, foarte fragilă şi irelevantă faţă de anumite probleme curente ale Europei. În acelaşi timp, actuala politică se bazează, în primul rînd, pe ideea bilateralităţii, care este prea greoaie, depinzînd într-o măsură mult prea mare de inconsecvenţa şi şovăiala politicii interne. Tentaţia de reîntoarcere la o formă mult mai perfidă a zonelor de influenţă, menită să reinstaureze ordinea mai ales pe timp de criză, va continua să fie foarte mare.

Situaţia Europei răsăritene impune ca bilateralitatea să fie susţinută de multilateralitate, efortul conjugat al tuturor participanţilor la Conferinţa pentru Securitate şi Cooperare din Europa (CSCE), care să înglobeze toate domeniile relaţiilor internaţionale. În acest sens să menţionăm proiectul iniţiat de Şcoala de Drept şi Diplomaţie Fletcher, sub conducerea lui Alan K. Hendrikson, intitulat „Punerea în discuţie a ordinii internaţionale". Acest studiu se concentrează asupra felului în care sînt abordate problemele internaţionale care, „din cauza numărului mare al ţărilor şi al altor părţi interesate, precum şi a gradului înalt de interdependenţă şi complexitate tehnică asociate acestora, păreau să necesite un demers diplomatic multilateral. Subiectele alese pentru a fi supuse unei examinări detaliate erau cele care trebuiau să respecte următoarele criterii : (1) în cadrul domeniului respectiv adus în discuţie, era necesar ca aranjamentele internaţionale existente să fie contestate, fie datorită schimbării climatului ideologic, fie datorită mutaţiilor de ordin economic şi politic ; (2) trebuia să apară cel puţin o posibilitate de a stabili, printr-o diplomaţie la nivel bilateral şi multilateral, un sistem îmbunătăţit de formulare a normelor şi regulilor, cu alte cuvinte un anumit regim în domeniul respectiv" [25]. Europa de est şi, de fapt, întreaga Europă corespund pe deplin acestor condiţii.

Europa răsăriteană este, mai întîi de toate, o chestiune europeană care îşi poate afla rezolvarea numai în context european. Cu alte cuvinte, o soluţie pan-europeană este tot ceea ce poate spera ea pentru a deveni un factor constructiv în afacerile internaţionale în loc să mai fie un simplu pion în politica marilor puteri, şi chiar o sursă de tensiune internaţională. Venită din partea unui est-european, această concluzie n-ar părea nimănui o surpriză. Există un larg consens în privinţa părerii că europenii cei mai interesaţi în ideea pan-europeană, principalii beneficiari ai procesului C.S.C.E. — singura expresie existentă a funcţionării pan-europenismului — sînt est-europenii. Dar ce se întîmplă cu cei aflaţi în afara Europei de est ? Pentru Vest, pentru Statele Unite în mod special, pan-europenismul este o idee bună, mai ales pentru puternica ei „atracţie psihologică" în Europa de est, şi, pentru acest motiv, ea „ar trebui menţinută ca o aspiraţie de perspectivă" [26]. Dar problema care se pune nu este dacă această aspiraţie acoperă un termen mai lung sau mai scurt. Cu siguranţă că este o aspiraţie pe termen lung, Problema reală este : putem noi să facem ceva în această privinţă **acum ?** Pentru a răspunde la această întrebare nu este nevoie să apelăm la speculaţii abstracte. În Europa am avut experienţa pan-europenismului sub forma procesului CSCE. Această experienţă este edificatoare.

În primul rînd, procesul CSCE s-a impus ca o instituţie pan-europeană, respingînd abordarea bipolară de la bloc la bloc a problemelor europene, împotriva opoziţiei iniţiale a celor două superputeri. Bătălia a fost dusă, de la început, de statele mici şi mijlocii. Apoi, acest proces a continuat să se extindă, în ciuda perioadelor de tensiune. El a contribuit la slăbirea acestor tensiuni, oferind, în schimb, un canal de comunicaţie pe timpul crizei. Una din cele mai semnificative adăugiri la proces a fost includerea problemelor de securitate, mai întîi prin Conferinţa pentru măsuri de încredere şi securitate şi dezarmare în Europa şi, apoi, indirect, prin legăturile deja stabilite între negocierile dintre Pactul de la Varşovia şi NATO asupra armelor convenţionale din Europa. În al treilea rînd, deşi SUA şi URSS exercită o influenţă considerabilă în cadrul procesului CSCE, aceste state nu deţin un control deplin asupra lui.

Trecînd de la procedură la conţinut, procesul CSCE a adus cîteva clarificări conceptuale şi a eliminat cîteva inconsecvenţe care au afectat şi alte scheme pan-europene, împiedicîndu-le să se materializeze. În primul rînd, este vorba de aria geografică acoperită de ideea de pan-europenism : în ultimii ani, au existat multe formule care excludeau din Europa fie Statele Unite, fie şi Statele Unite, şi Uniunea Sovietică. Unele dintre acestea avansau ideea ca Europa centrală să devină zonă neutră între Est şi Vest şi soluţia la divizarea Europei. Aceste formule nu pot fi justificate din punct de vedere istoric sau politic ca alternativă viabilă pentru actuala diviziune a Europei şi refacerea unităţii europene. Din punct de vedere istoric, conceptul de unitate europeană a apărut după mai multe secole de cooperare şi coexistenţă, dar şi după secole de contradicţii, lupte şi diviziune de-a lungul unor linii politice, ideologice, religioase şi economice. Din această ţesătură de cooperare şi conflict, unitate şi diviziune, a apărut un set de valori culturale şi spirituale comune, bazat pe moştenirea greco-romană, iudeo-creştină, pe contribuţiile renaşterii şi iluminismului, ca şi pe revoluţiile din secolul al XVIII-lea, al XIX-lea şi al XX-lea. Această unitate europeană este, în primul rînd, de natură culturală şi spirituală, şi, ca atare, ea acoperă suprafaţa cuprinsă, între San Francisco şi Vladivostok. Din punct de vedere politic, nu este realist să excludem, astăzi, Statele Unite sau Uniunea Sovietică din Europa. Excluderea uneia din aceste două ţări ar crea un dezechilibru inacceptabil nu numai pentru acea putere, dar şi pentru celelalte state. Excluderea amîndurora le-ar transforma în „«Garantie-mächte» (puteri garante — n.n.) pentru «o ordine europeană a păcii», prin aceasta ele şi-ar recîştiga rolul clasic pe care anglo-saxonii şi ruşii l-au jucat în secolele trecute pentru menţinerea balanţei europene a puterii" [27], aşa cum a declarat Peter Bender. Aceeaşi idee apare şi din propunerile făcute la celălalt capăt al spectrului politic de către Henry Kissinger [28]. De fapt, aceasta înseamnă întoarcerea la bipolaritate, la secolul al XIX-lea, şi nu un pas înainte spre secolul XXI.

CSCE rămîne singurul cadru geopolitic adecvat pentru restaurarea unităţii europene. Desigur, o unitate bazată pe valori comune — culturale, politice şi spirituale, dar, în acelaşi timp, o unitate care întotdeauna s-a bazat pe diversitate, pe recunoaşterea identităţii şi personalităţii fiecărei naţiuni. De asemenea, apariţia unor grupări regionale sau subregionale ale naţiunilor europene (Europa occidentală, Europa centrală, Balcanii, Europa nordică etc.), bazate pe interese specifice comune, pe tradiţii istorice şi pe o moştenire culturală comună, este perfect legitimă din considerente istorice, ca şi din considerente economice, culturale şi politice actuale. Astfel de asociaţii de naţiuni îşi pot materializa potenţialul într-un mod de care să beneficieze atît ele însele, cît şi unitatea europeană în cadrul unui proces general-european. Unele state pot adera la mai multe astfel de grupări.

În al doilea rînd, majoritatea schemelor anterioare vizînd eliminarea diviziunii Europei se bazau, în special, pe un aspect, şi anume dezangajarea militară. Unele se axau pe probleme economice. Klaus Bloemer, de exemplu, propune un tip de „New Deal—Marshall Plan (Noua orientare—planul Marshall) pentru nordul industrial, bazat pe egalitate şi avantaj reciproc." [29] Dar unele persoane din Vest şi majoritatea disidenţilor din Europa răsăriteană acordă prioritate drepturilor omului.

Una dintre cele mai importante realizări ale CSCE a fost recunoaşterea drep-

---

ERATĂ

În articolul „Şansele Europei răsăritene", apărut în „Lumea azi" nr. 4 din 25 ianuarie 1990, pag. 25, s-au strecurat două erori regretabile : pe coloana a II-a, rîndul 4 de sus se va citi corect : „început acum o mie şase sute de ani..." ; pe coloana a III-a, rîndul 11 de jos se va citi corect „[Un]garia în 1956, Cehoslovacia în 1963..."

turilor omului ca o componentă a păcii și securității internaționale și, ca atare, o preocupare internațională legitimă. În același timp, Actul final a stabilit că, pentru a progresa pe calea securității, cooperării și unității europene, este nevoie de promovarea aspectelor politice, economice, ale securității și drepturilor omului, într-un mod echilibrat, pe toate fronturile.

Procesul CSCE a devenit, dacă nu o alternativă, cel puțin un însoțitor autonom și moderator al alianțelor militare, al bipolarismului, al sferelor de influență.

În 1973, Pierre Hassner ne-a dat una dintre cele mai cuprinzătoare și realiste schițe ale unui proiect pan-european. După părerea sa, acesta urma să cuprindă trei stadii : „În prima fază, căutarea unor definiții comune pentru noțiuni, precum cooperare culturală, subversiune și nonintervenție, ar trebui să ducă la o reciprocitate reală în schimburile comerciale și comunicații, în înțelegerea limitelor care trebuie impuse din motive de securitate și garanțiile necesare pentru a preveni nerespectarea lor" [30]. În a doua fază, instituțiile pan-europene trebuie considerate „o comisie în probleme de criză și conflict", „un comitet de control al armamentelor care să supravegheze introducerea măsurilor menite să limiteze libertatea de acțiune a superputerilor", „o adunare politică consultativă care ar da fiecărui stat șansa de a-și exprima opiniile într-un cadru mai larg decît acela al alianțelor respective, dar mai îngust decît forumul Națiunilor Unite..., o comisie europeană pentru drepturile omului." [31]

După părerea lui Hassner, a treia fază este „cea mai îndepărtată și nesigură, dar, probabil, cheia pentru celelalte două. Toate compromisurile practice și recunoașterea temporară a tuturor realităților neplăcute pot avea un înțeles real, dacă se bazează pe un proiect european real. Care ar putea fi acest proiect ? Poate apariția treptată, în cadrul alianțelor și sistemelor existente, a unei Europe vestice și a unei Europe estice, al căror dialog ar crea o a treia voce, mai degrabă decît o a treia forță sau o a treia cale. Poate combinația unor legături preferențiale între aceste două Europe și superputerile lor și între țări avînd tradiții comune, care trec peste bariere militare sau ideologice, cum ar fi cele două Germanii sau țările balcanice. Poate un dialog între o cale europeană a liberalismului și o cale europeană a comunismului, care să definească premisele unui socialism democratic. Astăzi, nu putem decît să facem speculații pe această temă". [32]

Asta se întîmpla acum 15 ani. Cu cîteva mici amendamente, actualul curs al evenimentelor este încă actual, din perspectiva lui Hassner. Mai mult, s-a înregistrat chiar un anume progres pe calea sugerată de el. Procesul CSCE se desfășoară cu mai mult sau mai puțin succes în cadrul primei și chiar a celei de-a doua faze a proiectului pan-european descris de Hassner. Încheierea Reuniunii de la Viena reprezintă un pas nou în această direcție. Dar cred că procesul avansează prea încet și este încă prea slab. Principala sa slăbiciune constă în faptul că nu se concentrează asupra proiectului paneuropean în întregime, ci numai asupra unora din componentele sale, iar problema instituționalizării sale nu a fost niciodată examinată corespunzător. Iar aceste slăbiciuni nu se datorează unor greșeli inerente procesului ca atare. Principalul motiv al încetinelii procesului rezidă tocmai în faptul că el funcționează, ceea ce creează o puternică opoziție din partea adversarilor săi, a celor care au rezerve serioase asupra unei schimbări esențiale în statuquo-ul european politic, a celor care preferă actuala diviziune a continentului.

(Va urma)

---

[25] Alan K. Henrikson, ed., **Negotiating World Order: The Artisanship and Architecture of Global Diplomacy** (Wilmington, DE : Scholarly Resources, Inc.) 1987, pp. XIII—XIV.
[26] Gordon, p. 7
[27] Peter Bender, **Das Ende des ideologischen Zeitalters** (Berlin : Severin und Siedler, 1981), pp. 263—64.
[28] Kissinger, op. cit.
[29] Klaus Bloemer, „Freedom for Europe : East and West" **Foreign Policy** (Spring 1983), p. 29.
[30] Pierre Hassner, **Europe in the Age of Negotiations**, The Washington Papers, vol. I, No. 8 (Beverly Hills/London : Sage Publications), p. 79.
[31] Hassner, p. 80.
[32] Ibid.

Primim de la **MINISTERUL TURISMULUI**

În legătură cu articolul d-lui Ilie Șerbănescu, intitulat „Poate vin străini", apărut în revista dv. nr. 3, din 18 ianuarie a.c., vă rugăm să publicați în numărul următor rîndurile de mai jos :

Stimate Domnule Ilie Șerbănescu,

Dacă articolul „Poate vin străini" a fost scris pentru revista „Urzica" și din greșeală a ajuns și a fost publicat de revista „Lumea azi", atunci tonul și ironia exprimate îndeosebi de finalul articolului ar fi explicabile.

Credem că un ziarist, care se respectă pe sine și profesiunea sa, înainte de a încredința tiparului scrisul său îl mai analizează o dată cu obiectivitate și încearcă să se pună nu numai în postura turistului, ci și a celor care organizează și derulează activitatea de turism și, dacă are curiozitatea de a cunoaște mai în profunzime fenomenul despre care scrie, se adresează și mai sus de ghișeul de la care a încercat să cumpere un bilet de sejur la Poiana Brașov. Poate ar fi aflat că locurile la Poiana Brașov pentru luna februarie se vor vinde în ultimele zile ale lunii ianuarie, pentru că, oricum, se vînd ca pîinea caldă. Este adevărat că Poiana Brașov a fost în ultimii ani foarte solicitată la turismul internațional, ea fiind singura stațiune competitivă din țară și pe această bază au fost încheiate contracte care trebuie onorate. Locurile rămase nevîndute de firmele partenere se comunică agenților de turism periodic și acestea le valorifică imediat publicului.

Afirmația că Poiana Brașov și Mamaia au fost confiscate turiștilor români cu formula „stațiune inclusă în circuitul internațional" este mai mult decît gratuită. Iată date statistice pentru ultimii ani privind raportul între numărul înnoptărilor turiștilor români și străini care și-au petrecut vacanțe în aceste stațiuni :

mii înnoptări				
	1988		1989	
	români	străini	români	străini
Poiana Brașov	523	245	506	240
Mamaia	2497	673	2532	540

Nu este deci nevoie, stimate d-le dr. Șerbănescu, să fie mutate cele două stațiuni în Alpi și, respectiv, pe Coasta Mediteranei. În anumite perioade de vîrf, cele două stațiuni n-ar putea satisface cererea internă, chiar dacă nu am primi turiști străini.

Atunci s-ar putea pune întrebarea : nu mai dorim să participăm la circuitul internațional de valori materiale și spirituale ?

Vi se pare oare că este mai eficient pentru economia națională să se exporte alimente, benzină și alte bunuri de consum, decît soare, nisip, aer, apă și zăpadă, pe care oricum turiștii nu le iau în geamantan la plecare ?

În numele Consiliului Frontului Salvării Naționale din Ministerul Turismului, Gh. Citirigă

---

1. Revista a publicat, în drept de replică, scrisoarea de mai sus. Deși nu cred că era obligată, întrucît articolul meu se adresa conducerii Ministerului Turismului. Aceasta nu s-a învrednicit, însă, să răspundă — probabil n-a vrut să se implice ! — lăsînd răspunsul în sarcina Consiliului FSN din minister (care, oricum, potrivit reglementărilor legale în vigoare, nu are responsabilități administrative.)

2. Este drept că nu m-am adresat „mai sus" de ghișeul agenției de turism. Este, însă, aceasta o greșeală ? Să apelăm tot la modalitățile vechi ? Poate aș fi aflat că locurile pentru perioada menționată se vor vinde în ultimele zile ale lunii ianuarie. De ce, adică, ar trebui să ne adresăm „mai sus" pentru această informație, în loc s-o obținem direct de la ghișeu ?

3. Și ce aș fi aflat : că oricum locurile disponibile sînt cele care, după cum dv. înșivă afirmați, rămîn de la neocuparea lor de către străini. Mă scuzați, domnilor, dar tocmai împotriva acestei practici s-a ridicat articolul scris de mine ! Cifrele pe care le menționați și pe care nu le contest sînt o expresie a faptului nu că ați alocat majoritatea locurilor pentru români, ci, dimpotrivă, că, tocmai nevenind străini, în favoarea cărora ați rezervat locurile, ați vîndut, în final, românilor biletele (căci, oricum, după propria dv. expresie, „se vînd ca pîinea caldă").

4. Nu vi se pare mai normal să anunțați din timp cote rezervate străinilor și, respectiv, românilor în stațiunile menționate (de pildă, în proporție de 50 la sută) — să știe oamenii de la bun început pe ce contează ! —, asigurîndu-se, astfel, și participarea turismului la încasările valutare ale țării, dar și evitarea unei umilințe la adresa românilor, care ar trebui, în concepția dv., să se mulțumească doar cu resturile. Cred că revoluția a dat românilor dreptul, printre altele, și la propriile lor raze de soare, ape și zăpezi.

Ilie Șerbănescu

Arhipelagul Gulag 5

Aleksandr Soljenițin

Metodele așa-zis ușoare

În simplistul ev mediu, și caznele la care se recurgea pentru „stoarcerea" informațiilor dorite erau simpliste — roata, fierul încins, țeapa etc. În civilizatul secol douăzeci, recurgîndu-se și la medicina avansată și la experiența destul de bogată în domeniu, s-a considerat că aplicarea vechilor metode ar fi prea „indecentă", iar, avînd în vedere scara la care ar fi trebuit folosite, ar fi fost prea complicat să se recurgă la acestea. Și în afară de aceasta...

În afară de aceasta, Stalin, ca de obicei, nu spunea lucrurilor pe nume, subalternii trebuind să-și dea singuri seama de ceea ce dorea „părintele națiunilor", lui rămînîndu-i, totdeauna, parșiva posibilitate de a retracta totul, dacă ar fi fost nevoie. Chinuirea planificată a milioane de oameni se făcea, totuși, pentru prima dată în istoria omenirii și, cu toată puterea sa, Stalin nu putea fi absolut sigur de succesul grandioasei operații. În mase, experiența s-ar fi putut desfășura altfel decît pe micile „eșantioane" testate anterior. Și mai presus de toate, imaginea lui Stalin trebuia să rămînă, în orice condiții, imaculată. (Cu toate acestea, în circularele emise de C.C. în anii 1937—1939, exista totuși, indicația privind recurgerea la „metodele fizice").

De aceea, credem, nu există o listă tipărită, cu tipurile de torturi ce puteau fi aplicate față de deținuți, care să fie înmînată fiecărui anchetator. Se cerea, pur și simplu, ca, la termenul stabilit, secțiile să expedieze tribunalului numărul cerut de „iepurași" blînzi, gata să recunoască toate acuzațiile. Se dădeau indicații (oral și des) că toate metodele sînt potrivite pentru a atinge înaltul țel, că nimeni nu-l va lua la întrebări pe anchetator pentru moartea celui anchetat, că medicul penitenciarului trebuie să intervină cît mai rar posibil în cursul anchetei. Probabil, se organizau chiar „schimburi de experiență", se plăteau prime pentru orele suplimentare, pentru nopțile pierdute, pentru termenele scurtate ale anchetei, etc. Astfel, dacă la o secție oarecare a NKVD s-ar fi întîmplat ceva nepreväzut, șeful acesteia ar fi fost curat în fața lui Stalin — el nu a dat ordin să se recurgă la torturi. În același timp, a creat, însă, toate condițiile ca torturile să se transforme într-o metodă de lucru.

Pe de altă parte, înțelegînd că, totuși, superiorii se tem să se afle despre torturile aplicate, anchetatorii evitau să recurgă la „metode de lucru" care puteau lăsa urme pe corpul victimei — ochi tumefiați, urechi rupte, arcade sparte, vînătăi.

Iată de ce, în 1937, în afara privării de somn, nu observăm metode asemănătoare la anchetatorii din diferite regiuni. Se spune că cei din Rostov pe Don și Krasnodar erau mai duri. La Krasnodar îi obligau pe deținuți să semneze foile în alb, după care acestea se completau cu depoziții false. De altfel, nici nu prea era nevoie să se recurgă la torturi — condițiile de detenție erau atît de îngrozitoare, încît puțini erau cei care opuneau rezistență. Tifos, mizerie, cadavre care nu se scoteau cîte cinci zile din celulele supraaglomerate. Cei care își pierdeau mințile erau lichidați pe coridoare cu bîte.

Singurul numitor comun era faptul că se recurgea, în cea mai mare parte, la metode așa-zis „ușoare". Și trebuie spus că această cale era foarte bine aleasă, pentru că limitele echilibrului uman sînt foarte precare și nu este nevoie de fierul încins la foc pentru a-l face pe un om „mediu" să-și piardă acest echilibru.

Vom încerca să enumerăm cele mai simple metode la care recurgeau anchetatorii pentru a paraliza voința și a neutraliza personalitatea arestatului, fără să lase urme pe corpul celui în cauză.

Începem cu metodele așa-zise „psihice". Pentru „iepurașii" care nu se gîndeau niciodată că vor ajunge în închisoare, în fața unui anchetator, toate aceste metode dădeau rezultate remarcabile, fiind deosebit de eficiente.

1. Începem cu nopțile. *De ce anchetele aveau loc de regulă noaptea ? De ce, deja de la primele acțiuni, „organele" preferau să acționeze noaptea ? Pentru că noaptea, arestatul, smuls din somn (fără chiar să fie chinuit de privarea de somn), nu reușește să-și restabilească echilibrul din timpul zilei, este mai „moale", mai ușor de „convins".*

2. „Convingerea". *Cea mai simplă convingere. Pentru ce tot acest joc de-a șoarecele și pisica ? Petrecînd un timp oarecare printre alți arestați, cel anchetat este deja pregătit, reprezentantului organelor rămînîndu-i doar să-i spună : „Vezi, îți vei primi oricum anii de închisoare. Dar, dacă vei încerca să ne opui rezistență, îți poți pierde sănătatea aici, în închisoare. Altfel, te trimitem în lagăr, la aer, la lumină. Așa că mai bine semnează acum !" Totul este foarte logic. Și perfectă dreptate au cei care semnează imediat, doar dacă... Doar dacă ancheta este interesată în exclusivitate de propria lor persoană. Fapt ce nu se întîmpla prea des. Și atunci, lupta era inevitabilă.*

O altă variantă de convingere era pentru membrii de partid. „Dacă în țară se manifestă lipsuri și chiar foamete, tu, în calitate de bolșevic, trebuie să decizi — poate oare de toate acestea să fie vinovat întregul partid ? sau întreaga putere a sovietelor ?" „Sigur că nu !" — se va grăbi să răspundă directorul unei fabrici de prelucrare a cînepii din Lvov. „Atunci, aveți curajul și asumați-vă dumneavoastră vina !" Și el și-o asumă !

3. Înjurăturile cele mai ordinare. *O metodă simplistă, dar care, în cazul unor oameni educați, delicați, poate da rezultate excelente. Mie îmi sînt cunoscute două cazuri în care înjurăturile au dat rezultatul scontat în ceea ce-i privește pe cei doi preoți anchetați. Primul dintre ei (închisoarea Butîrki, 1944) era anchetat de o femeie. La început, în celulă, era deosebit de încîntat de politețea anchetatoarei. Dar, iată că, odată, s-a întors pus pe gînduri și, multă vreme, a refuzat să reproducă înjurăturile „supraetajate" pe care i le-a adresat anchetatoarea stînd picior peste picior. (Îmi pare rău că nu pot cita aici una din frazele ei).*

4. Șocul contrastului psihologic. *Trecerile neașteptate de la politețea excesivă, adresarea pe nume, la persoana a treia plural, în, să zicem, prima parte a anchetei, la gesturi violente, expresii dure. Mimarea intenției de a smulge părul femeilor din cap dădea de obicei rezultate prompte.*

Ca o variantă : alternanța a doi anchetatori, dintre care unul este deosebit de dur, iar altul simpatic, aproape prietenos. Intrînd în camera de anchetare, arestatul își face, de fiecare dată, probleme cu care dintre cei doi va avea astăzi de a face. Involuntar, apare dorința de a recunoaște totul, de a semna totul în fața celui simpatic.

5. Umilirea în prealabil. *În cunoscutele beciuri ale GPU din Rostov, într-o încăpere ce servea, cîndva, drept depozit, arestații sînt culcați cu fața în jos, unul lîngă altul, interzicîndu-li-se, în modul cel mai categoric, să se miște, să ridice capul, să scoată vre-un sunet. Erau obligați să rămînă în această poziție pînă la venirea soldatului ce-i escorta în cabinetul anchetatorului. Procedeul nu a funcționat în cazul Aleksandrei O-va din Liubianka. Atunci a fost transferată în Lefortovo. Acolo, la primire, supraveghetoarea i-a ordonat să se dezbrace, sub motivul că se va duce la baie, după care i s-a luat toată îmbrăcămintea iar ea a fost introdusă într-o celulă. La scurt timp au venit cîțiva anchetatori-bărbați, care, uitîndu-se la ea prin vizorul de la ușa celulei, au început să rîdă și să comenteze cu voce tare calitățile acesteia.*

6. Metode menite să-l scoată pe anchetat din echilibrul sufletesc. *Iată cazul lui F.I.V. din Krasnogorsk, regiunea Moscova. În cursul anchetei, anchetatoarea se dezbrăca treptat, ca și cum, în aceasta, nu ar fi fost nimic deosebit, continuînd cu întrebările. Poate că era o necesitate a respectivei, dar nu este exclus să fi fost și o tactică : anchetatul era scos din echilibru și putea fi mai ușor convins să semneze depozițiile false. Ea nu risca nimic : avea la îndemînă pistolul, puteau interveni în orice moment și gardienii aflați dincolo de ușa camerei.*

7. Intimidarea. *Metoda cea mai răspîndită și cea mai frecvent folosită. Deseori se folosea împreună cu unele promisiuni, care desigur, nu aveau să fie niciodată îndeplinite. De exemplu: anul 1924 — „Nu recunoașteți? Nu avem ce să facem, va trebui să vă trimitem în lagărul Solovki. Cei care-și recunosc vina sînt eliberați". Anul 1944: „— Totul depinde de mine, chiar și lagărul în care vei fi trimis. Și, crede-mă, lagărele se deosebesc unul de altul. Dacă vei fi cinstit, te trimitem într-un loc ușor. Ne faci probleme — ai asigurați 25 de ani în lanțuri, la munci subterane." Se practica, de asemenea, amenințarea cu o altă închisoare, mai grea. „Nu vrei să recunoști, te trimitem la Lefortovo (dacă erai la Liubianka), la Suhanovka (dacă erai la Lefortovo), unde altfel se va sta de vorbă cu tine". Iar tu ai apucat deja să te obișnuiești cu această închisoare: parcă și regimul ar mai fi cum ar mai fi, iar acolo cine știe ce te poate aștepta? Să cedez?*

8. Minciuna. *Minciuna este interzisă, iar anchetatorul nu face altceva decît să ne spună tot timpul neadevăruri. Noi sîntem pedepsiți pentru depoziții mincinoase, în timp ce el poate să ne prezinte zeci de protocoale falsificate cu declarațiile prietenilor sau rudelor noastre; pentru el aceasta este doar o metodă subtilă de a obține informațiile dorite.*

Intimidarea combinată cu minciuna au fost principalele metode folosite pentru anchetarea rudelor celor arestați. „Dacă nu veți da depozițiile respective (cele cerute), îi va fi mai rău... Îl pierdeți de tot... (cum ar reacționa oare o mamă la auzul acestor cuvinte, cînd în joc este viața propriului fiu?) Numai semnînd această hîrtie (băgată la momentul respectiv sub nas) îl puteți salva" (pierde). De notat faptul că, potrivit legilor „inumane" ale Rusiei țariste, rudele apropiate ale celui arestat puteau refuza orice depoziții. În cazul în care au dat, totuși, depoziții, le puteau retracta, înainte ca acestea să fie prezentate tribunalului. Rudenia sau cunoașterea celui inculpat nu se considera, într-un mod cu totul straniu, o dovadă!

9. Specularea dragostei față de cei apropiați — *funcționează ireproșabil în cazul persoanelor aflate în anchetă. Este, poate, una dintre cele mai eficiente metode de intimidare. Vă aduceți aminte de tătarul care a rezistat tuturor caznelor și nu a predat aurul decît atunci cînd a fost amenințat cu arestarea fiicei?*

Pot fi arestate toate persoanele la care țineți. În unele cazuri s-a recurs chiar la „coloana sonoră": soția ta este deja arestată și anchetată în camera de alături. Soarta ei depinde de ceea ce vei spune acum. Uite, este anchetată! Și, într-adevăr, din camera de alături se aud plînsete, țipete (care, de fapt, toate sînt la fel, și prin perete, și cu nervii încordați la maximum, nu mai poți să-ți dai seama dacă este sau nu soția ta. Citeodată, din motive practice, se punea, pur și simplu, o înregistrare cu „vocea unei soții medii" — soprano sau alto, o invenție diabolică a cuiva). Sau, de data aceasta în realitate, ți se dă posibilitatea să-ți vezi soția, printr-o ușă de sticlă, mergînd, cu capul aplecat, abătută, pe unul din interminabilele coridoare ale clădirii în care se află sediul securității. Da, este chiar ea, arestată, iar tu, tu prin încăpățînarea prosteasă, ai contribuit la pieirea ei! (de fapt, fusese chemată pentru cine știe ce fleac, iar, la timpul dinainte stabilit, i s-a spus să meargă pe acel coridor la camera cutare, dar să nu ridice privirea, pentru că, altfel, nu va mai ieși niciodată din incinta clădirii!)

10. Procedeul sonor. *O metodă care se află undeva la granița dintre cele psihice și fizice. Anchetatul era așezat pe scaun la o distanță de 6—8 metri de masa anchetatorului, cerîndu-i-se să vorbească și să repete totul cu voce tare. Pentru o persoană obosită, nu este un lucru simplu. Sau, confecționîndu-și din carton două pîlnii, anchetatorii se apropiau de arestat și-i zbierau simultan în urechi: „Recunoaște, nenorocitule!" Cel anchetat este bulversat, citeodată s-au consemnat cazuri de pierdere a auzului. Metoda era, însă, ineficientă, neeconomicoasă. Pur și simplu, anchetatorii, dornici să-și diversifice munca, mai inventau și asemenea procedee.*

11. Gîdilatul. *O altă distracție. Arestatul este legat, imobilizat, după care se trece la gîdilatul acestuia cu o pană de pasăre.*

12. Stingerea țigărilor pe pielea celui anchetat *(s-a menționat deja).*

13. Folosirea luminii. *O puternică lumină electrică într-o celulă sau o încăpere mică, cu pereții vopsiți în alb (electricitatea economisită de pionieri și gospodine!). Se inflamează pleoapele, ceea ce este foarte dureros. Iar, în cabinetul anchetatorului, spre fața arestatului sînt îndreptate din nou faruri de automobil.*

14. Altă metodă. *Un oarecare Cebotarev, în cursul nopții spre 1 Mai 1933, aflat în clădirea GPU din Habarovsk, timp de 12 ore, nu a fost anchetat — a fost, pur și simplu, dus spre a fi anchetat, iar, apoi, returnat în celulă. Totul se desfășura în următoarea succesiune: respectivul, la anchetă! Mîinile la spate! Scos din celulă, apoi — repede pe scară, în cabinetul anchetatorului. Soldatul din escortă părăsește încăperea. Dar anchetatorul, fără să-i adreseze nici o întrebare, fără măcar să-l lase să se așeze, pune mîna pe telefon și pronunță doar atît: „Luați-l pe arestat!" Intră soldatul, care-l conduce în celulă. Nu apucă să se întindă, cînd intră din nou soldatul: Cebotarev, la anchetă! Mîinile la spate! În cabinetul anchetatorului: „Luați-l pe arestat!" Și așa timp de 12 ore!*

Trebuie spus că metodele de influențare pot fi aplicate și înainte ca cel ce urmează să fie anchetat va păși în cabinetul anchetatorului.

15. Închisoarea începe cu boxa, de fapt cu lada, *dulapul în care cel ridicat este introdus imediat după ce a traversat poarta închisorii. Dulapul, celula, citeodată cu bec, alteori fără lumină, îți permite doar să stai jos, sau nici chiar atît, strivit de ușa ce s-a închis în urma ta. În această poziție, arestatul este ținut cîteva ore, citeodată chiar zile. El nu știe nimic, poate că a fost chiar zidit de viu. Niciodată pînă acum nu i s-a întîmplat așa ceva. Cite gînduri nu-ți trec prin cap în aceste prime ore de detenție. Unii se prăbușesc. Este momentul pentru începerea anchetei. Alții se înrăiesc, devin agresivi, greșesc mai ușor și, pînă la urmă, tot cad pradă anchetatorilor.*

16. Cînd aceste boxe deveneau insuficiente, *se mai proceda și în felul următor: Elena Strutinskaia, la secția NKDV din Novocerkassk, a fost așezată pe un taburet în coridor, fără să i se permită să se rezeme de ceva, să adoarmă, să cadă sau să se ridice timp de 6 zile (șase zile)! Încercați să stați într-o astfel de poziție măcar 6 ore.*

O altă variantă — folosirea unui scaun foarte înalt, de pe care picioarele nu ating pardoseala. Acestea amorțesc, atunci, destul de repede. Nici nu este nevoie de 8 sau 10 ore!

17. În funcție de condițiile locale, *boxele puteau fi înlocuite cu gropi comune, ca, de exemplu, în lagărele Gorohovețkie, din timpul războiului. Deținutul era aruncat într-o astfel de groapă cu o adîncime de 3 metri, unde era obligat să stea cîteva zile sub cerul liber, în ploaie, frig sau soare. Groapa îi era și celulă, și toaletă. Cele trei sute de grame de pîine pe zi și apa îi erau coborîte cu frînghia.*

Nu știm dacă instrucțiunile sau condițiile de campare, asemănătoare cu cele ale unităților Armatei roșii, au determinat răspîndirea, la scară largă, a acestui procedeu în rîndul militarilor. Cert este, însă, faptul că, în divizia 36, cantonată în 1941 în deșertul mongol, arestatului i se ordona să sape, fără alte explicații, o groapă de dimensiunea unui mormînt. (Putem aprecia că sînt evidente și unele componente ale metodei de intimidare psihologică). În momentul în care adîncimea gropii era de circa un metru, arestatului i se ordona să se așeze pe fundul acesteia. Cîteva gropi erau păzite de un gardian înarmat. În aceste gropi, cei arestați erau ținuți cîteva zile sub soarele fierbinte al deșertului, fără să li se aplice nici un fel de torturi. De altfel, nici nu era nevoie. Soarele în timpul zilei și frigul noaptea îi scuteau pe anchetatori de „eforturi" suplimentare. Ca hrană se dădeau 100 de grame de pîine și un pahar cu apă. Atît! Locotenentul Ciulpenev, boxer, în vîrstă de 21 de ani, a stat într-o astfel de groapă timp de 15 zile, după care a fost dus la prima întîlnire cu anchetatorul. În total, timpul petrecut în groapă a fost de o lună.

18. Se practica, de asemenea, statul în genunchi, *în sensul cel mai direct. Deținuții erau obligați să stea în genunchi în cabinetul anchetatorului sau pe coridor, sau în altă parte, cîte 12, 24 sau 48 de ore, fără a avea voie să se rezeme de ceva sau să se lase pe călcîie. În acest interval de timp, anchetatorul putea să plece acasă, prezența sa fiind cu succes suplinită de un gardian oarecare. Metoda dădea rezultate deosebite în cazul femeilor. Ivanov-Razumnik pomenește o variantă a acestei metode — obligîndu-l pe tînărul Lordkipanidze să stea în genunchi, anchetatorul a urinat pe fața acestuia. După ce a rezistat la toate celelalte cazne, Lordkipanidze a cedat nemaisuportînd situația.*

19. Arestatul putea fi obligat să stea, pur și simplu, în picioare. *Să stea în timpul anchetei sau, dimpotrivă, să stea între anchete. (Desigur, fără să aibă voie să se sprijine de ceva). Citeodată erau suficiente numai 24 de ore pentru ca cel în cauză să recunoască tot ce vroiau anchetatorii să obțină de la el.*

20. Statul în toate pozițiile putea fi „completat", *cu faptul că deținuților nu li se dădea, cu zilele, apă. Aici apare tot mai evidentă combinarea metodelor fizice cu cele psihice. Este de la sine înțeles faptul că toate aceste metode puteau fi — sau erau — însoțite de interdicția de a dormi.* **(Va urma)**

Traducere și adaptare
Mircea Podină

Acei bolnavi care au guvernat

3

Pierre Accoce, dr. Pierre Rentchnick

Franklin Delano Roosevelt

Pentru a-l cîştiga pe şeful statului sovietic de partea sa, Roosevelt se simţea gata să-i facă oferte mari.

„Împărţirea lumii va fi simplă, se destăinuia el arhiepiscopului de New York, monseniorul Spellmann. Extremul Orient va fi dat lui Cian Kai-şi, care guvernează cu ajutorul nostru în China. Pacificul ? Statelor Unite. Africa ? Marii Britanii, din cauza rutei Indiilor. Europa ? Uniunii Sovietice. Sper că Stalin nu se va arăta prea brutal cînd va interveni acolo. El va cere, fără îndoială, statele baltice, Finlanda, Basarabia, o parte din Polonia. Mă pot înţelege mai bine cu el decît cu Churchill, un idealist. Stalin este realist, ca şi mine. În consecinţă, un acord între noi, pe baze realiste, este de la sine înţeles".

„Un preţ greu pentru fantasme", au apreciat o serie de istorici, care l-au judecat cu asprime pe preşedintele american aflat în amurgul vieţii. Potrivit acestora, el nu mai avea, în acel moment, doctrină în materie de politică externă. Doar cîteva principii vagi de acţiune, străfulgerări.

În opinia medicilor, mai puţin abilitaţi în culisele politicii, dar cunoscînd mai bine cauzele confuziilor mentale, ar fi, poate, nimerit ca o bună parte din ultimele gafe ale lui Roosevelt să fie atribuite degradării sale psihice, dificultăţilor întîmpinate în a-şi ordona ideile...

Pentru a-şi primi la Yalta iluminatul vizitator, devenit atît de vulnerabil, Stalin a luat măsuri ce nu s-au mai dovedit a fi marcate de calicie. I-a pus la dispoziţie cel mai frumos palat de pe litoral, Livadia, ca o plăcintă mare, cu trei etaje, din piatră gălbuie, situată într-un parc stufos, reşedinţa de vară a lui Nicolae al II-lea, ultimul ţar al Sfintei Rusii. Acolo s-au ţinut, în fiecare zi, şedinţele plenare ale conferinţei, pentru a fi reduse deplasările ce i-ar fi produs suferinţe preşedintelui american. A fost instalat la parter, din cauza infirmităţii sale. Camerele rezervate doctorului MacIntire şi lui Harry Hopkins, el însuşi bolnav, flancau apartamentul şefului statului. Mobile grele şi robuste, atribuite de intendenţa generală de la Moscova, au fost transportate la Livadia. Ca şi tablouri enorme în rame masive, aurite, lampadare de aramă cu abajururi de mătase portocalie, covoare de Buhara. Trei vagoane au adus 16 tone de icre negre. Alte convoaie au transportat cele mai bune bucate şi băuturile cele mai scumpe pe care Rusia le producea încă în perioada războiului.

Stalin s-a instalat la doi kilometri, în vila Koreis, cu miliţienii săi, bucătarul său şef, Sidor Kirilovici Kriucikov, şi Livite, pivnicierul său. Pe Winston Churchill l-a plasat mai departe, la cinci kilometri, în vila Voronţov. Ceea ce a limitat întrevederile particulare ale britanicului cu Roosevelt, pentru că ar fi fost constrîns, în prealabil, să treacă pe sub ferestrele vilei Koreis.

Ce a însemnat conferinţa din Crimeea pe plan politic a fost descris de analişti, de istorici. Ea a conceput o Organizaţie a Naţiunilor Unite, dar nu pe cea la care visa Roosevelt. Ea a dezmembrat Germania nazistă învinsă, a stabilit zonele de ocupaţie repartizate aliaţilor şi sumele reparaţiilor datorate de germani, a decis viitorul destin al criminalilor de război. Noile frontiere ale Poloniei, Iugoslaviei, ale Europei de Sud-Est acolo au fost trasate. A fost semnată o convenţie asupra strîmtorilor şi a altor locuri de trecere maritimă din lume. În schimbul declaraţiei de război adresate Japoniei, Uniunea Sovietică s-a văzut avînd acces la căile ferate manciuriene, insula Sahalin, insulele Kurile, ca şi la canalele de intrare în Extremul Orient, ceea ce a permis influenţei sale să cuprindă o mare parte a Asiei. Chei ce au bulversat geografia politică.

Se ştie, în prezent, cît de mult a cîntărit maladia lui Roosevelt în derularea reuniunilor de-a lungul celor opt zile consacrate tratativelor.

Conferinţa de la Yalta — 1945. După o oră de atenţie, preşedintele Roosevelt cedează...

Şedinţa plenară din prima zi a durat doar două ore şi patruzeci de minute. Dar comisiile fiecăreia din delegaţiile prezente s-au înfruntat, în prealabil, timp de cinci ore. Ceea ce vor face şi în continuare, zilnic. În cele 160 de minute, pe foile din faţa lui, Stalin a desenat lupi. Churchill a fumat numeroase trabucuri. Cordial, chiar jovial la începutul întîlnirii, preşedintele Roosevelt s-a domolit treptat. Pînă la prăbuşirea în absenţă.

S-a însufleţit, din nou, la dineul pe care l-a oferit celorlalţi doi mari. În meniu, icre negre, din belşug. Şi pui fript à la New-Orleans, carne tocată, macaroane, fructe conservate. Au fost rostite 12 toasturi. Stalin nu a băut decît din sticla sa personală, o vodka amestecată din belşug cu apă. Churchill a ridicat paharul „pentru o pace de 100 de ani". Iar Roosevelt, „pentru respectarea drepturilor naţiunilor mici". Făgăduinţe deşarte, anii ce au urmat au arătat-o. La orele 23, în seara respectivă, Roosevelt s-a lungit pe pat cu o ţigară între buze şi un roman poliţist în mînă. Se instala insomnia. „Un bătrîn bolnav" ! — exclama, întorcîndu-se la vila Voronţov, Winston Churchill, mai în vrîstă, totuşi, decît el, cu opt ani.

La sfîrşitul celei de-a doua zile, după o reuniune care a durat trei ore şi patruzeci şi cinci de minute, primul ministru britanic confirmă aprecierea făcută în ajun. Trio-ul marilor, consilierii, circa 20 de persoane aflate în jurul mesei, mai mult au conversat alandala, decît să negocieze. Un ton bizar pentru o conferinţă la nivel înalt. Franklin Roosevelt dirijează dezbaterile cu prea multă detaşare. „Dezinvoltură" ! — murmură, plîngîndu-se, Churchill, cu o iritare crescîndă. Şi astfel se va manifesta pînă la 11 februarie 1945. În general, după o oră de atenţie, preşedintele Roosevelt cedează. Gîndurile sale o iau razna. Stalin, în schimb, se vădeşte atent. Lipsa de concentrare a partenerului îi oferă ieşiri ce escamotează impasurile, dificultăţile previzibile. În acea zi, la Yalta au fost pecetluite viitorul destin al Germaniei, statutul său de ocupaţie militară, volumul datoriilor sale, soarta şefilor săi.

Cînd deschide a treia şedinţă plenară, a doua zi, preşedintele Roosevelt pare oarecum odihnit. Cu spinarea încălzită de iradierile provenite de la buturugile arzînd în şemineu, cu privirea sclipind şăgalnic de după ochelari, el începe prin a face glume. La dejunul luat mai devreme cu Churchill, a stabilit, împreună cu acesta, o tactică menită abordării problemei frontierelor poloneze, dar mai ales explicării propriei viziuni asupra viitoarei Organizaţii a Naţiunilor Unite. Dar atmosfera de destindere dispare curînd. Stalin rezistă, tonul urcă. Cu un glas rece şi ochii lăsaţi, stăpînul Kremlinului califică drept utopie visul rooseveltian, preferîndu-i un pact solid în trei, pentru a se preveni, în viitor, orice risc de conflict major. Şi refuză categoric să-şi revizuiască poziţia în chestiunea poloneză. Seara, după un dineu frugal în compania fiicei sale, preşedintele Roosevelt se simte rău. Tensiunea sa arterială ajunge la 300/170 (30 cu 17) — o presiune alarmantă, ce impune îngrijiri urgente. Deodată, doctorul MacIntire se vede ocupat pînă peste cap. Cu toate masajele sale, George Fox nu poate relaxa muşchii crispaţi ai pacientului său. La palatul Livadia, noaptea părea prea lungă.

Expert în alternanţă şi mai mult strateg decît diplomat, jucînd una „caldă" după una „rece", Stalin îi oferă lui Roosevelt, la deschiderea celei de-a patra şedinţe, o surpriză plăcută. Acceptă, în linii mari, propunerile lui Roosevelt privitoare la viitoarele Naţiuni Unite. Urmează cinci ore de dezbateri. Destins, la început, preşedintele american se comportă la înălţimea a ceea ce reprezintă. Apoi, după iniţiala relaxare nervoasă, devine apatic, de o indiferenţă inexplicabilă. Churchill constată chiar că Roosevelt moţăie, de mai multe ori. Îi pune în faţă documente pe care americanul nu le citeşte. Pe britanic

îl cuprinde mînia. Seara îi vorbește despre ceea ce se întîmplă propriului său medic, Lordul Moran. Dar se înșeală cu privire la natura comportării președintelui american. Nu înțelege că ea semnifică, la Roosevelt, o prăbușire de natură a stîrni, mai degrabă, compătimire.

A cincea zi este cea mai importantă a conferinței din Crimeea. În acea joi, Uniunea Sovietică acceptă să declare război Japoniei, deja extenuată. Preocupat să cruțe viața a mii de militari americani, Roosevelt dorește să fie intensificate bombardamentele asupra insulelor nipone. Dorește ca avioane americane să decoleze de la baze care să fie instalate în Siberia, în Kamciatka. Și ca trupele sovietice să asigure, la momentul oportun, „curățarea" acestor insule japoneze, să participe la împărțirea prăzii. Este gata, în schimb, să negocieze consolidarea ambițiilor rusești în Asia, zonă a lumii în care, de multă vreme, Stalin dorește să penetreze. Tîrgul este încheiat, discret, în biroul lui Roosevelt, cu o jumătate de oră înaintea ședinței plenare, fără ca Churchill să fi fost chemat. Patru persoane îi asistă pe cei doi șefi de stat : Averell Harriman și „Chip" Bohlen, pentru Roosevelt ; Viaceslav Mihailovici Molotov și Pavlov, pentru Stalin. 30 de minute mai tîrziu, la reuniunea deschisă oficial, în fața unui Churchill trist, care pare a înțelege că Marea Britanie nu va mai fi decît o putere de rangul al doilea și că stăpînirea lumii a trecut în alte mîini, Roosevelt exultă. Bucuria îl transfigurează. În acea joi, în pofida celor patru ore ce vor urma, consacrate lucrărilor, în pofida tensiunii arteriale care i-a crescut și mai mult, președintele american nu dă semne de somnolență la masa tratativelor. Este definită structura pe care o vor avea Națiunile Unite și reglementată soarta Poloniei. Cea a Europei, în Est, merge la grămadă.

O oră după încheierea ședinței, Stalin deschide vila Koreis pentru cei doi invitați, pentru „prinții" delegațiilor lor. Bate o pendulă : orele 21. Bucătarul șef, Kriucikov, s-a întrecut pe sine. A pregătit 20 de platouri pentru dineu. Un festin imperial. Caviar la discreție. Sosuri și cărnărie, pește marinat, afumat. Deserturi, fructe. Valuri de vodkă, de coniac, de șampanie. Vor fi rostite 45 de toasturi ! La ora 1 dimineața, palid și la capătul puterilor, Roosevelt cere permisiunea să se retragă. Ceea ce pune capăt uimitoarei serate.

Fără îndoială, festinul din noaptea de 8 februarie este ultimul „party" pe care l-a trăit, din plin, Roosevelt. Unii vor aprecia că a fost foarte primejdios pentru un om atît de sever marcat de arterioscleroză. Alții vor gîndi că această destindere n-a putut, în nici un fel, precipita ineluctabilul : potrivit lor, procesul spre deces a fost angajat mult mai devreme.

La 9 februarie, zi liberă la Yalta. Nu este marcată decît prin turnarea unui mic film și prin efectuarea fotografiilor oficiale. La 10 februarie, extenuat, cu trăsăturile răvășite și privirea absentă, Franklin D. Roosevelt vorbește despre reîntoarcerea în America. „Este gata să renunțe la toate", se revoltă Churchill, în continuare orb la marele chin psihologic care îl copleșește pe președinte.

duminică, 11 februarie, înaintea ultimei ședințe plenare consacrate punerii la punct finale a textelor, prevăzută la prînz, Franklin D. Roosevelt face o scurtă plimbare prin parc, în fața palatului Livadia, cu jeep-ul adaptat infirmității sale. Acolo manifestă din nou o nerăbdare bolnăvicioasă. Totul îl excedează, îl irită. Simte apropierea sfîrșitului. În timp ce secretarii pregătesc comunicatele pentru a le prezenta pentru semnare celor trei mari, aceștia se așază în jurul mesei la ora 12,15. Trei ore mai tîrziu, se despart. Stalin s-a îngrijit de cadouri pentru oaspeții săi. „Din nou caviar și șampanie, vodka, somon afumat, heringi, unt, portocale, mandarine, precizează Arthur Conte. Roosevelt îi oferă țigări, ciocolată, aparate de ras electrice, sucuri de fructe la conservă". Și un pumn de decorații militare americane destinate eroilor Armatei Roșii. Conferința de la Yalta a luat sfîrșit.

Șeful statului sovietic s-a retras în vila Koreis. Va părăsi Crimeea cu trenul, în ziua următoare.

Winston Churchill trebuia să-l aștepte pe Roosevelt, pentru a parcurge împreună drumul, cu automobilul, pînă în portul Sevastopol. Dar prietenia pe care primul ministru britanic o purta președintelui Statelor Unite n-a rezistat focului celor opt zile ale conferinței. Îl salută cu răceală pe Roosevelt, îl părăsește, se îmbarcă pe pachebotul britanic „Franconia", care îl va readuce pe pămînt englez.

Este conștient Roosevelt de decepția primului ministru britanic ? Mai observă ce se întîmplă ? Mike Reilly, din garda sa personală, îl transportă pînă la mașina în care se află deja doctorul MacIntire și fiica președintelui, d-na Boettiger. La Sevastopol, este urcat la bordul lui „Cacoctin", crucișătorul de comandament și legături radio, grație căruia delegația americană a păstrat, pe durata conferinței, un contact permanent cu Casa Albă. În uniformă de gală, căpitanul crucișătorului, C.O. Comb, oferă un dineu cu specific american. Făcînd, astfel, să se simtă puțin atmosfera patriei. Dar Roosevelt clatină din cap ca o pasăre istovită, insensibil la omagii, la atenții. Muzica sovietică a flotei din Marea Neagră a primit ordin de la Stalin să ofere, în aceeași seară, un concert președintelui american. Fiica sa și doctorul MacIntire coboară pe uscat. Roosevelt nu va asculta serenada. Cu puterile sleite, învins de răul ce îl cuprinde, s-a retras în cabina ce îi fusese pregătită.

El nu va vedea niciodată această pace pentru care a militat din toate puterile, pentru care a venit pînă pe acest îndepărtat pămînt rusesc. Nu va mai putea cîntări importanța a tot ceea ce a dat sau abandonat, pe această bucată de pămînt, lui Stalin. El nu va mai auzi prăbușirea ultimelor fortărețe ale celui de-al III-lea Reich. Peste 60 de zile, la Warm Springs, în Georgia, unul din cele mai frumoase state de pe coasta orientală americană, pentru el va bate ora supremă.

John Fitzgerald Kennedy

Ocupîndu-se, în al patrulea capitol al cărții „Acești bolnavi care ne guvernează", de personalitatea președintelui american dispărut, în mod tragic, de pe scena istoriei, ca urmare a atentatului comis la Dallas, la 22 noiembrie 1963, autorii — Pierre Accoce și dr. Pierre Rentchnick — relatează mai întîi, în termeni de mare plasticitate, împrejurările politico-sociale și economice în care acesta își începe ascensiunea spre Casa Albă. Ei schițează un reușit portret al clanului Kennedy și, îndeosebi, al activității energice desfășurate de mama președintelui, Rose, — în fapt „sufletul" familiei — pentru a-și propulsa fiul pe cea mai înaltă treaptă a Administrației. Reluăm firul depănat în carte de la data cînd John Fitzgerald Kennedy își înscrie candidatura pentru alegerile prezidențiale :

La 2 iunie 1960, Kennedy devine candidatul unic al democraților în bătălia pentru Casa Albă.

Campania oficială împotriva lui Nixon (candidatul republicanilor — n.t.) va fi cît toate competițiile electorale laolaltă. Pentru a trezi Statele Unite, plasate într-o stare de apatie de Eisenhower, Kennedy lansează un slogan numit „Noua frontieră", rezumat la o frază : „Această țară trebuie pusă din nou în mișcare". Un credo gol ca o tobă, apreciază adversarii săi. Dar care face furori. El place americanilor, eterni pionieri în căutarea unor spații noi. „Vă promit Luna !", adaugă Kennedy. Și, în fapt, astronauții vor păși prin pulberea argintie a satelitului natural al Pămîntului înainte de a se sfîrși un deceniu. Cu prețul unui formidabil efort tehnologic, la fel de colosal și în ceea ce privește costurile. Patru dezbateri televizate, de o rară violență, îl opun pe Kennedy lui Nixon, aducîndu-i primului, potrivit sondajelor de opinie, un cîștig de mai multe milioane de voturi. Acestea își vor releva însemnătatea. Căci alegerile prezidențiale sînt tranșate pe linia de sosire, cu o majoritate de 100 000 de voturi pentru democrați. Un plus derizoriu, în comparație cu cele 69 milioane de votanți. Cu toate acestea, ce importă diferența ! Ceea ce contează este consacrarea.

În timp ce ascultă, cu religiozitate, la 20 ianuarie 1961, discursul de învestitură al lui Kennedy, America răsuflă ușurată. Angoasele care au constituit prețul vulnerabilității arătate de Wilson, Roosevelt sau Eisenhower par uitate, aproape ireale. Are, în sfîrșit, un președinte tînăr : 43 de ani... Fericirea oglindită pe fața noului ales este comunicativă. Dar ce se va întîmpla cu exuberanța satisfacție colectivă, dacă America descoperă că a fost amăgită ?

Deja, citindu-se memoriile lui Rose Kennedy, se constată că imaginea sportivului radiind de sănătate, reflectată de fiul ei, este o iluzie. Fișele sanitare de familie, scrupulos întocmite, arată : „tuse convulsivă, rujeolă, varicelă, scarlatină, înaintea vîrstei de trei ani ; apendicită, inflamarea ganglionilor, hepatită complicată prin revenirea bolii și astm cronic, în adolescență". Pînă aici, nimic care să poată stîrni neliniște. În lume, milioane de indivizi sînt afectați de aceste boli, în fiecare an. Mai preocupant pare a fi accidentul suferit de John Kennedy la 19 ani. O căzătură nefericită, în cursul unui meci de fotbal american — el jucînd în echipa de juniori a Harvardului, unde își făcea studiile — antrenează fractura unui disc din coloana vertebrală. Sfîrșit de activitate sportivă, care, pentru el, a marcat, totodată, începutul unui martiriu ce va dura toată viața.

Rose arată în ce măsură aceste dureri dorsale au întîrziat angajarea militară a lui John Kennedy, în 1941. Marina nu l-a vrut. Dar, după dezastrul de la Pearl Harbour, ea îi încredințează, totuși, o unitate de navigație în Pacific : o vedetă rapidă — PT-109. Torpilată, se scufundă în 1943, în largul insulelor Solomon, în Melanezia. În cursul atacului, afecțiunea dorsală s-a agravat. După șapte luni de îngrijiri, John Kennedy revine în țară sprijinindu-se în cîrje. În sînge îi circulă germenii malariei. **(Va urma)**

Traducere și adaptare Vasile Crișu

puncte de vedere

THE TIMES

„Apel la înlocuirea N.A.T.O."*

UN APEL la găsirea unui nou sistem de securitate, care să înlocuiască NATO, a fost făcut de lordul Callaghan, fost prim-ministru, în cursul unei dezbateri care a avut loc în Camera Lorzilor privind perspectiva reunificării germane.

Referindu-se la consecinţele pentru Europa ale reunificării, el a arătat că doctrina NATO a răspunsului flexibil ar putea deveni „inoperantă". „Pentru moment, NATO trebuie să rămînă scutul Occidentului, cu prezenţa vitală a SUA. Însă logica impune concluzia că schimbările iminente, politice şi de altă natură, ne cer să găsim un sistem de securitate mai bun şi pertinent pentru Europa, ca un tot ce va reflecta noile realităţi".

Conferinţa pentru securitate şi cooperare în Europa şi procesul Helsinki au fost un forum acceptabil pentru această identificare.

Deschizînd dezbaterea, lordul Callaghan (Partidul Laburist) a arătat că încetarea oricărei divizări a Germaniei va însemna o reacţie în lanţ, ce va afecta, în mod radical, celelalte naţiuni ale Europei.

Evenimentele extraordinare din ultimele luni au modificat radical structura politică în Europa. Anul 1989 va intra în istorie alături de revoluţiile din 1789 şi 1848. Comunismul a fost discreditat şi Europa postbelică, garantată prin acordurile de la Potsdam şi Yalta, este în agonie.

În termeni politici, procesul de contopire a celor două Germanii a început deja şi, în curînd, va atinge apogeul. Cele două ţări au convenit constituirea a 11 comisii comune, iar conducătorii lor urmează să aibă o nouă întîlnire în decurs de două săptămîni. Impulsul către reunificare, sub o formă sau alta, este irezistibil.

„Este imperativ ca cele două state germane să renunţe, fără echivoc şi în mod oficial, la orice speranţă de redobîndire a teritoriilor lor pierdute în partea de est a continentului şi să accepte fără rezervă existenţa frontierei dintre Germania de răsărit şi Polonia".

Implicaţiile pentru Uniunea Sovietică sînt mari. Acest imperiu nu a făcut nici un secret din faptul că a considerat Germania de răsărit şi Polonia drept zone-tampon împotriva unui atac din Vest.

Este de neconceput ca o Germanie complet unificată să fie neutră sau nealiniată. Dacă ar fi aşa, ar însemna ca ea, la un moment dat, să aibă sentimentul că este înconjurată, iar Europa a avut o experienţă anterioară a consecinţelor unei asemenea situaţii.

Ca membru de frunte al NATO, RFG a declarat, de multă vreme, obiectivul său clar de a retrage armele nucleare operaţionale şi cu rază scurtă de acţiune de pe linia frontului dintre Germania de est şi cea de vest. „Cît de puternic va deveni acest proces dacă vine din partea unei Germanii confederale !"

O asemenea presiune va fi irezistibilă şi, odată cu retragerea armelor, se va pierde mult din restul de credibilitate a doctrinei unui răspuns flexibil al NATO. Sincer vorbind, aceasta va fi inoperabilă. Arătînd că a discutat ideea unui tratat de pace cu mai multe ţări, Callaghan a apreciat că a sosit timpul pentru a începe negocierile între aliaţii din timpul războiului şi cele două state germane.

„Este limpede că Europa se află în faţa atît a unei povocări, cît şi a unei şanse de proporţii istorice".

Ţările europene vor trebui să depună mari eforturi pentru a preîntîmpina apariţia naţionalismului îngust şi distructiv sau a animozităţilor vechi de secole, ce ar putea să ducă la divizarea şi slăbirea noastră sau la distragerea atenţiei noastre de la noile probleme foarte importante, ce stau în faţa continentului în secolul XXI. Dar, a spus vorbitorul, cu perspicacitate şi vigoare, liderii Europei au o ocazie reală — ceva care se întîmplă o dată în viaţă — de a crea un cadru al înţelegerii şi acordului ce ar putea asigura propăşirea securităţii şi păcii într-o societate democratică a popoarelor Europei.

Lordul Bonham-Carter (Partidul Liberal Democrat) a relevat că, indiferent ce va spune primul ministru, unificarea Germaniei se află pe ordinea de zi. Teama este legată de dominaţia politică şi economică a Germaniei. De asemenea, coşmarul este determinat de faptul că Germania ar putea fi „o încărcătură nesigură" în centrul Europei şi o cauză a instabilităţii.

Cu cît comunitatea est-europeană va deveni mai integrată din punct de vedere politic, cu atît va fi mai lesne de oferit un cadru corespunzător pentru reunificarea politică a poporului german.

Lordul Carver (independent), fostul şef al Statului Major, a declarat că, în cazul în care cele patru puteri ar ajunge la o înţelegere asupra viitorului Germaniei şi cele două state germane ar fi de acord, atunci s-ar crea o situaţie complet nouă.

Nu va mai fi justificată, în continuare, prezenţa la Berlin a celor patru puteri. De asemenea, nu va mai fi potrivit pentru cele două alianţe de a continua să staţioneze mari corpuri de trupe străine pe teritoriul german, indiferent dacă acest pămînt este divizat sau nu în două părţi. Însă, dacă va exista o singură Germanie, vecinii săi vor avea nevoie, firește, de unele garanţii că aceasta nu va putea ameninţa securitatea lor.

Ar fi o absurditate să fie subminate NATO şi stabilitatea asigurată de aceasta pînă la apariţia unei alte organizaţii care ar putea să-i ia locul, dacă evenimentele politice evoluează într-o astfel de manieră încît acest lucru să devină necesar.

* „The Times" nr. 63 606/1989.

Agenţia „Reuter"

Moştenirea grea a vechilor regimuri

A SCĂPA de guvernele comuniste din Europa răsăriteană s-a dovedit surprinzător de uşor. A scăpa de structurile de putere pe care le-au lăsat drept moştenire se va dovedi mult mai greu. Din Berlin la Bucureşti, oamenii care au preluat puterea în tumultul revoluţiilor anticomuniste se confruntă cu o dilemă : să continue să utilizeze sistemele discreditate sau să le desfiinţeze, neavînd ce să pună în locul lor.

În toate ţările blocului, noi miniştri reformişti se întreabă cum să elimine moştenirea comunismului şi în care dintre subordonaţi pot avea încredere. Pentru ministrul cehoslovac al afacerilor externe, Dienstbier, şi alţii ca el, o problemă-cheie este „nomenclatura", vasta reţea de funcţionari numiţi de partidul comunist, care ocupau poziţii-cheie în administraţie şi industrie. Vor încerca oare să saboteze eforturile reformiştilor sau îşi vor da seama că s-a terminat cu structurile comuniste şi că trebuie să-şi manifeste credinţa faţă de noii stăpîni ? În oricare dintre cele două cazuri, miniştrii îşi dau seama foate bine că astfel de oameni s-ar putea dovedi indispensabili cel puţin pentru o perioadă de timp.

Exemplul cel mai extrem este România, unde partidul comunist avea 3,8 milioane membri, respectiv fiecare al treilea cetăţean adult. Alte 4 milioane persoane aparţineau tineretului comunist. Nicăieri prăbuşirea partidului nu a fost atît de devastatoare ca în România, dar foşti membri de partid ocupă posturile importante şi mulţi conducători ai noului Front al Salvării Naţionale sînt foşti comunişti. Ei susţin că această calitate — de membru de partid — îşi pierduse toată semnificaţia ideologică şi că a intra în partid era un simplu pas obligatoriu pentru oricine dorea să facă o carieră. Aceste declaraţii nu au spulberat sentimentul general că mulţi din vechea gardă vor să rămînă la putere, ca membri ai Frontului Salvării Naţionale.

În Polonia, „Solidaritatea" a decis că a venit momentul să se ia măsuri împotriva „nomenclaturii", care este acuzată că obstrucţionează reformele.

O altă problemă deosebit de acută este cea a forţelor de securitate, care au persecutat disidenţii şi care, timp de 40 de ani, au spionat poporul. Cea mai puternică criză în această problemă s-a manifestat în RDG, unde mii de demonstranţi au asaltat sediul fostei securităţi. Primul ministru, Hans Modrow, a încercat să introducă noi forţe de securitate pentru a înlocui pe cele vechi, dar, în faţa indignării publice generale, a trebuit să dea înapoi.

În România, opinia publică este chiar mai ostilă faţă de orice încercare de a reînfiinţa forţele de securitate, care s-au opus cu armele împotriva răsturnării dictaturii lui Nicolae Ceauşescu, provocînd singura vărsare de sînge în cadrul revoluţiilor est-europene. Dar unii dintre noii conducători est-europeni consideră că este necesară o forţă de securitate internă. În Cehoslovacia, ministrul de interne, Richard Sacher, a organizat o comisie pentru a decide care dintre ofiţerii de securitate pot să rămînă în post.

Probleme deosebit de dificile ridică economia. Toate ţările est-europene încearcă să elimine moştenirea de 40 de ani a planificării centralizate şi să ajungă din urmă Europa occidentală. Aceste ţări şi-au creat industrii grele supradimensionate şi nu dispun de bunuri de larg consum şi servicii. Multe dintre ele au o agricultură colectivizată neeficientă şi mari datorii externe. În general, noii conducători adoptă ideea sistemului pieţei libere, dar nu ştiu cum să-l iniţieze în ţări care nu dispun de capital particular sau experienţă în management. „Încercăm să încurajăm mica industrie particulară, dar considerăm că marea industrie trebuie să rămînă în mîna statului", a afirmat Ivan Kopernicky, prim-vicepreşedinte al Comisiei de Stat a Planificării din Cehoslovacia.

Polonia este, deocamdată, singura țară care a lansat un program de privatizare pe scară largă, în consens cu cererile Fondului Monetar Internațional. Consecințele acestui program vor fi șomajul și o reducere drastică a nivelului de trai, ambele agravate de datoriile externe ale țării, însumînd 39 miliarde dolari.

Într-un fel, Polonia ar schimba bucuros situația ei cu cea din România, care nu are datorii : Ceaușescu le-a plătit pe toate, obligînd populația să accepte reduceri drastice în consumul de alimente, combustibili și curent electric. Dar și în România guvernul afirmă că a moștenit un dezastru economic provocat de programul de austeritate al lui Ceaușescu și de dezvoltarea unilaterală a industriei, cu prioritate a industriei grele.

Agenția B.T.A.

Acum 25 de ani...

— dezvăluiri privind un complot care viza înlăturarea lui Todor Jivkov —

REABILITAREA lui Ivan Todorov-Gorunia, a generalului Tviatko Anev, a altor comuniști și ofițeri, în baza hotărîrii Biroului Politic al C.C. al P.C. Bulgar și a Comisiei Centrale de Control și Revizie, a declanșat apariția unor materiale în presa bulgară, care dau la iveală detalii privind zădărnicirea, în urmă cu 25 de ani, de către Todor Jivkov, a unui complot în cadrul P.C.B. și al armatei îndreptat împotriva puterii personale exercitate de conducătorul bulgar.

Ivan Todorov-Gorunia — comandant al detașamentului de partizani în anii rezistenței, activist în cadrul P.C.B. după 1944 — se afla în fruntea complotului. Potrivit versiunii oficiale, acesta s-ar fi sinucis la 8 aprilie 1965. Acum, în toate materialele se vorbește că Gorunia a fost asasinat la domiciliul său de către organele de securitate, la ordinul lui T. Jivkov.

Săptămînalul „Anteni" publică interviul generalului Anev, coparticipant la complot, pe atunci șeful garnizoanei din Sofia. (El a fost condamnat la 12 ani ; după patru ani a fost eliberat. La proces au fost judecate nouă persoane, iar din rîndul armatei au fost demiși peste 200 de ofițeri).

„În ce ne privește, am dorit să epurăm partidul de tot ceea ce era antipartinic. Scopul nostru era să-l izolăm pe Todor Jivkov, împreună cu grupul și garda sa, și să oferim posibilitatea C.C. să soluționeze sarcinile în spirit marxist-leninist, și nu în stil personal. Nimeni dintre noi nu aspira la vreun rol conducător", a declarat generalul Anev. După părerea sa, Gorunia a greșit, nerezistînd tentației de a-l înfrunta direct pe T. Jivkov, dezonspirînd, în acest mod, complotul.

La rîndul său, fiul lui Gorunia, economistul Todor Todorov, relevă că asasinarea tatălui său a fost direct legată de preluarea puterii la Moscova de către Brejnev. „Înțelegînd că majoritatea comuniștilor îl vor sprijini pe Gorunia și nu pe el, Jivkov a hotărît să-i însceneze un proces, să lanseze versiunea sinuciderii și să-l lichideze fizic pe tata". T. Todorov a dezvăluit fapte care atestă că, la mult trîmbițata Plenară din aprilie a C.C. al P.C.B. (1956), Todor Jivkov ar fi venit la putere în urma unei lovituri militare de stat.

Generalul Anev adaugă : „Gorunia a fost lichidat, cu gloanțe în cap. Din cei doi trimiși la domiciliul său pentru a-l executa, unul se mai află în viață. Gorunia a fost transportat la spital, îmbrăcat sumar. Nimeni nu-și pune capăt zilelor îmbrăcat așa".

Anev subliniază că, în urmă cu 25 de ani, nu existau condiții pentru intrarea în ilegalitate a participanților la complot. „Poporul și conducătorii încă nu realizau încotro se îndreaptă țara. Acum, însă, chiar și un orb vede că ea se află pe marginea prăpastiei".

■

Fostul conducător de partid și de stat, Todor Jivkov, a fost unul dintre primii care au intrat în sediul poliției după 9 septembrie 1944, unde a cercetat arhivele, a studiat dosarele judecătorești — scrie ziarul „Otecestven Front", citat de agenția „BTA", reproducînd prima parte din mărturiile lui Rusi Kristozov, director general al administrației Ministerului de externe după această dată.

Autorul articolului redă și o convorbire cu un bătrîn activist de partid, care exprimă îndoieli în privința faptului că Jivkov ar fi fost agent provocator al poliției.

Traducere Emilia Oroian

profil

MARIAN CALFA

președintele Guvernului R. S. Cehoslovace

La 10 decembrie 1989, noul guvern cehoslovac, compus din 20 de membri, a depus jurămîntul.

Marian Calfa, șeful Guvernului federal al Cehoslovaciei, s-a născut la 7 mai 1946 la Trebisov. După absolvirea Facultății de științe juridice a Universității din Praga, în anul 1970, a lucrat ca jurist la Agenția de presă cehoslovacă „CTK". Din 1972, Marian Calfa s-a transferat la Cancelaria Prezidiului Guvernului federal în cadrul Secției pentru problemele legislației. În 1983, a fost numit șeful Secției pentru dreptul economic, iar trei ani mai tîrziu — șeful Secției pentru probleme legislative și secretar al Consiliului legislativ al guvernului ; din 1987, este și adjunctul șefului Cancelariei Prezidiului guvernului federal. Un an mai tîrziu, la 8 aprilie, Marian Calfa este desemnat președinte al Consiliului legislativ al guvernului, iar de la 3 decembrie 1989 exercită funcția de prim-vicepreședinte al Guvernului Cehoslovaciei.

El a devenit membru al P.C. din Cehoslovacia în anul 1964 și este distins cu decorația de stat „Pentru merite în muncă".

În prima sa conferință de presă, premierul Marian Calfa a declarat, între altele, că membrii cabinetului trebuie să facă totul, în funcție de îndatoririle lor constituționale, pentru organizarea de alegeri libere și democratice. Guvernul — a subliniat el — are un rol indispensabil în conducerea economiei naționale. În acest sens, vom continua înfăptuirea de reforme economice, a declarat primul ministru. Sarcina prioritară, după părerea premierului Calfa, o constituie elaborarea unui program chibzuit și realist pentru realizarea unui echilibru economic, inclusiv garantarea unei evoluții antiinflaționiste și a efectuării unor schimbări structurale.

Premierul Calfa a arătat că, și în viitor, forțele politice se vor întîlni la „masa rotundă" în vederea examinării problemelor politicii interne.

Referitor la politica externă a țării, Marian Calfa a relevat că, în acest domeniu, începe un proces de umanizare și de deschidere spre lume. Politica externă cehoslovacă se va transforma calitativ.

D. C.

Un interviu al fostului țar al Bulgariei

Într-un interviu acordat ziarului „Otecestven Front", fostul țar al Bulgariei, Simeon, arată că evoluția evenimentelor din Bulgaria dovedește o maturitate excelentă, chiar uimitoare. El apreciază că autoritățile s-au dovedit mai flexibile decît se putea presupune într-un asemenea moment, iar opoziția — mai tolerantă, ea „nehărțuindu-le" cu cererile ei. După părerea lui Simeon, Bulgaria are o șansă unică de a deveni o țară mult mai democratică. Fostul monarh consideră că alegerea lui Petăr Mladenov ca șef al statului a fost o decizie bună.

Referindu-se la locul Bulgariei în Europa, Simeon menționează că, după părerea lui, țara trebuie să ducă o politică de neutralitate activă, deoarece, sub aspect geografic, ea se află situată în apropiere de URSS, care este o mare putere, iar relațiile ei cu Uniunea Sovietică trebuie să fie menținute, ba chiar îmbunătățite. Simeon arată că ideea privind socialismul democratic poate satisface pe toți cetățenii, dacă este luată în considerare în mod concret și rațional, punîndu-se mai presus de orice respectarea intereselor poporului și pe cele naționale.

(După agenția **„B.T.A."**)

Newsweek

Ce s-a întîmplat cu „explozia demografică"?

După un secol de creştere constantă, rata natalităţii a început să se diminueze

PRACTIC, nimeni nu a realizat care ar putea fi cel mai important eveniment al anilor '80 : după un secol de creştere constantă, rata natalităţii a început să descrească. „Explozia demografică", ce părea să ameninţe viitorul omenirii, a produs propriii ei anticorpi. Populaţia globului va continua să sporească de la cifra actuală de cinci miliarde pînă aproape de anul 2050, dar, dacă tendinţele deceniului opt vor continua, aceasta va număra, atunci, aproximativ nouă miliarde. Metodele moderne ale „revoluţiei verzi" de lucrare a pămîntului vor produce hrană suficientă pentru alimentarea nou-născuţilor. „Bomba cea mare este că explozia populaţiei nu va avea loc", afirmă Louis-Michel Levy, de la Institutul Naţional Francez pentru Studii Demografice.

Acestea sînt ştirile bune. În pofida diminuării spectaculoase a ratei de creştere a populaţiei, tendinţele demografice din următoarele decenii anunţă unele catastrofe. Milioane de oameni vor muri de foame în anii '90, din cauza calamităţilor naturale, a sistemelor inadecvate de repartiţie, precum şi a incompetenţei oficialităţilor. Rata natalităţii va continua să crească în ţările din America Latină, dar şi din Asia, îndeosebi în China, iar femeile din Africa subsahariană vor continua să dea naştere la cinci sau şase copii, sporind astfel populaţia continentului, şi aşa numeroasă. Ţărani dezrădăcinaţi vor continua să se îmbulzească în marile oraşe incapabile să le ofere adăpost. Ciudad de Mexico va număra, pînă în anul 2025, cifra ameţitoare de 25 milioane locuitori.

În alte părţi, problema se pune invers: prea puţini, nu prea mulţi oameni. În toate statele mai dezvoltate din lume — cu excepţia a trei : Islanda, Irlanda şi Israel —, femeile dau naştere la mai puţin de doi copii — cu mult sub rata necesară de a înlocui, pur şi simplu, populaţia existentă. Rata natalităţii în Germania federală a scăzut pînă la 1,3 adolescenţi în vîrstă de 18 ani, cei capabili să servească în armata R.F.G. fiind deja prea puţini. Fluxul recent de emigranţi est-germani în Germania federală a modificat, într-un fel, majoritatea pronosticurilor demografice pentru această ţară. Cei peste un milion de noi emigranţi, ce urmează să sosească, anul acesta şi în 1991, în R.F.G., vor substitui, cu prisosinţă, deficitul înregistrat în rîndul populaţiei, din cauza ratei scăzute a natalităţii — cel puţin pentru cîţiva ani de aici înainte.

Italia a înregistrat o rată a natalităţii similară cu cea din Germania federală şi situată cu mult sub nivelul celei din Suedia. Deocamdată, emigraţia din Mexic şi din restul ţărilor latino-americane completează deficitul demografic din Statele Unite. În majoritatea ţărilor europene, populaţia continuă să crească uşor în fiecare an, pentru simplul motiv că numeroşi copii ai anilor '60 din perioada „baby boom" se află acum la vîrsta procreării. Dar tendinţa în toate ţările cele mai dezvoltate este clară : rata natalităţii este în scădere.

Întreaga populaţie de pe glob îmbătrîneşte rapid. Longevitatea în Europa, Japonia şi America de Nord avansează spre 80 şi 84 de ani la femei. Pentru prima oară în istoria omenirii există un număr considerabil de vîrstnici sănătoşi pe planeta noastră, relevă Peter Laslett de la College Trinity din Cambridge. Fondurile pentru securitate socială şi pensii se află în dificultate. Japonia, ţara care ocupă primul loc în lume în ce priveşte îmbătrînirea rapidă a populaţiei, prezintă probleme speciale. În trecut, bătrînii din această ţară trăiau împreună sau erau întreţinuţi de copii. Jumătate din aceştia continuă să procedeze în acest mod. Dar cea de-a treia generaţie a familiei japoneze începe să renunţe la această tradiţie, iar fondurile publice destinate îngrijirii bătrînilor nu sînt suficiente pentru a face faţă cererii crescînde. Sociologi inventivi propun abordări inedite pentru numărul imens al celor din categoria „vîrstei a treia", care includ pensionări mult mai tîrzii, angajare cu program redus pentru cei în vîrstă, precum şi proiecte privind recalificarea la această vîrstă. Laslett sugerează chiar promovarea pensionarilor sănătoşi în posturi care, prin tradiţie, erau deţinute de tineri, inclusiv în serviciul militar.

Unul din rezultatele posibile ale existenţei unei populaţii prea numeroase în regiunile sărace de pe glob şi a unui număr restrîns de persoane în zonele prospere este migrarea pe scară largă, însoţită de conflicte etnice. Doar 1 la sută din locuitorii planetei trăieşte dincolo de graniţele ţării lor. Dar migraţia se produce în aceeaşi direcţie, din sudul împovărat către nordul înfloritor, din Mexic în Statele Unite, din Turcia, Orientul Mijlociu şi Africa către Europa occidentală. Existenţa unui număr mare de emigranţi din lumea a treia provoacă deja tensiuni rasiale cronice în Maria Britanie. Frontul Naţional xenofob din Franţa, precum şi Partidul Republican împotriva emigranţilor din RFG au început să cucerească mici, dar importante voturi.

Controlul asupra acestui flux al emigrării ridică una dintre cele mai acute probleme în faţa Comunităţii europene, în dorinţa sa de a crea o piaţă comună integrată pînă la sfîrşitul anului 1992. Proiectul anului 1992 recomandă o deplasare absolut liberă a oamenilor între cele 12 ţări ale CEE. Marea Britanie şi Germania federală se tem că emigranţii arabi şi africani vor profita de controalele relativ sumare în ţări ca Grecia şi Spania pentru a pătrunde ilegal în Europa de Nord.

Schimbarea survenită pe plan demografic a generat, în mod analog, dificultăţi Uniunii Sovietice. În anul 1978, Carrere d'Encausse, sovietolog francez, sublinia că rata natalităţii în republicile sudice şi estice ale Uniunii Sovietice a fost superioară celei înregistrate în R.S.F.S.R. cu doi sau trei la unu. Implicaţia era clară : azerii, armenii şi uzbecii vor fi din ce în ce mai dificil de controlat de către ruşi, cu demografia lor stagnantă. În prezent, cînd „naţionalităţile" sovietice periferice se ridică una după alta pentru a cere autonomia, teza susţinută de Carrere d'Encausse pare profetică. Cele mai recente statistici sugerează o diminuare bruscă, din anul 1979, a ratei natalităţii chiar şi în celelalte republici, fără însă ca una dintre acestea să „bată recordul" de 2,3 copii pentru fiecare femeie din partea europeană a Rusiei.

În ansamblu, tendinţele demografice din lume indică, în perspectivă medie, o oarecare stabilitate. Fără să se apropie de cataclismul prezis de teoria lui Malthus, populaţia globului se îndreaptă, mai degrabă, spre ceea ce Leon Tabah, fost director la ONU cu probleme privind repartizarea populaţiei, descrie a fi o „aterizare demografică lină". Cea mai convingătoare dovadă, în acest sens, ne este oferită de China — ţară care adăposteşte un sfert din populaţia globului. Rata natalităţii a scăzut, aici, cu peste jumătate în ultimele două decenii, iar, acum, se aşteaptă ca populaţia ţării să ajungă la aproximativ 1,6 miliarde la mijlocul secolului viitor. Japonia şi „tigrii" din Asia de sud-est sînt zone unde se nasc la fel de puţini copii, ca şi în Europa occidentală. Chiar şi India, pe cale să treacă pe primul loc, în secolul următor, cu populaţia cea mai numeroasă, a intrat în ceea ce specialiştii numesc „tranziţie demografică" spre o rată a natalităţii mai mică. Aceeaşi tendinţă se înregistrează şi în America Latină, dar, oricum, mai tardiv decît în statele cele mai dezvoltate.

Nu acelaşi lucru se poate observa în Orientul Mijlociu şi Africa subsahariană, unde sporul populaţiei rămîne la fel de ridicat. De asemenea, longevitatea în Africa sporeşte rapid. Chiar şi maladia SIDA, în urma căreia 13 dintr-o mie de africani îşi pierd viaţa, nu va afecta prea mult explozia demografică din zonă. Ea va fi temperată, mai degrabă, de perspectiva unei subnutriţii în creştere, deteriorarea progresivă a mediului înconjurător, precum şi de tentaţia irezistibilă a emigrării.

Demografii avertizează, însă, că previziunile lor pe termen lung nu sînt infailibile. Pînă nu demult, de pildă, se afirma că populaţia migratoare din mediul rural spre oraşe va continua să aibă la fel de mulţi copii ca şi la sat. Realitatea nu a confirmat, însă, această previziune.

Într-un sens realist, lumea anilor '90 a şi prins contur, deoarece persoanele care vor atinge vîrsta activă sau de pensionare în perioada respectivă s-au născut deja. Deocamdată, „bomba" demografică are un „puls" mai puţin perceptibil acum, dar problemele legate de populaţia îmbătrînită, de şomaj, de emigrare vor da politicienilor multă bătaie de cap.

Traducere Emilia Oroian

Doi ani de conflicte între azeri și armeni

Ion Cristian, București. Ciocnirile interetnice care însîngerează Azerbaidjanul reprezintă o pagină a conflictului ce opune, de doi ani, comunitățile azeră (azerbaidjeană) și armeană.

1988

— **28 februarie :** grave incidente interetnice la Șumgait, în apropiere de Baku, capitala Azerbaidjanului. Potrivit cifrelor oficiale, 26 de azeri și 6 armeni își pierd viața. Intervenție a armatei sovietice.

— **15 iunie:** Sovietul Suprem al Armeniei votează alipirea regiunii Nagorno-Karabah la R.S.S. Armeană.

— **28 iunie :** Mihail Gorbaciov se pronunță împotriva oricăror modificări de frontiere.

— **5—7 iulie:** incidente grave pe aeroportul din Erevan, capitala Armeniei : cel puțin doi morți și zeci de răniți.

— **21 noiembrie :** încep zece zile de violențe la Kirovabad, oraș din Azerbaidjan cu o puternică minoritate armeană, extinzîndu-se în mai multe sate limitrofe. Bilanț oficial : 28 morți și numeroși răniți.

— **22 noiembrie :** 500 000 de persoane manifestă la Baku pentru menținerea regiunii Nagorno-Karabah în cadrul R.S.S. Azerbaidjan.

— **11 decembrie :** arestarea membrilor Comitetului contestatar Karabah.

1989

— **12 ianuarie :** Sovietul Suprem al U.R.S.S. plasează regiunea Nagorno-Karabah sub autoritatea unui comitet de administrație specială, depinzînd direct de Moscova.

— **7 februarie :** potrivit unui bilanț oficial, ciocnirile dintre azeri și armeni au condus, într-un an, la 91 de morți și 1 600 răniți.

— **6 mai :** o nouă grevă în Nagorno-Karabah, manifestații la Erevan.

— **iunie :** eliberarea din detenție a membrilor Comitetului Karabah.

— **13—14 august :** începutul unei greve generale în Azerbaidjan la inițiativa Frontului popular azer. Agenția „TASS" transmite că Nagorno-Karabah se află, practic, sub blocadă.

— **19 august :** manifestație la Baku, la care participă mai multe sute de mii de oameni, la chemarea Frontului popular azer, în favoarea „autonomiei politice și economice a Azerbaidjanului".

— **4—5 septembrie :** legăturile feroviare dintre Azerbaidjan și Armenia sînt blocate de greva generală.

— **11 octombrie :** apel al Comitetului Karabah armean la nesupunere și la organizarea autoapărării.

Peste 500 000 de persoane au luat parte, în capitala Azerbaidjanului, la funeraliile victimelor provocate de violențele interetnice și intervenția armată

— **12 octombrie :** ridicarea blocadei feroviare, potrivit agenției „TASS".

— **28 noiembrie :** Sovietul Suprem al U.R.S.S. desființează comitetul de administrație specială din Nagorno-Karabah și înființează o „comisie federală de control și supraveghere", plasată sub autoritatea sa.

— **1 decembrie:** Sovietul Suprem al Armeniei votează „în unanimitate" crearea unei „Republici a Armeniei unite" (Armenia, Nagorno-Karabah, Nahicevan).

— **2 decembrie :** ia sfîrșit greva din Azerbaidjan.

1990

— **2 ianuarie :** ciocniri violente între manifestanți azeri și miliție la Djalilabad (Azerbaidjan) : 85 răniți. Atacul unui autobuz ce transporta azeri în Nagorno-Karabah se soldează cu un mort și trei răniți.

— **10 ianuarie :** Prezidiul Sovietului Suprem al URSS declară neconstituțional votul din parlamentul armean privitor la Nagorno-Karabah.

— **12 ianuarie :** un ofițer al trupelor Ministerului de interne, desfășurate în Caucaz, este ucis în Nagorno-Karabah.

— **13 ianuarie :** la Baku, un miting al naționaliștilor azeri degenerează într-un pogrom antiarmean.

— **14 ianuarie :** lupte violente, cu arme de război, fac — potrivit agenției „TASS" — zeci de victime între armeni și azeri în mai multe sate din nordul regiunii Nagorno-Karabah. În Armenia se mobilizează „detașamentele de autoapărare".

— **15 ianuarie :** evacuarea a 600 armeni din Baku, unde pogromurile au făcut 34 de morți, după cum a comunicat ministerul sovietic de interne. La Moscova, se reunește Prezidiul Sovietului Suprem al URSS. S-a adoptat decretul privind introducerea stării de urgență în regiunea Nagorno-Karabah și în alte raioane din Azerbaidjan, recomandîndu-se Prezidiului Sovietului Suprem din Azerbaidjan să adopte măsurile ce se impun, inclusiv cele de natură excepțională, la Baku și în alte zone din republică, iar conducerii R.S.S. Armene să ia măsuri hotărîte pentru a se pune capăt acțiunilor instigatoare de pe teritoriul acestei republici.

poșta redacției

Domnilor,

Mă adresez dv. convins că sînteți un colectiv care dorește, ca și mine și mulți alți români de bine, prosperitatea și liniștea acestei țări. Revista dv. a fost citită și apreciată în timp și este citită cu atît mai mult acum.

Firește, aveți un profil bine definit. Dar mă întreb : nu trebuie, oare, ca, în aceste momente de fierbere, să acordați un spațiu mai mare unor probleme interne ale României care au avut și au un inevitabil impact extern — sau cel puțin o legătură cu evenimente externe ?

Prea mult seamănă ceea ce se întîmplă acum cu anul 1946 ! Dv puteți face aceste comparații, puteți publica seriale sau însemnări scrise de istorici nepătați, care să explice tinerilor — dar nu numai lor ! — ce s-a petrecut atunci, cum a fost înșelată România în așteptările ei. Revista „Magazin istoric" are o apariție lunară — deci, un handicap clar în realizarea unei asemenea necesare întreprinderi. Preluați dv această misiune !

Nu ați putea oare prezenta fie trecutul partidelor românești, fie programele celor de azi, cu detalii despre platformele lor — și, mai ales, comparații ?

Excelentele articole despre democrația la români nu ar putea fi completate cu elemente cu adevărat inedite — extrase din stenograme, memorii etc ?

Desigur, e interesant să citim „Gulagul" sovietic, dar nu puteți, oare, iniția un serial și despre gulagurile românești de la Gherla, Pitești, Canal ?

Vă doresc succes !

E. Dumitrescu, București, Calea Dorobanților 152

N.R.

Vă mulțumim pentru sugestii și aprecieri. După cum puteți constata chiar din acest număr, revista noastră a și început o serie de relatări despre situația României postbelice, care vor fi alcătuite pe baza unor documente de arhivă, stenograme, memorii ș.a. fie necunoscute publicului larg, fie, anterior, interpretate tendențios și eronat. Sperăm ca, în acest fel, să răspundem interesului tuturor cititorilor noștri, cu deosebire celor tineri.

„Efectul Greenhouse"

Lucia Cristescu, București. 1. Dacă nivelul apelor mării va crește, datorită așa-numitului „efect Greenhouse" — produs datorită poluării și, în special, a emiterii de mari cantități de bioxid de carbon, în urma arderii combustibililor fosili — Maldivele (un grup de circa 2 000 de insule de corali din Oceanul Indian) ar putea fi, într-adevăr, amenințate cu dispariția — se apreciază într-un articol publicat de revista srilankeză, „Daily News".

2. Problemele producției și consumului de cauciuc au fost dezbătute, recent, cu ocazia unei întîlniri, la Bangkok, capitala Thailandei, a reprezentanților a 26 de state. Întîlnirea, care s-a numit, oficial, „a 31-a adunare a Grupului internațional de studiere a problemelor cauciucului", a întrunit 250 de participanți. Ei au discutat despre probleme privind cauciucul natural, cît și pe cel sintetic. Este a doua reuniune organizată la Bangkok și ea a permis — potrivit organizatorilor — concluzii optimiste în legătură cu stabilitatea prețurilor pe piața mondială după 1981. (În 1972, cînd a avut loc prima reuniune de acest fel organizată în capitala thailandeză, industria cauciucului trecea prin mari dificultăți). Ministrul adjunct al agriculturii din țara-gazdă a lansat un apel pentru continuarea „strînsei cooperări dintre țările importatoare și cele exportatoare" și a solicitat celorlalte state producătoare de cauciuc natural să se alăture acordurilor internaționale stabilite. Grupul internațional de studiere a problemelor cauciucului — o organizație interguvernamentală — a fost creat în 1944 și se întrunește anual, prin rotație.

poșta redacției

IMPORTANT

Almanahul „LUMEA '90"

a fost pus în vînzare

Dan Stoica, București. Într-adevăr, aprecierea premierului israelian Yitzhak Shamir, potrivit căreia „pentru o imigrație mare este nevoie de un Israel mare", a stîrnit vii proteste din partea țărilor arabe, la care s-au adăugat criticile Uniunii Sovietice și Statelor Unite.

Referindu-se la imigrarea masivă a evreilor sovietici în Israel, secretarul general al Ligii Arabe, Chedli Klibi, a declarat la Tunis că acest „pericol grav" va fi examinat în cadrul unei reuniuni la nivel înalt a Ligii Arabe, la o dată ce nu a fost, însă, anunțată. Totodată, Klibi a opinat că imigrarea în teritoriile palestiniene ocupate de Israel, în urma războiului din 1967, nu poate decît „să reducă, pînă la eliminare, șansele unei păci durabile în Orientul Mijlociu".

La rîndul său, președintele Statului Palestina, Yasser Arafat, aflat în vizită la Cairo, a cerut Uniunii Sovietice să nu mai permită zborurile directe Moscova-Tel-Aviv, întrucît, în acest caz, „evreii sovietici, care doresc să părăsească Uniunea Sovietică, nu pot avea ca destinație decît Israelul". Yasser Arafat a afirmat, de asemenea, că Statele Unite au redus ajutorul dat UNRWA (Agenția Națiunilor Unite pentru ajutorarea refugiaților palestinieni) acordînd, însă, Israelului 600 milioane dolari pentru instalarea evreilor sovietici în teritoriile palestiniene ocupate.

Purtătorul de cuvînt al Departamentului de Stat al SUA, Richard Bucher, a declarat, totuși, că țara sa se opune colonizării Cisiordaniei și Gazei, acest fapt fiind „un obstacol în calea păcii". Bucher a adăugat că „Statele Unite nu acordă și nu vor acorda ajutor Israelului pentru instalarea de colonii în teritoriile palestiniene ocupate".

Pe de altă parte, vicepremierul sovietic, Iuli Voronțov, a subliniat, potrivit agenției „TASS", că Moscova se opune cu fermitate la politica de „a periclita viața emigranților sovietici și de a-i utiliza pentru alungarea palestinienilor de pe pămîntul lor". Voronțov a afirmat, în continuare, că Uniunea Sovietică „nu poate ignora faptul că numeroși emigranți evrei pot fi victimele propagandei israeliene și deveni instrumente în aplicarea unei politici ilegale, condamnată de opinia publică internațională".

Comentînd polemica generată de afirmația sa, premierul israelian Yitzhak Shamir a declarat că aceasta este „o furtună artificială, ce se va liniști", adăugînd că „noi nu avem intenția de a-i dirija pe noii imigranți" spre Cisiordania. „Ei pot să se stabilească unde doresc", a arătat dl. Shamir.

De notat că, în planul de buget pe 1990—1991, imigrarea evreilor sovietici este considerată o prioritate, pentru integrarea acestora în societatea israeliană fiind alocată suma de 900 milioane dolari. Se apreciază că, anul acesta, vor imigra în Israel aproximativ 40 000 de evrei sovietici.

Potrivit Biroului central de statistică din Ierusalim, în 1989 au sosit în Israel 24 650 emigranți, cu 845 mai mult decît în 1988. Dintre aceștia, 12 900 de emigranți, respectiv 54 la sută din total, sînt originari din Uniunea Sovietică, față de 2 300 în 1988.

Exceptîndu-i pe aceștia, cele mai mari grupuri de imigranți, sosite în Israel, în 1989, au venit din Argentina (1850), Marea Britanie (450) și Africa de Sud (250).

Din „Murphologie"

„Oricine poate lua o decizie dacă posedă destule informații.

Un bun organizator poate lua o decizie fără suficiente informații.

Un organizator perfect poate decide în ignoranță perfectă." (Legile lui Spencer)

„Nu lua o decizie cînd poți face pe un altul să o ia." (Principiul lui Pferffer)

COROLAR

„Nimeni nu ține socoteala deciziilor pe care ar fi trebuit să le iei și nu le-ai luat, dar fiecare ține socoteala deciziilor pe care le-ai luat și au fost greșite".

Ignat Radu, Timișoara. Nu se poate face nici un fel de legătură între prezența, ca membru nepermanent, în Consiliul de Securitate al O.N.U. și participarea cu forțe militare ori tehnicieni în cadrul „Căștilor albastre" ale Națiunilor Unite. Despre organizarea și activitatea forțelor O.N.U. de menținere a păcii („Căștile albastre") găsiți date în „Caietul de vacanță — Lumea 1989".

Ciurez Stelian, București. Cea mai veche organizație interguvernamentală este Uniunea internațională pentru telecomunicații (UIT). A fost fondată în 1865, iar din 1947 a devenit instituție specializată a Națiunilor Unite, cuprinzînd, astăzi, 166 de țări membre. Este însărcinată cu reglementarea și planificarea telecomunicațiilor în lume, cu stabilirea normelor de exploatare a echipamentelor și sistemelor de coordonare, cu difuzarea datelor necesare planificării și exploatării serviciilor de telecomunicații. Uniunea are cinci organe permanente.

Albert Dina, Reghin, jud. Mureș. Cred că, după ce ați văzut la televizor „momentul" Constantin Pîrvulescu și ați citit în ziare relatări pe aceeași temă, nu mai simțiți nevoia precizărilor cerute. Poate doar că, în noaptea de 22 spre 23 decembrie 1989, printre cei care s-au perindat prin fața micului ecran a fost și George Macovescu, unul dintre cei trei care au condamnat, la tribună, poziția lui C. Pîrvulescu. Din considerente de spațiu în economia revistei, nominalizarea tuturor persoanelor nu a putut fi făcută, inclusiv redarea dialogurilor purtate.

Rubrică realizată de Rodica Dumitrescu

Colectivul redacțional : Mihaela Brumă, Ștefan Cârjă, Dumitru Constantin, Vasile Crișu, Adrian Dascălu, Rodica Dumitrescu, Liana Enescu, Ion Madoșa — șef de secție, Ilie Olteanu — secretar general de redacție, Radu Pascal — redactor șef adjunct, Ilie Șerbănescu, Doina Topor, Stelian Țurlea, Anca Voican, Aurel Zamfirescu — șef de secție. Secretariat de redacție și tehnic : Oana-Daniela Dinulescu, Mircea Dub, Ana Ghinea, Eliza Iliescu, Raluca Ionescu, Constantin Mendea, Marin Pieleanu, Maria Simionescu, Ana Maria Tatovici, Angelica Trancă. Tipografi : Marian Dobre, Ion Matei, Gheorghe Sandu. Revista „Lumea azi", București, Piața Presei Libere nr. 1, sector 1, Oficiul poștal 33, cod 71341, căsuța poștală 33—29, telefon 17 60 10 ; internațional : 18 50 81. Abonamentele se fac la oficiile poștale, factorii poștali și difuzorii voluntari din întreprinderi și instituții. Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă. P.O. Box 12—201, telex 10376 prsfir București, Calea Griviței nr. 64—66.

C.P.B.

DECORATIVA

Întreprinderea de Stat „Decorative", cu sediul în București, str. Latină nr. 8, sector 2, tel. 14.55.05, telex 10672, proiectează și execută prompt:

- amenajări de muzee, expoziții, tîrguri interne și internaționale, săli de spectacole, case memoriale, unități de turism și comerț, case de odihnă, grafică publicitară, reclame comerciale;
- instalații electromecanice, operatori mecanici și electronici de scenă și de practică culturală destinate teatrelor, cluburilor și discotecilor;
- rame artistice și restaurări de rame;
- machete de prezentare, de studiu, diorame, miniaturi și copii muzeistice;
- costume de artă populară, precum și pentru televiziune, teatre, bariuri;
- reconstituiri costume de epocă și draperii;
- mobilier specific sălilor de spectacole, decoruri.

DECORATIVA

DECORATIVA

Întreprinderea de Stat „Decorativa", cu sediul în Bucureşti, str. Latină nr. 8, sector 2, tel. 14.55.05., telex 10673, proiectează şi execută prompt:

- amenajări de muzee, expoziţii, tîrguri interne şi internaţionale, săli de spectacole, case memoriale, unităţi de turism şi comerţ, case de odihnă, grafică publicitară, reclamă comercială;
- instalaţii electromecanice, aparaturi mecanică şi electronică de scenă şi de practică culturală destinate teatrelor, cluburilor şi discotecilor;
- rame artistice şi restaurări de rame;
- machete de prezentare, de studiu, diorame, miniaturi şi copii muzeistice;
- costume de artă populară, precum şi pentru televiziune, teatre, baruri;
- reconstituiri costume de epocă şi drapele;
- mobilier specific sălilor de spectacole, decoruri.

DECORATIVA

MUZEUL PRESEI SEVER BOCU
JIMBOLIA
NR. D 535

LUMEA azi

Nr. 7 15 februarie 1990

Dilema germană

7 săptămînal independent de politică externă

LUMEA azi

nr. 7 (8 — serie nouă — 1371) 15 februarie 1990

EDITORIAL	2	Aveți puțintică răbdare ! *Ilie Șerbănescu*
LA OBIECT	2	Invitație deschisă. *Observator*
INTERVIUL NOSTRU	3	„În România se poate miza pe speranță." *Francisco Fernández Ordóñez, ministrul afacerilor externe al Spaniei*
DIN ACTUALITATEA INTERNAȚIONALĂ	4 •	Sofia. Februarie fierbinte. *Florica Vrânceanu*
	5 •	Tokio. „Alegerile permanente". — punct final ? *Mihaela Brumă*
	6 •	Dilema germană. *Vasile Crișu*
		— Planul Kohl
		— Planul Modrow
		— Retrospectivă
	10 •	San Jose. Victorie după înfrîngeri succesive. *Anca Voican*
	11 •	Moscova. În pregătirea întîlnirii sovieto-americane la vîrf.
	12 •	Moscova. Drumul „de la democratizare la democrație". *Nicolae Chilie*
	•	O diversitate de opinii. *I. Madoșa*
	14 •	Namibia. A fost stabilită ziua independenței. *Dumitru Constantin*
„LUMEA AZI" — DIALOG...	14 •	„Mari speranțe pentru restabilirea relațiilor diplomatice". *Michael William Atkinson, ambasadorul Marii Britanii*
	15 •	„Obiectivul final — abordarea problemei suveranității" — *Raul M. Gonzalez Arquati, ambasadorul Argentinei*
ARTICOLE	18 •	Spre o economie de piață (2). Problemele. *Ilie Șerbănescu*
	20 •	Cambodgia — surîs și suferință. *Liana Enescu*
	22 •	România postbelică — frămîntări, speranțe, decepții. *Ion Alexandrescu*
CONVORBIRI	19 •	„Avem tot interesul să trăim în pace și înțelegere cu vecinii noștri". *Mihai Grama, președintele Comitetului de organizare al Uniunii Democrat Creștine, Demostene Andronescu, vicepreședinte*
	23 •	„Revoluția la nivel instituțional — un proces complicat și de durată" — *Miller Crouch, consilierul cultural și pentru presă al ambasadei S.U.A. la București*
SERIALE.	24 •	Arhipelagul Gulag (6). *Aleksandr Soljenițîn*
	26 •	Acei bolnavi care au guvernat (4). *Pierre Accoce, dr. Pierre Rentchnick*
PUNCTE DE VEDERE	27 •	International Herald Tribune, Moskovskie Novosti, Deutsche Welle, Le Monde, The Times, Agenția France Presse
RUBRICI	16 •	1000 + 1
	30 •	Poșta redacției

Închiderea ediției : marți, ora 12

Coperta I
Fotografia : Privind prin prima spărtură din zidul Berlinului

editorial

Aveți puțintică răbdare!

Într-un interviu acordat unui ziar elveţian zilele trecute, doamna Doina Cornea a făcut un apel la Occident de a sista trimiterea oricărui fel de ajutor către România, pînă la instaurarea democraţiei în ţară, acuzînd autorităţile actualmente la putere că au furat revoluţia şi că dezamăgesc poporul. Dacă n-ar fi absolut nici un fel de democraţie, este îndoielnic că cineva şi-ar putea exprima ceea ce gîndeşte fără a suporta anumite consecinţe (şi nimeni altcineva nu ştie mai bine decît doamna Cornea acest lucru din propria sa experienţă, pe perioada dictaturii!). Dar parcă tocmai în cazul în care poţi spune liber ceea ce gîndeşti, trebuie să existe o responsabilitate în legătură cu implicaţiile unor afirmaţii publice, cu atît mai mult cînd sînt făcute într-o situaţie relativ instabilă şi destul de încîlcită.

Straniu apare îndeosebi faptul că declaraţia amintită a venit într-un moment în care, după îndelungi şi aprinse dezbateri, s-a constituit Consiliul (provizoriu) de Uniune Naţională, care, aşa cum este, reuneşte, totuşi, prin consens, toate forţele politice din ţară. Acesta reprezintă, acum, structura de putere în ţară şi cred că el însuşi nu ar accepta să fie confundat, pur şi simplu, cu fostul „Consiliu al Frontului Salvării Naţionale sau să-i fie transferate eventualele învinuiri adresate celui din urmă. C.P.U.N. este cadrul organizat în care cele mai grave şi controversate probleme ale perioadei pot fi discutate, pe baza exprimării poziţiilor fiecăruia. Nu ştim, deocamdată, cum va funcţiona efectiv, cît de pertinente vor fi deciziile pe care le va lua, în ce măsură vor răspunde acestea cerinţelor, dar, pînă la proba contrarie, este necesar să-l creditäm cu capacitatea de a-şi realiza misiunea tranzitorie pe care o are. Dacă nu altceva, măcar existenţa acestui nou cadru ar trebui, cred, să nuanţeze declaraţiile publice ale unei forţe politice sau alteia, inclusiv ale unor persoane „independente".

Declaraţiile doamnei Cornea mi se par nepotrivite şi dintr-un alt punct de vedere, ele continuînd o practică la care au recurs, din păcate, şi reprezentanţi ai unor forţe politice de coloraturi diferite, inclusiv membri ai fostului C.F.S.N. (dintre care unii sînt şi membri ai actualului CPUN) : anume de a-şi comunica opiniile exclusiv sau în prealabil prin străinătăţi, şi nu în ţară. Doar indirect, din medii străine, am luat şi noi cunoştinţă de dezvăluiri inedite asupra unor aspecte din timpul revoluţiei, de intenţii de participare la alegeri, de opinii privind faptul că unele partide ar fi doar ramificaţii ale FSN, de aprecierea că cei mai mulţi dintre noi am fi proşti, iar, acum, că nu am mai merita ajutorul Occidentului.

Problema este dacă Occidentul ne va ajuta ? Cum şi cînd? Tot ca în 1945—1947 ? Ne întrebăm nu de alta, dar să ştim şi noi pe ce contăm ! Dl. Baker a fost, zilele trecute, destul de nuanţat, dar mesajul pare clar : nu poate fi vorba de asistenţă economico-financiară, de îmbunătăţirea semnificativă a relaţiilor româno-americane şi nici măcar de redobîndirea clauzei naţiunii celei mai favorizate pînă după alegeri şi numai dacă acestea vor fi libere, „curate" şi vor duce la instaurarea unei ceale democraţii. Să ne înarmăm, deci, cu răbdare !

Răbdare, înţelepciune, prudenţă şi echilibru sînt, de altfel, cerinţele pentru a face faţă gravelor probleme moştenite cu care sîntem obligaţi să ne confruntăm în ţară şi în a căror soluţionare nu are ce căuta ajutorul străin, nimeni neputîndu-ne, de fapt, ajuta, ci numai noi înşine. Din păcate, toate acestea par să lipsească, fiecare avînd de revendicat ceva, urgent şi inexorabil. Problema este că, în copleşitoare majoritate, revendicările sînt îndreptăţite, dar aceasta nu constituie, automat, şi un factor de soluţionare a complicatelor probleme. FSN îşi revendică drepturile ca emanaţie a revoluţiei şi ca gestionar al treburilor ţării în perioada cea mai grea de după aceasta. Partidele politice îşi revendică drepturile de a împărţi accesul la putere în perioada de tranziţie şi de a participa la alegeri de pe picior de egalitate cu FSN, obţinînd de la stat şi o subvenţie pentru a-şi desfăşura activitatea, inclusiv campania electorală. Minorităţile naţionale îşi revendică drepturile lor legitime, inclusiv de reprezentare în structurile puterii. Toate acestea au fost dezbătute, într-o primă abordare, în cadrul şedinţei de constituire a CPUN. Mulţi au spus că, după modul în care s-au desfăşurat dezbaterile, ar fi nimerită stabilirea unui fond pentru plata (postmortem) a unor drepturi de autor lui Caragiale. Este adevărat că retorisme au fost folosite de reprezentanţii unor partide şi că prăfuite fraze patriotarde (desigur, în numele „boborului" !) au fost rostite de numeroşi FSN-işti din judeţe. Dar asemenea interpretări par să fi uitat peisajul tern şi tragic al unanimităţii de paradă din perioada dictaturii. Par să fi uitat că actualele dezbateri au putut fi văzute de întreaga ţară, prin intermediul TV, şi că, în cadrul acestora, au fost avansate şi argumente responsabile asupra unor probleme de fond şi că, în final, soluţii de consens au putut fi, totuşi, găsite.

Nenorocirea este că avalanşa revendicărilor a intrat pe tărîmul economic. Pentru moment minerii, petroliştii, şoferii. Dar cîţi le vor urma ? ! Încă la începutul lunii ianuarie, autorul acestor rînduri avertiza, în articolul „Să nu ne amăgim!" („Lumea azi" nr. 2/1990), că măsurile populare adoptate de guvern (atunci doar ieftinirea tarifelor la energie electrică şi gaze naturale, precum şi promisiunea săptămînii de lucru de 5 zile) nu-şi găsesc locul, deocamdată, întrucît o economie sleită, precum este cea românească, nu este în măsură să le susţină. Se argumenta că o economie vlăguită nu se poate lua după nevoi, oricît de îndreptăţite ar fi acestea, pentru că rezultatul ar fi adîncirea dezastrului şi complicarea înlăturării acestuia mai tîrziu. Concret, se spunea că măsurile populare nu pot decît alimenta procesul inflaţionist, la baza căruia se află neacoperirea cu mărfuri a fondurilor băneşti de pe piaţă, şi stimula valul revendicativ, datorită iluziei că ar exista posibilităţi economice. Unde vom ajunge, judecînd după stadiul în care deja s-a ajuns ? Nu cred că există o sarcină mai importantă a CPUN decît aceea de a mandata, prin consens, guvernul să amîne luarea în considerare a oricăror revendicări populare, spre a se evita accentuarea dezastrului economic în care se găseşte ţara, lăsîndu-se viitorului guvern — ce va rezulta în urma alegerilor — sarcina de a soluţiona, în funcţie de posibilităţi, problemele de fond. Onorabili concetăţeni, să avem puţintică răbdare !

Ilie Şerbănescu

la obiect

Invitație deschisă

Devine tot mai evident şi pe deplin motivat interesul opiniei noastre publice, exprimat prin mass-media, faţă de actuala imagine a României libere în lume.

Se află această imagine la înălţimea demnităţii şi onoarei determinate de Revoluţia din decembrie, acest eveniment unic care a răsturnat o tiranie fără seamăn ? Este în flux, staţionar sau în reflux valul de simpatie şi admiraţie generat de bravura poporului român şi, îndeosebi, a tinerei sale generaţii ? Deschiderea ţării către Europa şi către lumea întreagă şi revenirea ei pe bătrînul continent au prins contururi consistente ? Poate fi socotită corectă impresia că România este mai degrabă obiect decît subiect de politică externă ? Noua noastră diplomaţie se situează la cota exigenţelor de excepţie — constînd în iniţiativă, promptitudine, tact şi cutezanţă — create de Revoluţia română ? Îşi îndeplinesc oficiile noastre diplomatice misiunea specifică privind imaginea ţării peste hotare ? Dispun ele de mijloacele adecvate ? Această măsură de mare complexitate şi răspundere vizează doar diplomaţia ? Nu ar putea contribui, printr-un elan amplu desfăşurat şi prin eforturi proprii, la această misiune şi alţi factori interesaţi — instituţii de stat, partide politice, mijloace de informare în masă, oameni de bine din toate sferele de activitate ? Care ar fi căile şi mijloacele cele mai potrivite pentru ca oamenii politici, autorităţile guvernamentale şi opinia publică din străinătate să cunoască în mod corect şi obiectiv realităţile noi şi complexe din România, spre a putea aprecia în cunoştinţă de cauză ? Şi nu ar fi momentul ca însăşi diplomaţia noastră să devină mai dinamică, mai productivă şi mai deschisă ?

Sînt prea multe întrebări pentru o singură minte şi o singură judecată. Deschidem, de aceea, coloanele revistei „Lumea azi" cititorilor şi colaboratorilor noştri, inclusiv celor de peste hotare, invitîndu-i să-şi exprime considerentele, ideile şi propunerile pe marginea temelor evocate, ca şi a altora privind imaginea României libere în lume. Credem că demersul este de interes naţional, el urmărind ca patria noastră să beneficieze pretutindeni în lume de încrederea, prestigiul şi respectul pe care le merită cu prisosinţă.

Observator

„În România se poate miza pe speranță"

Francisco Fernández Ordónez

ministrul afacerilor externe al Spaniei

■ Revista „LUMEA AZI" vă mulțumește pentru amabilitatea și promptitudinea cu care ați răspuns anchetei internaționale propuse, încă din primele zile ale Revoluției, șefilor de guvern și miniștrilor de externe ai țărilor participante la Conferința de la Helsinki. Vă rugăm, domnule ministru, să prezentați cititorilor revistei noastre impresiile cu care reveniți la Madrid după recentele convorbiri avute la București.

□ Impresia mea este că ne aflăm într-o țară care are o capacitate foarte mare de dinamism, energie și creativitate, o țară a cărei clasă conducătoare este foarte bine pregătită și unde există un popor conștient de drumul greu pe care îl are de parcurs. Pe baza acestor elemente, părerea mea este că, în România, se poate miza pe speranță, nepierzînd, însă, din vedere conștiința faptului că trebuie depășite multe, foarte multe obstacole. Și aceasta pentru că drumul pe care vi l-ați ales începe abia acum (spre deosebire de alte țări din Europa răsăriteană, care au pornit pe acest drum mai demult, așa cum este cazul Ungariei), începe, adică, mai tîrziu și va trebui să avanseze mai rapid și în cu totul alte condiții, mult mai grele.

■ Cum apreciați evoluțiile de după Revoluția din România ?

□ Cred că, în ultima săptămînă, s-au făcut simțite unele ezitări, însă, după ce am discutat cu liderii unor partide politice, am căpătat impresia existenței unui anume nivel de consens. După părerea mea, un proces de tranziție democratică are nevoie întotdeauna de un anume grad de consens între forțele politice, și cred că oricărei democrații îi sînt necesare perioade de consens și perioade de confruntare. Însă primele acțiuni ale unei tranziții trebuie să fie însoțite de un grad ridicat de consens, pentru a nu pune în pericol însăși tranziția.

■ Care sînt, după părerea dv., perspectivele relațiilor româno-spaniole, după îndelungatul hiatus de tăcere impus de dictatura ceaușistă ?

□ Într-adevăr, iată-ne împreună, după o perioadă de tăcere, și trebuie să reînnodăm aceste relații, sub auspiciile unui timp al libertății. Cred că relațiile bilaterale vor avansa foarte rapid la toate nivelurile și că, după un an sau doi, vom fi surprinși noi înșine de felul în care a fost recuperat timpul pierdut.

■ Ce rol acordați Spaniei în procesul edificării unei case comune europe și, în acest cadru, ce credeți despre integrarea, în acest proces, a noii Românii democrate ?

□ Cred că țările noastre, care s-au aflat, în trecut, la periferia Europei, sînt două țări cu un pronunțat sentiment al independenței, cu o personalitate foarte puternică, cu un fel de vocație — din cînd în cînd — pentru izolare... Cele două țări au regăsit drumul către această casă europeană sau, dacă vreți, către acest ansamblu de popoare care formează Europa. Și Europa nu se va putea edifica decît atunci cînd vom fi toți împreună. Nu concep, așadar, o Europă din care să fie exclus vreun popor european, așa cum sînt cele două popoare ale noastre. Eu cred că acesta este destinul nostru comun, și, pentru că a fost pomenită reuniunea la nivel înalt a celor 35 de țări semnatare ale Actului final de la Helsinki, cred, de asemenea, că vom constata, cu uimire, cum acest ultim deceniu al secolului XX va fi cel care va pune bazele trainice ale noii Europe.

■ Cum vedeți, așadar, din perspectiva Spaniei, propunerea de asociere rapidă între C.E.E. și țările est-europene și, concret, în cazul României, ce modalități de cooperare se întrevăd?

□ S-a vorbit despre un model de acord de tip nou, acord de asociere între C.E.E. și fiecare din țările Europei de răsărit, pe măsură ce acestea s-au transformat. Ceea ce vom semna, mai întîi, cu România va fi un acord de tip comercial și economic, care să permită facilitarea accesului de produse românești pe piața europeană. Acest lucru se poate realiza în cîteva luni, iar acordul de asociere poate urma mai tîrziu. Cred că vom trăi, în acești ani, un proces de integrare, realizat într-o formulă pe care încă nu o cunoaștem, pe care nimeni nu o cunoaște, care va fi, probabil, inedită, care va compune și naște noul popor al Europei, compus, la rîndul său, din multe popoare. Ei bine, este nevoie de multă imaginație politică pentru a construi tot acest ansamblu —, sîntem foarte diferiți cu toții și, înlăuntrul fiecărei țări, există multe populații diferite, așa cum este cazul Spaniei sau României. Va fi, însă, probabil, unul dintre momentele sau perioadele cele mai interesante ale acestui secol XX, secol ce nu s-a caracterizat prin imaginația sa politică, ci, dimpotrivă, a trecut prin perioade foarte întunecate.

■ Și, în legătură cu acest turneu pe care îl efectuați în țările est-europene, s-ar putea face o apropiere — teoretică, să-i spunem — cu ofensiva diplomatică spaniolă efectuată în ultima vreme în America Latină ?

□ Legăturile cu America Latină vor continua întotdeauna, pentru că ele fac parte din preocupările și esența noastră vitală. Cît despre acest turneu, am început cu România și voi continua cu celelalte țări est-europene, însă nu trebuie să se uite că România reprezintă, pentru noi, un punct special, deoarece, în această zonă, este unica țară latină, cu care avem multe afinități.

Interviu realizat de Horia Barna

În exclusivitate pentru „Lumea azi"

„Profundă admirație pentru curajul poporului român"

Declarația domnului Alan Green, Jr.

ambasadorul SUA la București

Vizita în România a secretarului de stat James Baker demonstrează profunda admirație a guvernului și a poporului american pentru curajul de care a dat dovadă poporul român în timpul Revoluției. Dl. Baker a purtat discuții utile și pozitive cu președintele Iliescu și primul ministru Roman, în care și-a exprimat bucuria față de progresul deja înregistrat prin înlăturarea abuzurilor fostului regim cu privire la drepturile omului. Secretarul de stat s-a folosit de prilej pentru a anunța o serie de măsuri din partea Statelor Unite pentru acordarea de ajutoare alimentare, care implică și termene speciale de concesionare pentru 80 milioane dolari SUA în ajutoare. Domnia sa a subliniat că este foarte important ca procesul spre democrație și libertate să continue, reflectat prin alegeri libere și pașnice. În această privință, dl. Baker a lansat, ca o posibilitate, ideea invitării de către România a unor observatori din partea Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa spre a supraveghea alegerile.

În timpul vizitei, secretarul de stat s-a întîlnit cu lideri ai partidelor politice și ai altor formațiuni care intenționează să desemneze candidați pentru alegerile de la 20 mai. Domnia sa s-a mai întîlnit și cu reprezentanți ai studenților și sindicatelor, precum și cu pastorul reformat Laszlo Tökes, pentru a afla care sînt vederile acestora asupra modului în care să se asigure viitorul democrat al României. La toate aceste întîlniri, secretarul de stat a subliniat importanța unor alegeri libere și pașnice, a respectului pentru drepturile fundamentale ale omului și a reformei economice — premisă a libertății economice a oamenilor, bărbați și femei.

După părerea mea, vizita secretarului de stat reflectă o îmbunătățire a relațiilor între Statele Unite și România, îmbunătățire care a început din momentul înlăturării dictaturii Ceaușescu. De altfel, relațiile Statelor Unite cu țările din estul Europei au început să se îmbunătățească pe măsură ce întreaga zonă se îndreaptă spre libertate și democrație. Bineînțeles, guvernul și poporul Statelor Unite sprijină pe deplin acele țări care realizează că progresul cel mai mare în instituționalizarea democrației, — precum cel reflectat, de exemplu, prin alegeri libere și pașnice —, este un pluralism politic real și un sistem jut ridic independent. Sper că un progres continuu pentru atingerea acestor obiective în România va deschide calea către o perioadă nouă de colaborare fructuoasă între cele două țări ale noastre.

din actualitatea internațională

SOFIA

Februarie fierbinte

Corespondență de la Florica Vrânceanu

„Cum se spune Nicolae în engleză ? Nu știu, dar în bulgară se traduce Todor". Bancul are o mare circulație la Sofia, unde experiența României a insuflețit spiritele. Pretutindeni în oraș se face politică : oamenii sînt îngrijorați de situația de criză înregistrată pe toate planurile. Iar ea le-a pătruns brusc în cămine, fără să fi fost anunțată, tocmai într-un moment cînd li se perorase despre un „nivel de trai ridicat" — arhicunoscutul slogan totalitar, în spatele căruia se ascundeau demagogii, falsuri, stări explozive latente. Bulgarii sînt conștienți că așa nu mai merge și că ceva trebuie făcut.

De la 10 noiembrie, cînd a fost înlăturat regimul totalitar de tip stalinist al lui Todor Jivkov, P.C. Bugar a fost, și el, zguduit de puternice seisme interne. Pentru a putea supraviețui, el a anunțat că renunță la rolul conducător în societate, că își retrage organizațiile de bază din armată și începe dialogul cu forțele opoziției. Acestea sînt condițiile în care s-au desfășurat lucrările celui de-al XIV-lea Congres extraordinar al P.C.B. Raportul politic al C.C. al P.C.B., care a analizat situația de criză din țară, face apel la „reevaluarea ideilor marxiste" și îmbogățirea lor cu idei valoroase din curentele de stînga progresiste, din gîndirea social-democrată, la curățirea rîndurilor partidului de elementele dogmatice și întinerirea sa, la descentralizare și pluralism. Recunoscînd că „noi, comuniștii, nu sîntem și nu putem fi singurii purtători ai progresului și noului în societate", raportul subliniază că, pentru a avea șanse de izbîndă la alegerile libere, partidul va trebui să reprezinte cu adevărat interesele tuturor păturilor sociale din țară.

În discuțiile care au urmat pe marginea raportului și a celor două proiecte de documente — Manifestul socialismului democratic în Bulgaria și Statutul —, delegații au profitat din plin de libertatea cuvîntului care, în Bulgaria, datează doar de la 10 noiembrie. Ca martor zilnic al lucrărilor, am putut constata franchețea cu care au fost abordate, în discursuri sau interpelări directe din sală, cele mai spinoase probleme. S-a cerut destalinizare, demontarea sistemelor administrative de comandă, vot secret, dar și schimbarea numelui partidului, încetarea manipulărilor, desființarea nomenclaturii, lista cu bunurile imobiliare ale liderilor de partid. S-a făcut apel și la încetarea grevelor și începerea muncii serioase. În cursul lucrărilor și-au prezentat platformele de reînnoire a P.C.B. și principalele fracțiuni ale partidului — Uniunea socialismului alternativ (ASO), Calea spre Europa și Forumul democratic. Ele propun schimbarea numelui partidului, trecerea țării la economia de piață, aderarea la GATT, la Consiliul european, relații strînse cu Piața Comună și separarea lor de partid, atunci cînd consideră de cuviință. În final, a fost ales un Consiliu suprem al P.C.B., format din 153 de persoane reprezentînd diverse pături sociale și fracțiuni. În prima sa ședință, consiliul a ales o președinție condusă de Alexandr Lilov. În aceeași noapte, premierul Gheorghi Atanasov și-a prezentat demisia.

Convocată a doua zi, Adunarea Populară a confirmat demisia lui Gheorghi Atanasov și a desemnat un nou premier în persoana lui Andrei Lukanov, al cărui nume fusese vehiculat încă înainte pe culoarele congresului. El a fost însărcinat cu formarea unui nou cabinet ministerial, pe care să-l prezinte parlamentului la 8 februarie.

Pînă la acea dată, viața politică din capitala Bulgariei a fost încărcată de evenimente, dintre care cel mai important este considerat a fi „masa rotundă" dintre reprezentanții forțelor guvernamentale (P.C.B., Uniunea Agrariană, sindicatele oficiale, organizația de tineret etc.) și cei ai partidelor și organizațiilor de opoziție, regrupați în Uniunea Forțelor Democrate (U.F.D.). La ședința la care am asistat din loja presei, opoziția și-a anunțat refuzul de a participa la un guvern de coaliție și a cerut amînarea datei alegerilor libere pentru noiembrie. Totodată, au fost expuse principalele puncte care condiționează intrarea opoziției într-un eventual guvern : separarea puterilor în stat, dizolvarea organizațiilor de bază ale P.C.B. din întreprinderi, desființarea securității, publicarea listei de venituri a P.C.B. etc.

Contrar politicii sale de pînă acum, Uniunea Agrariană (BZNS), aliat de 40 de ani al P.C.B., a fost, de data aceasta, de partea opoziției, cerînd scoaterea partidului din întreprinderi. Poziția a fost mai clară a doua zi, cînd a refuzat oferta P.C.B. de a forma împreună guvernul de coaliție.

Și, în final, ultimul acord al acestei simfonii politice de început de februarie la Sofia : formarea guvernului. În lipsa aliatului său tradițional — Uniunea Agrariană —, premierul Andrei Lukanov a fost nevoit să alcătuiască un guvern monocolor, format exclusiv din reprezentanți ai P.C.B.

Declarații în exclusivitate pentru „Lumea azi"

„Sîntem cu tot sufletul alături de români"

■ *dr.* CONSTANTIN TRENCEV, *președintele Federației sindicale independente „Podkrepa", membru al conducerii U.F.D.*

— Ce înseamnă U.F.D. ?

— *U.F.D. a fost înființată anul trecut și este o uniune formată din 13 partide și organizații din opoziție. Se ocupă de tot spectrul problematic apărut în urma eliminării regimului totalitar, care a distrus bazele societății noastre : problema sindicală, cea a drepturilor omului, ecologică etc.*

— Într-un viitor guvern, ce portofolii ar interesa U.F.D. ?

— *În U.F.D. există partide și organizații care dispun de cadre calificate pentru a ocupa posturi ministeriale. În ce ne privește, noi, sindicatele, nu avem pretenții de putere executivă, ci dorim să avem deputați în Adunarea Populară, pentru a putea influența legile.*

— În străinătate s-a afirmat că dv ați format deja o fracțiune în cadrul U.F.D. E adevărat ?

— *Este, de fapt, o fracțiune teoretică, ce nu afectează baza. Un grup al nostru a propus o platformă clară, mai radicală ; ea nu a fost încă discutată, dar vom vedea dacă uniunea o va adopta. În orice caz, este o chestiune încă în discuție.*

■ PETAR BERON, *secretar al Comitetului de coordonare al Uniunii Forțelor Democrate. (La Ruse, a fost conducătorul operațiunii de distribuire a ajutoarelor pentru România ; este lider al organizației „Ecoglaznosti".)*

— Ce părere aveți despre noul guvern bulgar ?

— *U.F.D. a refuzat, de la început, să facă parte din guvern, deoarece nu dorește să devină o marionetă a P.C.B., care dispune de majoritate în parlament. Deocamdată, Andrei Lukanov este cel mai bun premier iar, pentru noi, nu este important cine sînt miniștrii săi pînă la alegeri. Opoziția dorește acces la mass-media pentru a-și pregăti campania electorală. În ce privește P.C.B., el ar trebui să-și schimbe total structura și să devină un partid ca oricare altul, pentru a participa „fair-play" la scrutin.*

— Ce înseamnă România pentru dv?

Petar Beron face semnul victoriei : „Am urmărit cu multă îngrijorare și speranță revoluția dv. și am învățat foarte multe de la români. Pentru noi, a fost o lecție de curaj și democrație, toată Bulgaria a fost alături de voi. Am văzut cît de scump ați plătit libertatea și am învățat de la voi să ne ferim de violență. Sîntem cu tot sufletul alături de români".

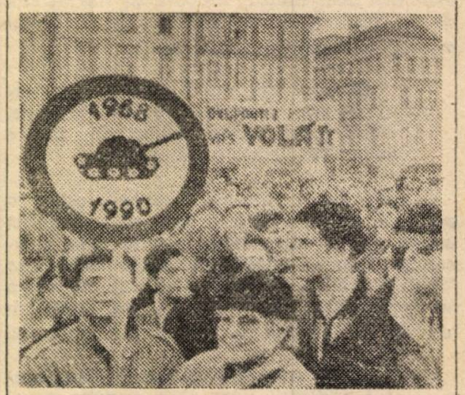

La Praga a avut loc o mare demonstrație pentru retragerea imediată a trupelor sovietice staționate în Cehoslovacia. Amintim că atît guvernul cehoslovac, cît și cel ungar sînt angajate în negocieri cu U.R.S.S. pentru retragerea trupelor sovietice

TOKIO

„Alegerile permanente" — punct final?

Premierul Toshiki Kaifu : „Partidul Liberal-Democrat traversează cea mai gravă criză din istoria sa"

În timpul campaniei electorale, Takako Doi, lidera Partidului Socialist Japonez, a combătut „politica banului" promovată de conservatori

Spre un guvern de coaliție ? Astfel se poate caracteriza dominanta campaniei electorale nipone începută la 3 februarie. După numeroasele comentarii ale analiștilor, alegerile generale anticipate (pentru ocuparea celor 512 locuri ale Camerei inferioare a parlamentului-Dieta), de la 18 februarie, vor fi decisive pentru viitorul politic al Japoniei.

ANTECEDENTE. Sistemul electoral pentru Camera inferioară a Dietei nipone oferă fiecărui partid posibilitatea ca, într-un district, să fie aleși trei sau patru membri și nu unul singur ; în consecință, toate formațiunile au, cel puțin din punct de vedere tehnic, o șansă de a cîștiga mai mult decît un loc. Partidele mari, îndeosebi Partidul Liberal-Democrat (de guvernămînt) își prezintă aproape invariabil mai mult de un candidat.

Pentru actualele alegeri, lista candidaților s-a oprit la numărul 953, considerat a fi un record pentru ultimii ani. Pînă anul acesta, tendința generală a alegerilor nipone la nivel național era către prezentarea unui număr tot mai scăzut de candidați, partidele principale manifestînd o mare selectivitate. Ce s-a întîmplat, totuși, anul acesta ?

La o analiză atentă a peisajului politic social și economic nipon se pot pune în evidență cîteva „momente-șoc", care, dacă au avut efecte pe termen scurt, nu-i mai puțin adevărat că au lezat structura intimă a societății nipone : este vorba, în primul rînd, de suita „revelațiilor" declanșate de scandalul politico-financiar „Recruit", ca și de unele dezvăluiri de ordin etic vizînd personalități politice și chiar membri ai guvernului, ceea ce a determinat o dezarticulare a scenei politice prin două demisii ale primilor miniștri (Noboru Takeshita și Sousuke Uno), destituirea unor miniștri, un șir întreg de procese, care, de multe ori, au blocat dezbaterile tradiționale în Dietă. În concluzie, anii 1988 și 1989 au înregistrat o continuă „febră" politică, soldată cu reflexe imediate asupra imaginii partidului conservator — Liberal-Democrat (P.L.D.), aflat la putere, fără întrerupere, din 1955. În plus, mult contestatul impozit pe venit, de 3 la sută, asupra unor bunuri și servicii, pe care majoritatea populației nu l-a dorit, a fost votat în decembrie 1988 și a intrat în vigoare la 1 aprilie anul trecut. Toate aceste evoluții contradictorii au fost în favoarea partidelor din opoziție, în speță Partidul Socialist Japonez — de altfel, cel mai numeros — condus de doamna Takako Doi.

Nemulțumirea japonezilor față de guvern și PLD s-a reflectat în rezultatul alegerilor senatoriale din iulie anul trecut : conservatorii pierdeau, pentru prima oară, majoritatea absolută în Camera superioară a Dietei, ce este controlată în prezent de socialiști.

Actualul prim-ministru nipon, Toshiki Kaifu, a venit la conducerea cabinetului în august 1989, în urma demisiei lui Sousuke Uno, datorată înfrîngerii în alegerile senatoriale, moment dificil pentru credibilitatea partidului conservator în rîndurile japonezilor. Kaifu a promis legi electorale, reformă politică, o revizuire a legii financiare. A efectuat vizita „tradițională" în Statele Unite și, de curînd, în Europa occidentală și de est. Mulți comentatori îl consideră un prim-ministru „de tranziție", dar trebuie să luăm în calcul și faptul că premierul Kaifu a reușit să ridice cota de încredere a electoratului în partidul de guvernămînt. Totuși, el a reprezentat ținta multor critici, mai ales ale partidelor de opoziție care și-au propus să lupte pentru acumularea a cît mai multe locuri în Camera inferioară.

NUMĂRĂTOAREA INVERSĂ. Care sînt, de fapt, protagoniștii apropiatului scrutin ? 1. Partidul Liberal-Democrat intră în competiție cu un număr de 325 de candidați pentru cele 130 de circumscripții din arhipelag. 2. Partidul Socialist Japonez (principala forță a opoziției) — cu 148 ; 3. cele trei partide de centru : Komeito — cu 58 ; Partidul Socialist Democratic — 44 ; Partidul Social Democratic-Unit — cu 6. 4. Partidul Comunist Japonez — cu 131 de candidați.

Pentru prima dată în ultimele trei decenii, a avut loc, la televiziunea niponă, o dezbatere televizată între PLD și celelalte partide ale opoziției. Timp de trei ore, discuțiile, apreciate de observatori drept „confuze" și „fără relief", între conservatori și „ceilalți cinci", nu au reușit să risipească spectrul unei situații politice incerte, în pofida mizei considerabile a viitoarelor alegeri. Primul ministru a recunoscut că „PLD traversează cea mai gravă criză din istoria sa", dar nu a fost convingător asupra marilor teme de politică internă, chemate să domine campania electorală. Schimbul de opinii a fost, se pare, favorabil liderei P.S.J., Takako Doi, care a promis că va „aboli" nepopularul impozit de 3 la sută, asupra căruia Kaifu a fost mai puțin tranșant, pronunțîndu-se doar pentru o posibilă revizuire limitată a acestuia. „Politica banului" a fost mult evocată de opoziție, care a cerut interzicerea donațiilor făcute de întreprinderi partidelor politice.

Referindu-se la relațiile nipono-americane, premierul a încercat să minimalizeze diferendul comercial cu Washingtonul, pronunțîndu-se pentru „dialog". La rîndul său, Takako Doi a vorbit despre relații „mai flexibile" cu americanii. În dialogul televizat, nici opoziția, nici PLD nu au reușit să pună în evidență platforme bine conturate și, îndeosebi, teme majore care îi frămîntă, de mai multă vreme, pe japonezi : este vorba despre nivelul de trai scăzut, în comparație cu impetuoasa dezvoltare economică, costul vieții în Japonia depășind o dată și jumătate pe cel din Europa occidentală sau Statele Unite. Nici în privința „deschiderii economice", nici a politicii externe, marile partide nipone aflate în competiție nu s-au pronunțat decît foarte vag.

Numărătoarea inversă a campaniei electorale înregistrează și alte elemente relativ inedite pentru tradiția niponă. Mai întîi, numărul candidaților independenți. Aproximativ 200 de persoane se vor prezenta la viitorul scrutin în mod independent, fapt apreciat ca un record în istoria Japoniei, ceea ce mărește incertitudinea privind rezultatul alegerilor. Între aceștia se află și fostul premier Yasuhiro Nakasone, care, deși implicat în afacerea „Recruit", a reușit să evite ineulparea. În mai anul trecut, el a părăsit, însă, PLD pentru a risipi criticile ce i se aduceau.

Celălalt element aparte îl constituie prezența celui mai mare număr de candidați-femei la un scrutin sub actuala Constituție, în vigoare din 1947. Este simptomatic, însă, că, între cele 66 de femei aflate pe lista candidaților, nici una nu reprezintă P.L.D. Decizia acestuia de a nu prezenta nici o femeie apare, pentru observatori, cu atît mai surprinzătoare, cu cît votul feminin a fost decisiv pentru înfrîngerea conservatorilor în alegerile senatoriale de anul trecut și cu cît, din cele 90 de milioane de japonezi cu drept de vot, 46 milioane sînt femei. Îndepărtate din partidele tradiționale nipone, femeile sînt, în mod surprinzător, absente din principalele teme ale campaniei electorale. Însăși Takako Doi, populara lideră a P.S.J., nu a abordat un subiect legat de condiția femeii pe parcursul perioadei preelectorale. În pofida acestui statut deloc încurajator, femeile nipone au ambiții electorale, unele prezentîndu-se în mod independent, cum ar fi cazul soției unui deputat conservator, doamna Makiko Hamada. Politicienii au apreciat că nu putea fi vorba decît de o glumă. „Nimeni nu mă poate împiedica să mă prezint la scrutin", afirma ea. Mulți japonezi au interpretat-o ca pe o sfidare, tradițional femeia fiind în societatea niponă un ajutor al soțului, este cea care își crește copiii și se ocupă de gospodărie. „P.L.D. este un partid prea mare, prea arogant și prea opac. Un mare număr de femei sînt, astăzi, active în societate", este de părere d-na Hamada.

Iată că numărătoare inversă se derulează cu repeziciune și lucrurile sînt, în continuare, neclare. Ultimele sondaje de opinie pun în balanță eșecul P.L.D. și, eventual, un guvern de coaliție. Majoritatea absolută în Camera inferioară a parlamentului este de 257 de locuri. Are P.L.D. șanse ? Și alte întrebări planează încă. Cum vor vota nehotărîții, în număr foarte mare ? Se pare că actuala campanie electorală a accentuat incertitudinile. Japonezii spun în glumă că, de fapt, am avut „alegeri permanente", urmează să le și „încheiem".

Mihaela Brumă

Dilema germană

Planul Kohl

— prezentat de cancelarul federal vest-german în fața Bundestagului, la 28 noiembrie 1989 —

1. Într-o primă etapă sînt necesare măsuri de urgență ca urmare a evenimentelor din ultimele săptămîni, în special, a fluxului de refugiați și a noii dimensiuni a schimbului de vizite.

Guvernul vest-german este gata să acorde un ajutor concret imediat în domeniile în care acesta este necesar în prezent. Vom acorda sprijin în domeniul umanitar și al asistenței medicale în măsura în care este solicitat. Știm, de asemenea, că suma pe care o plătim o dată pe an fiecărui turist din RDG la sosirea în RFG nu poate constitui o soluție pentru finanțarea vizitelor. În cele din urmă, RDG este cea care trebuie să furnizeze turiștilor săi devizele necesare. Sîntem dispuși ca pentru o perioadă de tranziție să ne aducem contribuția la un fond de devize. Condiții prealabile în acest sens sînt desființarea schimbului valutar obligatoriu în cazul călătoriilor în RDG, înlesnirea în mod considerabil a vizitelor în RDG și o contribuție substanțială din partea RDG la acest fond. Obiectivul nostru îl constituie un schimb de vizite cît se poate de liber în ambele direcții.

2. Guvernul vest-german va continua colaborarea cu RDG în toate domeniile care sînt în avantajul net al oamenilor din ambele părți. Acest lucru este valabil, în special, pentru cooperarea economică, tehnico-științifică și culturală. O importanță deosebită o are intensificarea colaborării în domeniul ocrotirii mediului înconjurător.

3. Am făcut mai de mult propunerea de a extinde în mod cuprinzător ajutorul și colaborarea noastră dacă RDG va adopta o hotărîre fermă în direcția unei schimbări fundamentale a sistemului politic și economic și dacă aceasta va fi transpusă în practică, căpătînd un caracter ireversibil. Prin „ireversibil" noi înțelegem ca autoritățile din RDG să ajungă la un acord cu grupările de opoziție în ce privește o modificare a Constituției și o nouă lege electorală.

Sprijinim cererea privind organizarea de alegeri libere, secrete și pe bază de egalitate în RDG, cu participarea unor partide independente și, firește, a unor grupări care nu sînt de orientare socialistă. PSUG trebuie să renunțe la monopolul puterii. Crearea unui stat de drept înseamnă, în special, și desființarea dreptului penal politic, și eliberarea imediată a tuturor deținuților politici. Un ajutor economic poate fi eficient numai dacă vor fi înfăptuite reforme fundamentale ale sistemului economic. Trebuie, de asemenea, înlăturată economia planificată birocratică. Nu dorim să stabilizăm situații care au devenit nesigure. Un avînt economic poate exista numai dacă RDG se deschide investițiilor occidentale și creează condiții pentru o economie de piață și particulară. Toate acestea nu reprezintă condiții prealabile, ci premise obiective pentru ca ajutorul nostru să se poată solda cu rezultate reale.

4. Primul ministru Modrow s-a referit în declarația sa guvernamentală la o „comunitate contractuală". Sîntem gata să examinăm această idee. Date fiind apropierea geografică dintre cele două state germane și caracterul concret al relațiilor dintre ele, este necesară o rețea tot mai strînsă de acorduri în toate domeniile și sferele. Această colaborare va impune într-o mai mare măsură și crearea unor instituții comune. Comisiile deja existente vor putea primi noi sarcini și vor putea fi create totodată și alte comisii. Mă gîndesc, mai ales, la domeniile economiei, transporturilor, mediului înconjurător, științei și tehnicii, asistenței medicale și culturii. Este un lucru firesc ca Berlinul occidental să fie inclus pe deplin în această colaborare.

5. Sîntem, de asemenea, dispuși să mai facem încă un pas hotărîtor înainte, și anume să dezvoltăm struc-

---

Cită vreme Poarta Brandenburg va rămîne închisă, problema germană rămîne deschisă. Sentința o pronunța, în Berlinul occidental, președintele Richard von Weizsäcker, în urmă cu cîțiva ani. Acum Zidul a căzut, Poarta s-a deschis și, din simbol al diviziunii, a redevenit simbol al uniunii. Dar problema germană rămîne cel puțin la fel de deschisă. Problema germanilor — cu deosebire a celor din Est — este cea care și-a pierdut din rigoarea opresivă, odată cu hemoragia frenetică a celor peste 2000 de germani din R.D.G. care se refugiază, în medie zilnică, în R.F.G. Problema germanilor riscă, însă, să repună problema Germaniei în termeni radical noi. „Vrem ca voi să rămîneți aici pentru a vă afla bunăstarea", își sfătuia cancelarul Helmut Kohl compatrioții estici în prima sa vizită în R.D.G ; era la Dresda, în fața ruinelor catedralei distruse în timpul războiului. Paradoxul e limpede, în măsura în care un paradox poate fi limpede : drumul spre unitate trece prin stabilizarea situației din R.D.G. Stabilizare prin accelerarea reformelor, sub imperiul apropiatei premiere a alegerilor libere. Reforme care duc — așa cum le concepe Bonn-ul — la pierderea identității de stat a R.D.G. Altfel de reforme ar fi resimțite ca un contrasens istoric. Premierul est-german Modrow încearcă să compenseze, prin politica Zidului demolat, confuzia și lentoarea reformelor interne. Aflat, și el, în fața scadenței electorale, cancelarul Kohl știe că obiectivul reunificării nu trebuie să submineze stabilitatea vest-germană care, oricum, e nevoită să-și poarte balastul celor două milioane de șomeri și al altor 2,4 milioane salariați sub nivelul mediu. Deci, o primă dilemă : în ce măsură problema germanilor grăbește — sau întîrzie — problema Germaniei ?

De reținut însă : dominantă, la început, a fost revendicarea libertății : „Freiheit über alles" (libertate mai presus de orice) — în R.D.G., și în consonanță cu vîntul care bătea dinspre Răsărit. Apoi, a căzut Zidul, ca Bastilia acum două secole ; sub efectul destalinizării și arborînd drapelul libertății, tinerii — căci și aici, ei au fost primii — au redescoperit (și reactualizat) idealul, făcut uitat, al vîrstnicilor. Și astfel, strigată din stradă, „Wiedervereinigung" (reunificarea) a revenit pe agenda cancelariilor diplomatice din Est și Vest. A fost, deci, necesară revendicarea drepturilor omului pentru ca istoria națională să-și ceară drepturile. Prin firească metamorfoză de mase, „Deutschland, Deutschland über alles" (Germania mai presus de orice) s-a reinstalat în conștiințe ca imn al libertății. E, aceasta, ipoteza în care problema germanilor se identifică, inevitabil, cu problema Germaniei. Nu exclude, totuși, opțiunea paralelă — susținută de unii demnitari din Berlinul de est și acceptată tacit de alții din Bonn — prin care unitatea germanilor, realizată prin liberă circulație și raporturi interstatale flexibile, să fie salvatoarea in extremis a diviziunii Germaniei. Reclamată în Est, sperată și încurajată din Vest, bunăstarea Germaniei răsăritene, despre care vorbea cancelarul Kohl și pe care-și mizează supraviețuirea guvernul Modrow, presupune, însă, o alianță ambiguă cu timpul, într-o lume în care graba e cea care face, acum, carieră politică. Din nou, paradoxul e evident.

Și într-o ipoteză, și în alta, acut e sentimentul viitorului. Dar, ca în cazul oricărei națiuni, și cu atît mai mult în cel al Germaniilor, viitorul, pentru a fi viabil, trebuie să-și regăsească rădăcinile în trecut. Dar care trecut ? Al III-lea Reich ? — amintirea însăși e interzisă sub lespedea tăcerii. Bismark ? — poate ; dar echivalențele în timp ar forța artificial imaginația. După ce trecutul a fost adormit în Vest sub mitul mărcii înfloritoare, iar în Est a fost anesteziat prin injecții ideologice administrate în exces, viitorul Germaniei reunificate e promis în culorile cosmopolite ale Europei. Deci, „Europa mai presus de orice". E ceea ce repetă în cor toate cancelariile continentale. O admite Kohl, o spune ministrul său de externe, Genscher, avertizează Gorbaciov. O logică există. Și ea este istorică. Adenauer căuta cheile reunificării la Moscova. Dublura era, oricum, la Washington. Brandt a făcut „Ostpolitik" (politică răsăriteană) în speranța de a rezolva problema germanilor, dar cu riscul de a amîna rezolvarea problemei germane. Între timp, devenise, însă, din ce în ce mai clar că, artificială sau nu, diviziunea Germaniei era consecința, și nu cauza diviziunii Europei. Prioritatea unității europene poate, însă, trece înaintea presiunii interne pentru reunificarea Germaniei ? O cursă contra cronometru e angajată. Apropiere, relații pe bază contractuală, uniune monetară, unitate statală, reunificare — proiectele se succed cu febrilitate. Pe autostrăzile Germaniilor, istoria pare să circule mai repede decît pe drumurile labirintice ale Europei.

Cum va fi ? Un R.F.G. mare sau o Germanie mare ? Neutră ? Integrată în NATO ? Integrată în NATO și în Pactul de la Varșovia ? Răspunsul e de competența istoriei la timpul viitor. Istoria, înainte de a fi germană, este, însă, europeană. Poarta Brandenburg s-a redeschis din dorința intempestivă a refacerii unei case comune germane, dar sub generosul impuls constructiv al unei case comune europene.

Radu Pascal

Unificarea Germaniei în viziunea revistei „Horizont" (RDG) : o îmbrățișare între Kohl și Modrow...

Planul Modrow

— prezentat de premierul est-german, la 1 februarie 1990, la Cenrul Internațional de Presă din Berlin —

Europa intră într-o nouă etapă a dezvoltării sale. Epoca postbelică se apropie de sfîrșit. Se conturează perspective de cooperare pașnică și de bună vecinătate între toate popoarele. Unirea celor două state germane este o problemă la ordinea zilei.

Poporul german își va găsi locul în edificarea noii ordini de pace, care va duce la o depășire atît a împărțirii Europei în două tabere adverse, cît și a divizării națiunii germane. A venit momentul să tragem definitiv o linie sub cel de-al doilea război mondial, să semnăm un tratat de pace german. Astfel

La un interval de aproximativ două luni, au fost avansate două planuri de unificare a Germaniei : unul, în zece puncte, provenind din partea cancelarului R.F.G. ; celălalt, în patru puncte, din partea premierului R.D.G. În mod firesc, ele sînt comparate, făcîndu-se aprecieri la adresa soluțiilor propuse, de-o parte și de alta. Observatorii consideră că „planul Modrow" merge mai departe și este mai precis, într-o serie de chestiuni cu caracter structural, ca și ale contextului internațional, decît „planul Kohl". Astfel, în timp ce cancelarul vest-german declară disponibilitatea pentru dezvoltarea unor „structuri confederative între cele două state germane, în scopul de a crea ulterior o federație, respectiv o ordine federală de stat în Germania" și menționează concret, drept instituții avute în vedere, „o comisie guvernamentală comună pentru consultări permanente și coordonare politică ; comisii comune de specialitate ; un for parlamentar comun", premierul est-german se pronunță pentru „constituirea unui stat german unitar, sub forma unei federații germane, prin intermediul unor alegeri în cele două părți ale confederației și formarea unui parlament unitar, care să elaboreze o Constituție unitară și să stabilească, pentru federație, un guvern unitar, cu sediul la Berlin", „neutralitatea militară a R.F.G. și R.D.G. în timp ce se vor angaja pe calea federației", încheierea, între cele două state, a „unui tratat de cooperare și bună vecinătate" și instituirea „unei comunități contractuale, care ar cuprinde importante elemente confederale, cum ar fi o uniune monetară, economică și a transporturilor, precum și o apropiere a legislațiilor". Strategia propusă de Modrow ar fi, astfel, trecerea la unificare printr-o comunitate contractuală, o confederație și, apoi, o federație germană.

În privința contextului internațional, cancelarul vest-german, considerînd că procesul CSCE este și va rămîne „esența configurației general-europene", opinează că „depășirea divizării Europei și a divizării Germaniei presupune adoptarea de măsuri cuprinzătoare în domeniile dezarmării și controlului armamentelor" și că trebuie acționat, în continuare, „pentru crearea unei situații de pace în Europa, în care poporul german să-și poată redobîndi unitatea în condiții de autodeterminare liberă". Premierul est-german menționează, între condițiile indispensabile procesului unificării, apărarea intereselor și drepturilor celor patru puteri și a intereselor de pace, suveranitate și frontiere sigure ale tuturor popoarelor din Europa".

Publicăm, alăturat, textele integrale ale celor două planuri, o comparație exhaustivă a concepțiilor pe care cele le așază la baza unificării rămînind la îndemîna cititorilor.

turi confederative între cele două state germane, în scopul de a crea ulterior o federație, respectiv, o ordine federală de stat în Germania.

În acest context, după desfășurarea unor alegeri libere în RDG am avea în vedere crearea următoarelor instituții : o comisie guvernamentală comună pentru consultări permanente și coordonare politică ; comisii comune de specialitate ; un for parlamentar comun, precum și alte posibilități.

Politica promovată pînă acum față de RDG a trebuit să se limiteze în principal la pași mici, care să atenueze efectele divizării asupra oamenilor, să mențină treaz și să întărească conștiința unității națiunii.

În prezent, nimeni nu știe cum va arăta, în final, o Germanie reunificată. Sînt însă sigur că va fi înfăptuită unitatea dacă oamenii din Germania doresc acest lucru.

6. Dezvoltarea relațiilor intergermane rămîne o parte integrantă a procesului

(continuare în pag. 8)

vor fi reglementate toate problemele legate de agresiunea dusă de Germania hitleristă și de dezastrul celui de-al treilea Reich.

O soluție definitivă pentru problema germană nu poate fi realizată decît prin autodeterminarea liberă a germanilor din cele două state, în colaborare cu cele patru puteri (Statele Unite, URSS, Marea Britanie și Franța) și ținînd seama de interesele tuturor statelor europene.

Această soluție trebuie să favorizeze procesul paneuropean, care trebuie să elibereze o dată pentru totdeauna continentul de amenințările militare. Nimeni nu trebuie să considere ca o amenințare apropierea dintre cele două state germane și unificarea lor ulterioară.

În acest spirit, propun un dialog național, conștient de răspunderile existente. Scopul său trebuie să fie stabilirea etapelor concrete care să conducă la o Germanie unită, menită să devină un nou factor de stabilitate, de încredere și de pace în Europa.

Un astfel de dialog, în cadrul unor negocieri de la egal la egal, ar permite, de asemenea, reprezentanților RDG și RFG să găsească cele mai bune răspunsuri posibile la problemele privind viitorul națiunii germane.

Etapele realizării unității germane ar putea fi următoarele :

— Încheierea unui tratat de cooperare și de bună vecinătate și instituirea unei comunități contractuale, care ar cuprinde importante elemente confederale, cum ar fi o uniune monetară, economică și a transporturilor, precum și o apropiere a legislațiilor.

— Constituirea unei confederații între RDG și RFG, prevăzută cu instituții și organe comune, cum ar fi, de exemplu, o comisie parlamentară, o cameră a landurilor și, în anumite domenii, organe executive comune.

— Transferul drepturilor de suveranitate ale celor două state asupra organelor de conducere ale confederației.

— Constituirea unui stat german unic, sub forma unei federații germane, prin intermediul unor alegeri în cele două părți ale confederației și formarea unui parlament unitar, care să elaboreze o Constituție unitară și să stabilească pentru federație un guvern unitar, cu sediul la Berlin.

Condiții indispensabile pentru acest proces :

— Fiecare dintre cele două state germane să fie preocupat de asigurarea concordanței diferitelor etape ale unității germane, cu angajamentele proprii față de alte țări sau grupuri de țări și cu reformele sau schimbările necesare. În acest capitol se înscrie trecerea RDG la o structură împărțită în landuri. Menținerea stabilității, a dreptului și a legalității interne este, de asemenea, o condiție indispensabilă, ca și stricta respectare a tratatelor semnate anterior între RDG și RFG, care prevăd în primul rînd neingerința reciprocă în afacerile interne.

— Apărarea intereselor și drepturilor celor patru puteri și a intereselor de pace, suveranitate și frontiere sigure ale tuturor popoarelor din Europa. Cele patru puteri ar trebui să-și declare intenția de a reglementa în mod definitiv — după constituirea unui singur stat german — ansamblul problemelor ridicate de cel de-al doilea război mondial și de perioada postbelică, inclusiv prezența trupelor străine pe teritoriul german și apartenența la alianțe militare.

— Neutralitatea militară a RFG și a RDG în timp ce se vor angaja pe calea federației.

Acest proces de unificare a germanilor se bazează pe încheierea de acorduri între parlamentele și guvernele RDG și RFG. Toate partidele își declară dorința de a se angaja într-o dezbatere politică democratică și neviolentă, pe care o garantează, prevăzînd în primul rînd utilizarea referendumului.

Această strategie își are originea în ideile și mișcările democratice, patriotice și progresiste care au acționat pentru unitatea Germaniei în decursul istoriei comune și al trecutului recent. Ea este legată de tradițiile umaniste și antifasciste ale poporului german.

Acest proiect se adresează cetățenilor din RDG și RFG, tuturor popoarelor și statelor europene și opiniei publice mondiale, cărora le solicită sprijinul.

Retrospectivă

1945

4—11 februarie : Conferința de la Yalta (Crimeea) a șefilor de stat și de guvern ai U.R.S.S., S.U.A. și Marii Britanii (I. V. Stalin, F. D. Roosevelt, W. Churchill). S-a ajuns la un acord ca Germania să fie împărțită în zone de ocupație, iar reparațiile de război să fie percepute prin confiscări de mașini și utilaje și prin livrări anuale de mărfuri ; ele urmau să aibă drept rezultat preluarea a 81 la sută din industria grea germană și să fie achitate în 10 ani. Totalul reparațiilor se ridica la 20 miliarde dolari, din care 50 la sută trebuiau să revină U.R.S.S. S-a căzut de acord, în ce privește frontiera răsăriteană a Germaniei, cu linia Oder-Neisse.

25 aprilie : Pe Elba, în zona orașului Torgau, are loc joncțiunea trupelor sovietice cu trupele americane.

7—8 mai : La Berlin este semnat actul de capitulare necondiționată a forțelor armate germane de către mareșalul Keitel, generalul Stampf și amiralul Friedeburg, din partea Germaniei ; de către mareșalul G. K. Jukov, din partea Comandamentului suprem sovietic, mareșalul Arthur B. Tedder, din partea Comandamentului suprem britanic, generalul K. Spatz, din partea Comandamentului suprem american, și generalul J. de Lattre de Tassigny, din partea Comandamentului suprem francez.

9 mai : Popoarele lumii sărbătoresc Ziua Victoriei.

5 iunie : La Berlin este semnată „Declarația guvernelor U.R.S.S., S.U.A., Marii Britanii și Franței privind înfrîngerea Germaniei și preluarea puterii supreme". Germania, în cadrul frontierelor sale de la 31 decembrie 1937, era împărțită în patru zone de ocupație. Regiunea Marelui Berlin era ocupată de forțele fiecăreia din cele patru mari puteri. O autoritate interaliată de guvernămînt, compusă din patru comandanți supremi, urma să asigure administrarea regiunii. S-a creat, de asemenea, o Comisie interaliată de control, constituită din cei patru comandanți șefi ai zonelor respective de ocupație. Ea urma să adopte hotărîrile în unanimitate. Comisia și-a început activitatea la 30 august 1945.

17 iulie — 2 august : Conferința de la Potsdam, — la care au participat noul președinte al S.U.A., Harry Truman, I. V. Stalin și W. Churchill (de la 28 iulie, a luat parte noul premier britanic, Cl. Attlee) — a dezbătut problemele privind organizarea postbelică a Europei. Hotărîrile luate cu privire la soarta Germaniei (cap. III al Comunicatului adoptat de Conferință) prevăd revenirea ei la granițele din 1937. Se stabilesc zonele de ocupație — sovietică, americană, britanică, franceză. Germania urma să fie considerată ca un întreg, indiferent de zonele de ocupație, stabilindu-se principiile după care aliații urmau a acționa pentru dezarmarea țării și crearea perspectivelor democratice de dezvoltare a acesteia. Cele patru puteri, care aveau zone de ocupație în Germania, dispuneau de dreptul de a ridica din zona proprie, în contul reparațiilor, utilaj industrial și alte mărfuri. U.R.S.S. urma a primi 50 la sută din întregul cuantum al reparațiilor datorate de Germania, avînd posibilitatea de a-și acoperi drepturile și din celelalte zone de ocupație. S-a decis ca Prusia orientală, cu orașul Königsberg (azi Kaliningrad), să fie predate Uniunii Sovietice (cap. VI). S-a căzut de acord ca frontiera occidentală a Poloniei să fie stabilită pe rîurile Oder și Neisse pînă la delimitarea definită a acesteia, prin încheierea Tratatului de pace cu Germania (cap. IX). S-au stabilit modalități de transfer în Germania a populației germane din Polonia, Cehoslovacia și Ungaria (cap. XIII).

7 august : Franța, care nu luase parte la Conferința de la Potsdam, se raliază la prevederile acordurilor încheiate, dar face unele rezerve asupra reunificării Germaniei și asupra creării unor departamente administrative centrale.

14 septembrie : Într-un memorandum, Franța expune rezervele sale față de acordurile de la Potsdam, arătîndu-se, că „o divizare a Germaniei în mai multe state, dacă aceasta ar fi consecința unei evoluții naturale, ar fi favorabilă menținerii securității în Europa". În memorandum se cerea, de asemenea, separarea completă a Regiunii Rhenania de Nord-Westphalia de Germania.

30 noiembrie : Se realizează un acord între puterile de ocupație din Germania prevăzînd folosirea liberă a trei coridoare aeriene de 20 mile fiecare, mergînd de la Berlin spre Hamburg, Buckburg și Frankfurt pe Main.

1946

10 august : Franța respinge propunerea S.U.A. cu privire la unificarea economică a celor patru zone de ocupație din Germania, susținînd, în schimb, stabilirea unui birou al Consiliului Aliat de Control pentru coordonarea activităților economice din aceste zone.

16 august : Anglia și S.U.A. resping propunerea franceză.

4 noiembrie — 12 decembrie. La Paris se desfășoară reuniunea Consiliului Aliat al miniștrilor de externe ai celor patru mari puteri. Se hotărăște, între altele, ca în martie 1947 să se înceapă, la Moscova, convorbiri în vederea unui Tratat de pace cu Germania.

2 decembrie : La New York se realizează un acord între Anglia și S.U.A. privind

Planul Kohl

(Urmare din pag. 7)

general-european și a relațiilor Est-Vest. Viitoarea configurație a Germaniei trebuie să se integreze în viitoarea configurație a întregii Europe. Secretarul general Gorbaciov și cu mine ne-am referit, în Declarația comună din luna iunie a.c., la elementele de construcție a unui cămin european comun. În acest sens, doresc să enumăr ca exemple :

— respectarea deplină a integrității și securității fiecărui stat. Fiecare stat are dreptul să-și aleagă în mod liber propriul sistem politic și social ;

— respectarea deplină a principiilor și normelor dreptului internațional, în special a dreptului popoarelor la autodeterminare ;

— înfăptuirea drepturilor omului ;

— respectarea și ocrotirea tradițiilor culturale ale popoarelor din Europa.

7. Forța de atracție a Comunității Economice Europene (CEE) este și va rămîne o constantă hotărîtoare a dezvoltării general-europene. Dorim să o consolidăm în continuare.

În prezent, CEE este chemată să se îndrepte, cu receptivitate și flexibilitate, spre statele reformatoare din centrul, estul și sud-estul Europei. Acest lucru a fost stabilit de șefii de stat și de guvern din țările membre ale Pieței comune în cursul recentei lor reuniuni de la Paris. În acest cadru este, firește, inclusă și R.D. Germană. De aceea, guvernul vest-german se pronunță pentru încheierea, la o dată cît mai apropiată, a unui acord comercial și de cooperare cu RDG, care să extindă și să asigure accesul RDG la Piața comună.

Considerăm procesul de redobîndire a unității germane drept o aspirație europeană. De aceea, el trebuie privit și în corelare cu integrarea europeană. CEE nu trebuie să se oprească la Elba, ci trebuie să mențină caracterul deschis și spre Est. Numai în acest sens CEE poate deveni baza unei unificări europene cu adevărat cuprinzătoare. Numai în acest sens ea dezvoltă și menține identitatea tuturor europenilor.

Ar fi salutar dacă statele din centrul și sud-estul Europei ar adera la Consiliul Europei și la Convenția privind apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

8. Procesul CSCE este și va rămîne esența acestei configurații general-europene și el trebuie promovat în continuare cu toată energia. În acest cadru, trebuie folosite viitoarele foruri ale CSCE.

Cu aceste prilejuri ar trebui să examinăm și posibilitatea unor noi forme instituționale de colaborare general-europeană. Am putea avea în vedere o instituție comună pentru coordonarea colaborării economice Est-Vest, precum și crearea unui consiliu general-european pentru mediul înconjurător.

9. Depășirea divizării Europei și a divizării Germaniei presupune adoptarea de măsuri cuprinzătoare în domeniile dezarmării și controlului armamentelor. Aceste domenii trebuie să țină pasul cu dezvoltarea politică și trebuie, pe cît se poate, accelerată activitatea în acest sens, îndeosebi la negocierile de la Viena cu privire la reducerea forțelor armate convenționale în Europa, în ce privește realizarea unui acord privind măsuri de edificare a încrederii și în ce privește interzicerea totală a armelor chimice. De asemenea, trebuie ca potențialele nucleare ale marilor puteri să fie reduse la minimum necesar din punct de vedere strategic. Apropiata întîlnire la nivel înalt între președintele Bush și secretarul general Gorbaciov oferă un prilej bun pentru a da un nou impuls negocierilor în curs.

Depunem eforturi pentru a sprijini acest proces și în cadrul convorbirilor bilaterale cu statele Tratatului de la Varșovia, inclusiv cu RDG.

10. Prin această politică cuprinzătoare acționăm pentru crearea unei situații de pace în Europa, în care poporul german să-și poată redobîndi unitatea în condiții de autodeterminare liberă. Reunificarea, respectiv redobîndirea unității de stat a Germaniei, rămîne obiectivul politic prioritar al guvernului federal.

Sîntem conștienți că pe calea unificării germane vor apărea numeroase probleme dificile la care, deocamdată, nu putem da un răspuns. Între acestea se află și problema dificilă, dar hotărîtoare, a structurilor de securitate în Europa.

În R.D.G. au loc mari manifestații pentru reunificarea celor două state germane

unirea, de la 1 ianuarie 1947, a zonelor lor de ocupație din Germania („Bi-Zone")

31 decembrie : Președintele Harry Truman declară oficial încetarea, pentru S.U.A., a stării de război cu Germania.

1947

14 ianuarie — 25 februarie : La Londra are loc Conferința adjuncților miniștrilor de externe ai celor patru mari puteri pentru elaborarea proiectelor tratatelor de pace cu Germania și Austria. Sînt redactate două rapoarte, în care se face un bilanț al problemelor în care s-a ajuns la un acord, precum și al celor asupra cărora persistă deosebiri de vederi între cele patru mari puteri.

1 martie : Consiliul Aliat de Control din Germania a hotărît dizolvarea statului prusac, baza militarismului german.

10 martie — 24 aprilie : La Moscova au loc lucrările celei de-a 5-a sesiuni a Consiliului miniștrilor afacerilor externe ai celor patru mari puteri, la care participă V. M. Molotov, E. Bevin, G. Marshall și G. Bidault. În legătură cu Germania, s-au discutat probleme legate de Tratatul de pace. La 11 martie, V. M. Molotov a propus un plan de dezarmare și demilitarizare a Germaniei, care cuprindea : elaborarea, pînă la 1 iunie 1947, a unui plan concret privind lichidarea potențialului militar și industrial pînă cel mai tîrziu la sfîrșitul anului 1948 ; lichidarea, pînă la sfîrșitul lui 1949, a materialelor de război și a tuturor obiectivelor militare germane ; lichidarea completă, pînă la 1 iunie 1947, a tuturor formațiunilor militare germane etc. La 17 martie, el a acuzat puterile occidentale că nesocotesc clauzele economice ale acordului de la Potsdam privitor la Germania. A propus : înființarea unor departamente ale unui guvern central „care să asigure unitatea de conducere și executarea măsurilor economice ale unei Germanii unite", sporirea producției de oțel în Germania ; controlul comun al marilor puteri asupra Ruhr-ului ; îmbunătățirea situației monetare, transferarea controlului asupra cartelurilor și trusturilor pe seama statului ; anularea contopirii economice dintre zonele de ocupație britanică și americană ; reparații în favoarea U.R.S.S. de 10 miliarde dolari, așa cum s-a convenit la Yalta, într-o perioadă de 20 de ani etc. Cererea sovietică privind reparațiile a fost respinsă de G. Marshall (la 18 martie), care a declarat că acordul de la Potsdam l-a înlocuit pe cel de la Yalta și, deci, U.R.S.S. nu poate pretinde reparații de 10 miliarde dolari din producția curentă și prin muncă ; E. Bevin a susținut poziția americană. În zilele de 21 și 22 martie, miniștrii de externe ai celor patru mari puteri și-au precizat punctele de vedere privind structura politică viitoare în Germania. Marea Britanie : o republică federală ; un guvern central cu puteri limitate ; un parlament bicameral ; un tribunal suprem pentru apărarea Constituției. SUA : o federație germană din 10 pînă la 18 state ; un guvern central cu puteri strict delimitate ; o constituție „de origine germană" democratică și avînd la bază principiul descentralizării. U.R.S.S. : un stat german democratic, cu un guvern central puternic, după modelul Republicii de la Weimar ; parlament bicameral, care să aleagă președintele țării ; constituția să garanteze tuturor cetățenilor țării libertățile democratice. Franța : crearea unui stat descentralizat ; amînarea creării unui guvern central pînă ce vor fi formate guvernele locale și va fi încheiată demilitarizarea și denazificarea. La 9 aprilie, G. Marshall propune „revizuirea frontierei polono-germane dinainte de război, care să compenseze, în mod cinstit, Polonia pentru teritoriul cedat la răsărit de linia Curzon... Partea de sud a Prusiei răsăritene să devină teritoriu polonez, Silezia Superioară germană și regiunile ei industriale... să devină poloneze". G. Bidault declară că frontierele Germaniei nu pot primi soluții definitive înainte de a fi examinate în întreaga lor amploare ; soluția trebuie să ofere „garanții împotriva spiritului de agresiune" și să evite „un nou transfer de populație". E. Bevin sprijină propunerea S.U.A. V. M. Molotov arată că frontierele Poloniei au fost soluționate definitiv la Yalta și Potsdam. Din cei 6 000 000 de germani aflați la răsărit de linia Oder-Neisse, 5 678 939 au fost transferați, în locul lor venind 5 000 000 polonezi, făcînd, astfel, imposibilă schimbarea frontierei. La 10 aprilie, guvernul polonez a protestat împotriva propunerii secretarului de stat al S.U.A. La 10 și 11 aprilie, G. Bidault a cerut ca Saar-ul să formeze o uniune vamală și monetară cu Franța, care va prelua relațiile externe și se va îngriji de securitatea teritoriului. G. Marshall și E. Bevin s-au declarat de acord, dar s-au opus sugestiei lui Bidault privind internationalizarea sau detașarea Rhenaniei de Germania. V. M. Molotov a cerut timp pentru a studia propunerile franceze. În ultima zi, conferința a hotărît, între altele, ca organismul de control din Berlin (Consiliul aliat) să examineze și să stabilească, pînă la 1 septembrie 1947, forța trupelor de ocupație ale fiecărei mari puteri în Germania. A fost aprobată lichidarea Prusiei ca stat. De asemenea, demilitarizarea și denazificarea Germaniei. Neînțelegerile au rămas în privința planului francez de încorporare a Saar-ului, viitorului regiunii Ruhr, reparațiilor, frontierei polono-germane, unității economice și politice a Germaniei.

29 mai : Anglia și S.U.A. au hotărît crearea unui Consiliu economic comun pentru zonele lor de ocupație în Germania, cu sarcina de a „reconstitui economia celor două zone ca o arie economică integrată". Celelalte două zone au fost invitate să se alăture acestui organism.

25 noiembrie — 15 decembrie. La Londra a avut loc cea de-a V-a sesiune a Consiliului miniștrilor de externe ai celor patru mari puteri. E. Bevin, G. Bidault, V. M. Molotov și G. C. Marshall au căzut de acord asupra ordinii de zi, pe care era înscris și Tratatul de pace cu Germania. Singurul acord la care s-a ajuns — creșterea producției de oțel în Germania la 11,5 milioane tone pe an — a fost condiționat de ajungerea la o hotărîre generală privind problema unității Germaniei. Nu s-a hotărît o nouă întrunire a Consiliului. Aceasta (va fi ultima) se va desfășura, însă, între 23 mai — 20 iunie 1949, la Paris, fără a se realiza un acord asupra restabilirii unității economice și politice a Germaniei. Între timp, tensiunile dintre puterile occidentale și U.R.S.S., care au introdus, încă din primăvara lui 1946, noțiunea de „război rece", au crescut în așa măsură, încît nu a mai fost posibilă realizarea unor poziții comune ale celor patru mari puteri în problema viitorului politic al Germaniei.

1948

3 ianuarie : Franța recunoaște autonomia Saar-ului și numește pe colonelul Grandval în funcția de înalt comisar francez în Saar. În aceeași zi, la Paris a fost semnat, între guvernul francez și guvernul autonom saarez, o înțelegere prin care extinde legislația economică și financiară franceză în această zonă.

8 ianuarie. La Frankfurt pe Main a avut loc o reuniune de lucru între autoritățile americane și britanice de ocupație și președinții landurilor din Germania pentru a aproba un nou statut de ocupație bizonal. Noua administrație era menită să supervizeze guvernul german în problemele economice. În fața protestelor franceze, s-a hotărît amînarea aplicării noului statut, prevăzută pentru 1 februarie.

20 martie. Mareșalul U.R.S.S., V. D. Sokolovski, reprezentantul sovietic în Consiliul interaliat de control din Berlin, părăsește acest organism în semn de protest față de convocarea conferinței de la Londra de către puterile occidentale de ocupație (reuniunea s-a desfășurat în perioada 23 februarie — 1 iunie, cu o întrerupere între 6 martie și 20 aprilie). Cu excepția comisiei interaliate de control, care supraveghează administrația municipală a Berlinului, toate organismele cvadripartite încetează să funcționeze.

24 iunie. Blocada Berlinului : ca urmare a publicării recomandărilor Conferinței de la Londra — prin care se autoriza convocarea unei adunări constituante care să pregătească un guvern central în zonele occidentale de ocupație, crearea unei autorități internaționale a Ruhr-ului și integrarea economică și monetară a zonelor occidentale de ocupație etc —, autoritățile sovietice de ocupație din Germania întrerup toate comunicațiile feroviare, rutiere și fluviale cu zonele occidentale ale Berlinului. S.U.A., Franța și Marea Britanie instituie un pod aerian spre Berlin. Podul aerian durează 11 luni (pînă la 12 mai 1949, cînd este ridicată blocada).

1 iulie : Comandamentul interaliat de control, ultimul organism cvadripartit din Berlin, își încetează activitatea.

18 octombrie : Zona franceză de ocupație din Germania fuzionează cu „Bizonia" („Bi-Zone").

Pagini realizate de Vasile Crișu

Vom reveni, în numărul viitor, cu partea a doua a cronologiei, reacții, la planurile de unificare, ale celor patru puteri garante — U.R.S.S., S.U.A., Marea Britanie, Franța —, opinii ale țărilor vecine cu R.D.G. și R.F.G., ecouri internaționale.

SAN JOSE

Victorie după înfrîngeri succesive

O oază de pace, țară cu tradiție democratică (particularizînd-o în America Centrală) și, fapt insolit în lume, lipsită de armată — aceasta este Costa Rica. Alternanța la nivelul puterii — în alegerile prezidențiale și legislative de la 4 februarie a învins opoziția — se înscrie, în țară, în regulile bine împămîntenite de funcționare a democrației. Pe plan regional, schimbarea antrenează o întrebare : va continua noul președinte susținutele eforturi costaricane de pace în America Centrală?

„Este victoria noastră, a tuturor, victoria celor ce au spirit de luptă și încredere în Costa Rica", a declarat președintele ales, Rafael Angel Calderon (avocat, 41 de ani), reprezentant al Partidului Unității Social-Creștine (conservator). Făcea aluzie nu numai la continuitatea democratică a țării, dar și la perseverența cu care a candidat pentru această funcție, pe care a obținut-o după două înfrîngeri succesive. „Accept cu umilință și respect decizia majorității poporului", a spus, în fața militanților partidului său, candidatul învins, Carlos Manuel Castillo, din partea Partidului Eliberării Naționale (social-democrat, la guvern în 16 din ultimii 20 de ani). O recunoaștere, dincolo de regretele insuccesului, a victoriei adversarului politic, conferită de urne, aceleași care au rotunjit izbînda opoziției prin majoritatea absolută obținută în parlament.

Cele două principale formațiuni politice reprezintă, împreună, 90 la sută din electoratul costarican. Candidații lor au avansat programe nu deosebit de diferite în planul politicii interne, ambii declarînd că vor continua pe linia liberalismului economic. Criza în acest domeniu presează, de cîțiva ani, tot mai mult, agravată fiind de datoria externă și generînd tensiuni sociale, mai ales după aplicarea măsurilor de austeritate solicitate de FMI în schimbul acordării de credite. Această criză a constituit, de altfel, pentru alegători, una din rațiunile pentru care au preferat opoziția, ca alternativă valabilă la putere. Cît privește politica externă, și unul și altul dintre candidați au evitat să marcheze o discontinuitate în raport cu anii de președinție ai lui Oscar Arias, celui căruia, în semn de recunoaștere a eforturilor de restabilire a calmului în America Centrală, i-a fost decernat, în 1987, Premiul Nobel pentru pace. Președintele încă în funcțiune a fost inițiatorul și arhitectul acordului regional de pace („planul Esquipoulas") semnat de cei cinci șefi de stat din zonă și care, în ceva mai mult de doi ani, a adus progrese incontestabile în căutarea unor soluții negociate : procese de democratizare internă și o serie de dialoguri au fost lansate în cea mai mare parte a țărilor regiunii ; alegerile generale anticipate din Nicaragua, ce se vor desfășura la 25 februarie, și măsurile de liberalizare internă, luate de regimul sandinist în ultimul timp, sînt, și ele, un rezultat direct; tot acest plan se află la originea deciziei statelor din zonă privind demobilizarea grupurilor „contras", conducînd practic la prăbușirea lor, spre dezamăgirea Washingtonului, ce le sprijinise politic și material. De aici, reținerile abia voalate ale președintelui Reagan față de omologul său, Oscar Arias.

Victorios în alegeri, candidatul opoziției a menționat necesitatea îmbunătățirii relațiilor cu SUA. De asemenea, a fost de părere că Oscar Arias și-a consacrat „prea mult din timpul său politicii externe, acționînd ca președinte și ministru de externe la un loc". Fără a fi fost subliniată, există, în schimb, o altă realitate : președintele ales, care va fi instalat în funcție la 8 mai, preia o moștenire de greutate — în regiune, Costa Rica și-a creat, pe fundalul procesului de pace, un veritabil statut de lider. Apare, implicit, întrebarea dacă acest proces propulsat atît de activ de Arias nu se va resimți după schimbarea produsă la conducerea țării.

Anca Voican

BEIRUT

Lupte fratricide

Din suprafața Libanului, de 10 400 kmp, 1 000 kmp reprezintă așa-numita „țară creștină", ce cuprinde o regiune situată la nord și est de Beirut — teatrul unor lupte crîncene, în ultimele două săptămîni, în care și-au pierdut viața aproximativ 500 de persoane (majoritatea combatanți), aproape 2 000 fiind rănite. Conflictul a fost declanșat de trupele generalului Michel Aoun, șeful guvernului militar creștin, împotriva Forțelor Libaneze (F.L.), de aceeași confesiune, conduse de Samir Geagea, întrucît acestea din urmă „nu resping, în mod clar, acordul de la Taif".

Reamintim că, în octombrie trecut, parlamentarii libanezi, reuniți în orașul saudit Taif, au adoptat un „document al înțelegerii naționale", în care se afirmă, printre altele, că „trupele siriene vor ajuta, timp de doi ani, forțele legale libaneze la extinderea suveranității statului libanez asupra întregului teritoriu". Generalul Aoun a respins, de la început, acordul, afirmînd că acesta legalizează prezența siriană în Liban. Din 1976, cu asentimentul autorităților de la Beirut, în Liban se află aproximativ 35 000 de militari sirieni aparținînd „Forței Arabe de Descurajare", înființată, în anul menționat, din inițiativa Ligii Arabe. Ei sînt desfășurați pe două treimi din teritoriul libanez.

Trupele generalului Aoun, estimate la 15 000 militari, reprezintă aproape jumătate din efectivele întregii armate libaneze. Ele dispun de trei pătrimi din armamentul greu, un număr nedeterminat de blindate, dintre care peste 250 de tancuri, la care se adaugă un batalion de artilerie. Aviația libaneză — 12 elicoptere și 8 avioane de vînătoare și bombardiere — este controlată tot de militari subordonați generalului Aoun. Pe de altă parte, Forțele Libaneze sînt formate din aproximativ 10 000 militari, dintre care 4 000 aparțin trupelor de șoc. Această miliție creștină este dotată, de asemenea, cu vehicule blindate, 200 de tancuri, trei vedete rapide, 30 de ambarcațiuni cu fundul plat, echipate cu mitraliere grele.

Din această sumară prezentare a armamentului de care dispun cele două părți, este ușor de înțeles de ce luptele din Beirutul de est și împrejurimi au făcut atît de multe victime, pricinuind, totodată, mari pagube materiale.

Revenind la Forțele Libaneze, acestea controlează 70 la sută din „țara creștină" și o rețea de informații considerată a fi cea mai puternică din Liban : două posturi de televiziune, dintre care unul francofon, trei stații de radio, inclusiv radio „Libanul liber" și un săptămînal.

În urma luptelor, trupele generalului Aoun au cucerit regiunea Dbaiye și micul port cu același nume, mai bine protejat decît portul Beirut. În această zonă se află, de asemenea, principala centrală electrică și stațiile de pompare a apei, care aprovizionează atît Beirutul de est, cît și cel de vest. Întrucît centrala și stațiile au fost avariate, penuria de electricitate și apă creează mari probleme populației și, în primul rînd, spitalelor. Tot mai mulți locuitori din capitala libaneză și împrejurimi se hrănesc cu conserve și stau la cozi pentru a primi apă din cisterne.

Acordurile de încetare a focului, realizate prin intermediul reprezentanților Franței și ai Vaticanului, sînt încălcate, rînd pe rînd, în 12 zile fiind acceptate și anulate 9 astfel de acorduri. Populația libaneză creștină trece, în această perioadă, printr-o situație critică, explozivă, care ar putea avea grave repercusiuni asupra întregii țări.

Ștefan Cârjă

În exclusivitate pentru „Lumea azi"
din partea agenției „Novosti"

MOSCOVA

În pregătirea întîlnirii sovieto-americane la vîrf

„Convorbirile de la Moscova cu secretarul de Stat al S.U.A. trebuie să servească drept cheie pentru întîlnirea din iunie a conducătorilor celor două țări, întîlnire ce poate deschide o nouă epocă în acțiunea de dezarmare" — mi-a declarat adjunctul ministrului afacerilor externe din U.R.S.S, Viktor Karpov, în ajunul sosirii în capitala sovietică a lui James Baker.

S-a reușit, oare, ca, în final, să se găsească cheia principalelor probleme care urmează a fi soluționate pînă la întîlnirea la vîrf din luna iunie, pentru a putea fi încheiat, pînă la sfîrșitul acestui an, Acordul privind reducerea cu 50 la sută a armamentelor strategice ofensive ? Ar fi fost de dorit un răspuns univoc : „Da !", cu atît mai mult, cu cît cea mai mare parte din timpul tratativelor de la Moscova a fost afectată tocmai problemelor dezarmării. Conferind ceea ce se cuvenea apropierii de poziții realizate la Moscova, conducătorii celor două departamente de politică externă au subliniat, totuși, că este nevoie de noi eforturi pentru a găsi, la timp, soluții pentru problemele rămase divergente. Se poate constata, totodată, că ambele părți și-au manifestat disponibilitatea pentru compromisuri și, de asemenea, au lansat noi propuneri.

Care sînt problemele prioritare ?

Cel mai acut s-a pus problema limitării rachetelor de croazieră cu baze aeriene. Deși, la ora actuală, s-a ajuns la o înțelegere privind regula luării în considerație a acestor rachete amplasate pe bombardierele grele, precum și metodele de control, a rămas neconvenită problema razei de acțiune de la care ar urma să fie limitate rachetele de croazieră.

O altă problemă centrală, legată de elaborarea Acordului privind armamentul strategic ofensiv se referă la rachetele de croazieră cu baza pe mare. La întîlnirea anterioară la nivel înalt, de la Wyoming (SUA), partea sovietică a arătat că este pregătită să scoată problema limitării acestora în afara cadrului textului Acordului privind armamentul strategic ofensiv, propunînd, în același timp, ca ea să fie rezolvată în legătură cu acest acord. Americanii au refuzat, însă, să-și asume vreo obligație referitoare la aceste rachete. Acum, părțile au convenit să rezolve această problemă pe baza unor declarații paralele, angajante politic. Analizarea ei va continua la tratativele cu privire la armamentul cosmic și nuclear de la Geneva.

Pe parcursul dialogului de la Moscova au fost precizate unele aspecte ale interdependenței dintre Acordul privind armamentul strategic ofensiv și Acordul privind apărarea antirachetă. Important este că tratativele de la Moscova au permis îmbunătățirea premiselor pentru ca, pînă la întîlnirea la vîrf din iunie, toate problemele de bază legate de armamentul strategic ofensiv să fie rezolvate și să se poată încheia Acordul privind reducerea acestuia pînă la sfîrșitul acestui an.

În domeniul armamentului clasic din Europa, Mihail Gorbaciov s-a pronunțat, într-o discuție cu James Baker, pentru adoptarea cunoscutei propuneri a președintelui S.U.A., cu rectificarea ca U.R.S.S. și S.U.A. să aibă cîte un efectiv de 195 000 de militari nu numai în Europa centrală, ci în întreaga Europă. Ca variantă, sovieticii a propus o limită de 225 000 militari pentru fiecare parte, tot pentru întreaga Europă. Credem că divergențele de păreri în problemele dezarmării clasice nu sînt, în acest caz, atît de mari și pot fi înlăturate la timpul potrivit. Convenția inițială cu privire la, armamentul clasic poate fi semnată, chiar în această toamnă, la Reuniunea statelor participante la Conferința pentru Securitate și Colaborare în Europa, așa cum a propus Mihail Gorbaciov. Partea americană s-a pronunțat, ca și alți membri ai NATO, în sprijinul ideii unei asemenea reuniuni.

Interzicerea armei chimice, controlul asupra experiențelor nucleare subterane — sînt alte sfere în care se așteaptă semnarea unor convenții bilaterale în timpul întîlnirii sovieto-americane la nivelul cel mai înalt, din iunie.

Dintre temele la care s-au pronunțat păreri diferite, remarcăm și problema Germaniei. U.R.S.S. se pronunță pentru procesul de apropiere între cele două state germane și pentru ca eventuala lor unificare să se realizeze cu luarea în considerație a intereselor vecinilor acestora atît din Vest, cît și din Est. Verbal, S.U.A. recunosc corectitudinea acestui mod de abordare a problemei respective, dar este greu de pus de acord intenția americanilor și a conducerii NATO de a susține principiul unificării Germaniei „pe baza apartenenței" la Pactul nord-atlantic.

Un larg cerc de probleme a examinat și grupa de lucru pentru problemele regionale. S.U.A., de pildă, a reacționat negativ la livrarea de avioane sovietice MIG-29 către Cuba. Partea sovietică a subliniat dreptul pe care-l are, pe baza relațiilor convenite prin Acordul cu Cuba, de a livra aceste avioane, în locul învechitelor MIG-23.

Se lărgesc posibilitățile colaborării dintre U.R.S.S. și S.U.A., în domeniul drepturilor omului și al problemelor transnaționale (ecologie, lupta împotriva narcoticelor, terorismul, creșterea rolului ONU ș.a.m.d.) care au fost examinate în grupele de lucru respective. Ambele părți au apreciat drept constructive analizele efectuate în cadrul grupei de lucru pentru problemele bilaterale, confirmînd intenția lor de a continua căutarea de noi forme și domenii de colaborare reciproc avantajoasă. În prezent, este practic pregătită de semnare o serie de noi convenții interguvernamentale. De asemenea, participanții la tratative au convenit să acționeze pentru realizarea, pînă la întîlnirea la vîrf din iunie, a unei convenții privind deschiderea unor consulate generale ale U.R.S.S. și S.U.A. la Kiev și, respectiv, la New York.

„Unde ne găsim în dezvoltarea relațiilor sovieto-americane, ca urmare a convorbirilor purtate cu James Baker la Moscova ?" — l-am întrebat pe Eduard Șevardnadze. „Aceste convorbiri — a răspuns ministrul sovietic — au confirmat hotărîrea ambelor părți de a respecta înțelegerile la care s-a ajuns la Malta : îmbogățirea colaborării bilaterale dintre U.R.S.S. și S.U.A., trecîndu-se de la înțelegerea reciprocă la colaborare.

Vladimir Markov
comentator diplomatic al A.P.N.

STOP CADRU

Președintele ales al Republicii Federative a Braziliei, Fernando Collor de Mello, a vizitat Parisul între 5 și 7 februarie, în cadrul unui turneu de 20 de zile prin diferite țări industrializate. Iată-l aici surprins pe treptele Matignon-ului, sediul cabinetului francez, împreună cu premierul Michel Rocard. Cunoscut și apreciat (dovadă cotele înalte de popularitate) pentru spiritul său, moștenit de la mama sa, căci tatăl său a fost unul dintre „părinții" armei nucleare franceze, Rocard este tocmai pe punctul de a termina o glumă, care l-a făcut pe De Mello să rîdă copios. În sinea sa, președintele De Mello poate zîmbi satisfăcut și de promisiunile obținute din partea interlocutorilor francezi de a sprijini măsurile economice pe care intenționează să le aplice guvernul de la Brasilia : privatizarea economiei, modernizarea administrației publice, facilitarea investițiilor străine și renegocierea datoriei externe braziliene, ajunsă la 112 miliarde dolari și care crește-crește, ca în basmul cu fata care a uitat formula magică de a opri fierbura din oală să se reverse valuri-valuri

MOSCOVA

Drumul „de la democratizare la democrație"

Corespondență de la Nicolae Chilie

În comentariile presei centrale sovietice, cît și în cele ale majorității ziariștilor străini acreditați la Moscova, se exprimă opinia că Plenara C.C. al P.C.U.S. din 5—7 februarie este una dintre cele mai importante din ultimii ani, prin problematica dezbătută și prin hotărîrile adoptate. Astfel, ea a examinat, ca punct principal pe ordinea de zi, proiectul platformei C.C. al P.C.U.S. pentru Congresul al 28-lea. În linii generale, comentariile presei occidentale recunosc că acest document conține idei calitativ noi și marchează, în politica PCUS, „o trecere de la democratizare la democrație". În același sens se exprima, în seara zilei de 8 februarie, și comentatorul TV centrale sovietice, în cadrul programului de știri „Vremia". Dezbaterile din cadrul plenarei, pe marginea proiectului de platformă, au fost ample și viu disputate. Nu au lipsit, în mod firesc, nici polemica, nici punctele de vedere diferite, uneori chiar diametral opuse, criticile la adresa activității partidului. Au fost prezente, însă, și apeluri ale forțelor conservatoare la „prudență și grija maximă" față de soarta partidului și rolului său conducător, precum și avertismente în legătură cu „pericolele" pe care le-ar reprezenta, chipurile, grăbirea reformei în partid și în societate. În aceste condiții, comisia de redactare a prezentat o formă de document de compromis — „o rezultantă politică a dezbaterilor", cum se spune aici — care a fost adoptată în plenară, urmînd să fie dezbătută, în perioada următoare, în organele locale ale partidului și definitivată și aprobată la Congresul al 28-lea, a cărui dată a fost devansată pentru sfîrșitul lunii iunie — începutul lunii iulie, în loc de octombrie a.c., cum se stabilise inițial.

Din luările de cuvînt, s-a degajat concluzia că sînt necesare și urgente asemenea măsuri ca renunțarea hotărîtă, de către partid și organele centrale ale acestuia, la metodele administrativ-birocratice, de comandă, și punerea accentului pe dialog și democrație, atît în interiorul partidului, cît și în relațiile cu sutele de formațiuni și organizații politice și obștești apărute în ultima vreme la nivel local și central. Sintetizînd concluziile degajate din dezbateri, Alexandr Iakovlev, membru al Biroului Politic, secretar al C.C. al P.C.U.S., a spus în cadrul conferinței de presă amintite : „Plenara reprezintă un pas important de îndepărtare de la modelul autoritar-birocratic al socialismului, spre o societate democratică a opțiunii socialiste". În legătură cu proiectul platformei C.C. al P.C.U.S. pentru viitorul congres, A. Iakovlev a declarat că aceasta „reprezintă un foarte mare pas istoric în direcția transmiterii puterii către soviete. Partidul însuși își schimbă rolul, tinzînd să devină o forță de avangardă în societate și să lupte pentru rolul său de partid conducător prin metode politice și prin competiție cu alte mișcări social-politice". A. Iakovlev a mai relevat că, în proiectul de platformă, sînt încorporate problemele și orientările esențiale ale dezvoltării economiei Uniunii Sovietice în etapa următoare, ale relațiilor politice, drepturilor și libertăților individului și creației, și sînt tratate, pe baze noi, problemele structurii puterii. „Între altele, a spus el, plenara a sprijinit ideea de a se obține acordul poporului pentru introducerea conducerii prezidențiale, respectiv concentrarea funcțiilor puterii în țară — pe un termen electoral determinat — în mîinile președintelui și a cabinetului său". În legătură cu modificările în structura partidului, vorbitorul a precizat că plenara a propus instituirea funcțiilor de președinte al partidului și de locțiitori ai acestuia.

A reținut atenția observatorilor de aici și declarația făcută, după încheierea plenarei, de Vitali Vorotnikov, președintele Sovietului Suprem al R.S.F.S.R., care, într-o întîlnire cu o delegație de parlamentari brazilieni aflată la Moscova, a făcut cunoscute următoarele : „Plenara C.C. al P.C.U.S. a adoptat hotărîrea ca partidul să vină în Sovietul Suprem și în Congresul Deputaților Poporului al U.R.S.S. cu inițiativa privind revizuirea articolului 6 al Constituției U.R.S.S. (privind rolul conducător al partidului în societatea sovietică — n.n.)". „Noi, a adăugat el, nu putem exclude că vor apărea noi partide. Dar noi, comuniștii, nu ne pregătim să cedăm pozițiile noastre. La fel ca orice alt partid din lume, noi vom lupta pentru drepturile noastre. În U.R.S.S. există sute de mișcări de masă, care acționează pe principii democratice. Dar noi sîntem împotriva organizațiilor care propagă violența, separatismul, toate partidele trebuind să acționeze în cadrul legii".

De notat, în încheiere, că viitoarea plenară a C.C. al P.C.U.S. va avea loc în martie, cînd se va discuta importanta problemă a noului statut al partidului.

În raportul prezentat la plenară, Mihail Gorbaciov, secretar general al C.C. al PCUS, a menționat — potrivit agenției „TASS" — că partidul trebuie să renunțe „la dogmatismul ideologic care s-a înrădăcinat timp de decenii, la stereotipurile perimate în politica internă și la punctele de vedere învechite privind procesul revoluționar mondial, evoluția mondială în ansamblu, la tot ce a dus la izolarea țărilor socialiste de tendința generală a civilizației mondiale, la înțelegerea căilor progresului sub formă de confruntare permanentă cu o lume diferită pe plan social". Într-o societate înnoită, a spus el, partidul poate exista și îndeplini rolul său de avangardă doar ca o forță recunoscută în mod democratic. Aceasta înseamnă că poziția sa nu trebuie impusă printr-o legiferare constituțională. „Larga democratizare ce se desfășoară în societatea noastră este însoțită de accentuarea pluralismului politic, a continuat raportorul. Apar diferite organizații și mișcări social-politice. Acest proces poate să ducă, într-o anumită etapă, la crearea de noi partide. PCUS este gata să acționeze ținînd seama de toate aceste împrejurări noi, să colaboreze și să poarte dialog cu toate organizațiile care respectă Constituția URSS și orînduirea socială consfințită de ea. Paralel cu aceasta, noi declarăm deschis că, în actuala perioadă de cotitură, PCUS este capabil să îndeplinească un rol integrator și de consolidare, să asigure progresul restructurării, spre binele întregului popor".

Caracterizînd situația actuală în societate, Mihail Gorbaciov a relevat că „există atît posibilități uriașe pentru a progresa, cît și primejdii reale". În continuare, el a menționat că, în ultimul timp, s-a accelerat procesul de cristalizare a liniilor politice — atît de nuanță conservatoare, cît și radicală de stînga. Subliniind atașamentul față de opțiunea făcută în Octombrie 1917 pentru socialism, liderul sovietic a declarat că este necesar să se renunțe la înțelegerea lui dogmatică, la sacrificarea intereselor reale ale oamenilor în favoarea teoriilor schematice.

Arătînd că societatea sovietică este îngrijorată din cauza unor probleme complexe apărute în sfera relațiilor interetnice și care vizează viitorul statului federativ sovietic, vorbitorul a menționat : „În platforma pentru Congres se relevă posibilitatea și necesitatea dezvoltării continue a principiului contractual al federației sovietice. Este vorba, în esență, de crearea unor condiții juridice care ar oferi posibilitatea existenței diferitelor forme de relații federative. Sîntem pentru diversitate, pentru multitudinea de forme ale existenței naționale, cu condiția respectării unității și integrității statului sovietic". Referitor la preocupările privind creșterea rolului organelor legislative, separarea funcțiilor organelor de partid și de stat, Gorbaciov a arătat că „se exprimă o insatisfacție vădită față de lipsa unor acțiuni hotărîte, acolo unde ele sînt necesare. Se pune problema creării și instituționalizării funcției de președinte, cu toate împuternicirile necesare pentru transpunerea în viață a politicii restructurării".

Deschizînd dezbaterile pe marginea raportului, A. Kornienko, prim-secretar al Comitetului orășenesc Kiev al P.C. din Ucraina, a arătat că numeroase prevederi ale proiectului platformei „trebuie profund analizate și reevaluate". Este vorba mai ales de capitolul privind înnoirea partidului, care „este fragmentat, nu prezintă o concepție integrală asupra restructurării partidului". Vorbitorul și-a exprimat dezacordul cu prevederea că „PCUS, alături de alte organizații și mișcări social-politice, participă doar la conducerea

O diversitate de opinii

Din cuvîntările rostite la plenară

treburilor de stat și obștești. Dimpotrivă, a apreciat el, este necesar să se lupte, cu toate mijloacele permise de societatea democratică, pentru rolul său de avangardă și de consolidare în societate".

V. Mesiat, *prim-secretar al Comitetului regional Moscova al PC.US, a apreciat că „situația din țară este extrem de gravă", că statul se află „în fața unei opțiuni : ori va păși spre destabilizare și anarhie, ori va reuni forțele sănătoase și va avansa pe calea înlăturării deformărilor și denaturărilor socialismului pe calea înnoirii, pe baza principiilor democrației și umanismului". El a apreciat că, în prezent, în afară de PCUS, nu există o altă forță sau mișcare capabilă să reunească poporul, să-l mobilizeze pentru lichidarea greutăților din perioada de tranziție, să scoată țara din starea de criză.*

I. Arhipov, *secretar al Comitetului de partid de la centrala de producție „Ijorski zavod" din Leningrad, a apreciat că „poporul sprijină restructurarea, dar că aceasta nu înseamnă sprijinirea partidului. Un sondaj de opinie în rîndul celor ce părăsesc partidul — fenomen tot mai frecvent — demonstrează că majoritatea lor au acționat astfel din cauza neîncrederii în partid și în conducerea sa".*

I. Prokofiev, *prim-secretar al Comitetului orășenesc Moscova al PCUS, a apreciat că „partidul a întîrziat în mod catastrofal în procesele de democratizare, a rămas în urma ritmului de înnoire a societății". Nu trebuie să se nege — a spus el — existența în partid a mai multor curente. De aceea, problema fundamentală este stabilirea bazei ideologice a înnoirii partidului.* K. Fesenko, *maistru la uzina „Kocegarka" a centralei de producție „Artemugol", a declarat că „restructurarea nu avansează din cauza poziției conservatoare a aparatului de partid", întrucît, „în toate fenomenele democratice, acesta a văzut un pericol la adresa sa. Deci, de ce partidul își pierde prestigiul, cine îl discreditează ? Aparatul".*

I. Vagris, *prim-secretar al C.C. al P.C. din Letonia, a evidențiat, între principalele obiective ale restructurării, „problemele înnoirii cardinale a federației sovietice, asigurării autonomiei republicilor pe o bază contractuală stabilă, democratizării și restructurării în partid". Situația reală dintr-o serie de regiuni ale țării, a spus el, sugerează ideea necesității unei legi care să definească modul de separare a unei republici de uniune. O asemenea lege este, desigur, necesară, dar soluționarea problemei ar trebui să pornească de la consfințirea legislativă a modului în care vom trăi împreună — just, cinstit, în folosul tuturor și al fiecăruia. Iar apoi să fie stabilit modul în care se va perfecta „divorțul și partajul bunurilor" etc.*

B. Elțin, *președintele Comitetului Sovietului Suprem al URSS pentru problemele construcțiilor și arhitecturii, a subliniat : „În prezent, partidul se află la limita crizei în care a fost adus, inclusiv de actuala componență a Comitetului Central, din cauza atașamentului ei la dogme, a încetinelii și nehotăririi manifestate în procesul de democratizare a partidului, a lipsei de dorință de a se restructura. Monopolul îndelungat al partidului asupra puterii l-a transformat într-o structură birocratică, care a împins țara într-o situație extremă, iar poporul — zeci de milioane de oameni — la mizerie. Și, pentru aceasta, trebuie să se dea socoteală. Să răspundă membrii Comitetului Central, ai Biroului Politic, toți cei cărora li s-a încredințat un sector de muncă, și nu, cum se obișnuiește, numai cel din fruntea lui. Așa cum s-a spus astăzi, partidul pierde tot mai mult din influența și prestigiul său. Se pare că mai are o ultimă șansă. Este nevoie, într-adevăr, de înnoirea radicală a partidului, pe o bază democratică nouă". Prezentînd o serie de propuneri, el a arătat că trebuie să se procedeze la trecerea de la un partid care apără sistemul unipartit la un partid care să permită sistemul pluripartit, gata să acționeze pe baza legii privind partidele și organizațiile obștești. Ca și alte partide, PCUS trebuie subordonat organului suprem — Congresul deputaților poporului.*

„Poziția partidului nu trebuie impusă printr-o legiferare constituțională" • „Situația din țară este extrem de gravă" • „Cine discreditează partidul ? Aparatul" • Este nevoie de înnoirea radicală a partidului" • „De fapt, sistemul pluripartit se dezvoltă, chiar în prezent, în P.C.U.S. și în societate"

P.K. Lucinski, *prim-secretar al C.C. al P.C. din R.S.S. Moldovenească, a declarat că actualele procese din republică sînt legate, în modul cel mai strîns, de situația politică generală atît din țară, cît și din Europa. Referindu-se la sistemul pluripartit, el a spus că, de fapt, acesta se dezvoltă chiar în prezent în PCUS și în societate, pronunțîndu-se pentru o dezbatere serioasă pe tema „ale cui interese le exprimă partidul ?" Iar problema referitoare la președinte nu este o problemă formală, ci una legată de întărirea legalității și de perspectiva alegerii președintelui de către întregul popor. Acea parte a proiectului ce privește articolul 6 al Constituției le face — potrivit vorbitorului — un prost serviciu comuniștilor, întrucît impune societății supremația partidului, ceea ce stîrnește inevitabil proteste. Plenara C.C. trebuie să se pronunțe fără echivoc pentru eliminarea lui din legea fundamentală, căci soarta partidului trebuie să fie decisă, în primul rînd, de către partidul însuși. Referitor la sugestiile privind autonomia partidelor comuniste ale republicilor unionale, vorbitorul a declarat că aceasta implică și soarta federației, adică — a spus el — soluția este una singură : o uniune de state suverane, pe baza unui nou tratat de alianță. Numai să fie determinată cu precizie sfera problemelor a căror soluționare poate fi încredințată de republici centrului. Pe lîngă tratatul de alianță, trebuie semnate protocoale corespunzătoare, care să reflecte particularitățile specifice ale republicilor, ceea ce va consolida și legătura cu centrul și încrederea reciprocă.*

Nikolai Rîjkov, *membru al Biroului Politic al C.C. al PCUS, președintele Consiliului de Miniștri al URSS, s-a pronunțat pentru înnoirea radicală a partidului. El a declarat că un partid în curs de înnoire trebuie să se disocieze, din proprie inițiativă, foarte clar și cinstit, de fenomenele negative admise din trecut. Referindu-se la problema pluripartitismuui, el a relevat că, practic, acesta deja există. Comuniștii trebuie să-și însușească știința dificilă de a munci și trăi împreună cu alte formațiuni social-politice. Multe necazuri din ultimii ani, a apreciat vorbitorul, sînt legate de faptul că procesul de separare a funcțiilor partidului, sovietelor și organelor de conducere economică este lent și contradictoriu. Situația este atît de încordată, încît guvernul vede ieșirea din ea în fermitatea, consecvența acțiunilor tuturor organelor puterii, în exercitarea prerogativelor legale ale statului pentru apărarea drepturilor cetățenilor țării.*

Apreciind desfășurarea restructurii care are loc în URSS, Egor Ligaciov, *membru al Biroului Politic, secretar al C.C. al PCUS, a arătat că Biroul Politic și guvernul au făcut grave erori în cadrul procesului de înfăptuire a acestuia. Principalul pericol de moarte al restructurării, al URSS, a apreciat el, îl constituie întărirea forțelor naționaliste, separatiste, antisocialiste. Cineva încearcă să distragă atenția poporului, să creeze imagini false în societate, împărțind conducerea partidului în radicali și conservatori, antrenînd masele în lansarea de diferite zvonuri absurde. El a arătat că se pronunță ferm împotriva introducerii proprietății private în societatea socialistă. Se pare, a adăugat el, că tocmai în acest caz se impune organizarea unui referendum național. După părerea lui Ligaciov, „forțarea problemei reunificării Germaniei și, practic vorbind, absorbirea RDG" reprezintă „un pericol iminent". El a cerut organizarea unei dezbateri parlamentare pe această temă. „Ar fi o miopie de neiertat, o greșeală, a continuat vorbitorul, să nu se vadă că la orizontul omenirii își face apariția o Germanie cu imensul ei potențial economic și militar. Comunitatea internațională, toate forțele democratice trebuie să depună eforturi reale pentru a preveni la timp problema reexaminării frontierelor postbelice și de a nu admite un nou München".*

În alocuțiunea sa, Eduard Șevardnadze, *membru al Biroului Politic al C.C. al PCUS, ministrul afacerilor externe al URSS, a apreciat că „un partid viabil nu are nevoie de monopolul puterii", pronunțîndu-se pentru constituirea funcției prezidențiale. El a respins afirmațiile potrivit cărora restructurarea este vinovată de distrugerea vechiului sistem politic în Europa. „Acesta a fost distrus prin voința popoarelor, care nu au mai vrut să tolereze oprimarea". În noile condiții, a adăugat Șevardnadze, țările din Europa de răsărit continuă să dezvolte noi relații de bună vecinătate, rămîn membre ale Tratatului de la Varșovia și partenere ale noastre în cadrul colaborării economice. El a mai arătat că spectrul revanșismului bîntuie prin Europa, însoțit de ideile de unitate și unificare. Noua situație a problemei germane a trezit speranțe periculoase privind reexaminarea frontierelor. Europa, a spus el, va putea clădi căminul comun potrivit pentru toate popoarele europene, dacă va reuși să depășească, fără seisme, zona actualei crize.*

I. Madoșa

din actualitatea internațională

NAMIBIA

A fost stabilită ziua independenței

Zilele trecute, Adunarea Constituantă a Namibiei — rezultată în urma alegerilor din noiembrie 1989 — a votat în unanimitate ca, miercuri 21 martie, Namibia — ultima colonie africană — să-și proclame oficial independența. Va fi un stat pluripartit, cu economie mixtă.

După ce, o bună parte a anului trecut, Namibia s-a aflat între subiectele principale ale actualității internaționale, aproape surprinzător, după alegerile programate la începutul lunii noiembrie, despre ea agențiile internaționale de presă au vorbit din ce în ce mai rar. Într-un fel, faptul este explicabil prin evenimentele de răsunet mondial din țările est-europene, în special din România. Nu e mai puțin adevărat că rezultatele consultării electorale ofereau suficiente elemente pentru comentarii ulterioare, îndeosebi asupra modului în care se va constitui coaliția necesară guvernării teritoriului. Aceasta întrucît, în Adunarea Constituantă — care s-a reunit prima oară la 21 noiembrie și avea ca prim obiectiv pregătirea proiectului Constituției Namibiei independente —, SWAPO are 41 de deputați, lipsindu-i deci 7 pentru a dispune de majoritatea de două treimi. Alianța Democrată Turnhalle — primul partid de opoziție, al cărui lider, Dirk Mudge, este un alb, mare crescător de vite — a cîștigat 21 de locuri, avînd nevoie de alte 3, pentru a întruni o treime de voturi, ceea ce înseamnă minoritate de blocaj. De semnalat că ralierea deputaților aparținînd grupărilor din opoziție este împiedicată de reglementarea privind formarea Adunării Constituante, ce statuează că un membru își va abandona locul dacă nu mai vorbește în numele partidului care i-a prezentat candidatura și pe listele căruia a fost ales.

Dincolo de aceste probleme tehnice, s-a reușit să fie format un comitet permanent de redactare a Constituției (format din reprezentanții tuturor partidelor), a cărui activitate, deși n-a fost deloc ușoară, a fost dusă la bun sfîrșit în ultima parte a lunii trecute. La rîndul lor, deputații celor șapte partide politice reprezentate în Adunarea Constituantă au dezbătut proiectul legii fundamentale, au căzut de acord asupra lui și l-au adoptat în unanimitate la finele săptămînii trecute.

În esență, documentul a pornit de la ceea ce s-a numit „principiile din 1982". Este vorba de opt puncte fundamentale conținute într-o scrisoare datată 12 iunie 1982 și trimisă secretarului general al ONU de „grupul de contact" (format din reprezentanții SUA, Canada, Anglia, Franța, RFG — țările stabilite atunci de secretarul general al Națiunilor Unite spre a explora posibilitățile de proclamare a independenței Namibiei). Namibia — se stipulează în document — trebuie să fie țară unită, suverană și democratică, avînd o Constituție ce nu va putea fi amendată decît prin proceduri speciale. Ea va

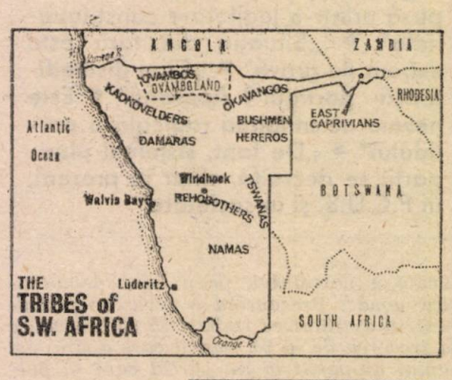

Din „Financial Times"

dispune de o putere executivă, legislativă și judiciară ; alegerile se vor organiza constant, fiind secrete ; va fi adoptată o declarație a drepturilor fundamentale și va fi instituit un stat de drept cu o administrație publică și guverne locale. Viitoarea Namibie independentă va fi un stat cu economie mixtă, cu un sistem pluripartit, avînd un șef al executivului, un parlament bicameral. Sînt desființate apartheidul, discriminarea rasială și pedeapsa cu moartea. Președintele va fi și comandantul-șef al forțelor armate ale țării.

Așadar, Namibia a intrat în linie dreaptă în drumul spre proclamarea independenței. Comentînd contextul care premerge de puțin acest eveniment istoric din viața teritoriului, observatorii remarcă faptul că lipsesc înfruntările între partidele reprezentate în Adunarea Constituantă, chiar dacă ele au coloraturi politice foarte diferite — de la extrema dreaptă la extrema stîngă. De asemenea, cabinetul ministerial numit în decembrie de Sam Nujoma, liderul SWAPO și viitor șef al statului, s-a întrunit pentru prima oară la 10 ianuarie, pregătind debutul activității sale. În paralel, membrii Grupului de Asistență al ONU pentru Perioada de Tranziție (UNTAG) au început să se retragă din teritoriu. Primul grup a fost format din 45 de membri ai unei unități militare de logistică, iar la jumătatea lui ianuarie au plecat alți 100 observatori militari.

Dar dincolo de aceste evoluții, a căror bună desfășurare este evidentă, comentatorii arată că, pentru Namibia, se va încheia în curînd o foarte grea perioadă. Și, firesc, se întreabă : va urma o alta și mai grea ?

Dumitru Constantin

Unul din conflictele cele mai absurde ale ultimelor decenii a fost cel izbucnit, în aprilie 1982, între Argentina și Marea Britanie, în legătură cu arhipelagul Falkland (Malvine) : sute de morți și răniți, uriașe pagube materiale. Războiul s-a încheiat în iunie același an și, după mult timp, s-a impus concluzia că dialogul rămîne singura cale de soluționare. Săptămîna aceasta, se desfășoară la Madrid a doua rundă de convorbiri anglo-argentiniene pentru deblocarea impasului.

Am adresat ambasadorilor celor două țări la București următoarele întrebări pentru rubrica noastră „Dialog" :

1. **Cum priviți, după opt ani, conflictul militar dintre țările dumneavoastră ?**
2. **Cum s-au desfășurat, în această perioadă, relațiile dintre țările dumneavoastră ?**
3. **Cum apreciați perspectiva raporturilor bilaterale după convorbirile din toamna trecută, de la Madrid ?**
4. **În ipoteza că disputa privind acest teritoriu s-ar intensifica din nou, cum ați vedea rezolvarea ei ?**

„Mari speranțe pentru restabilirea relațiilor diplomatice"

Michael William Atkinson

ambasadorul Marii Britanii

1 Desigur, primul lucru ce trebuie spus este că acel conflict militar a fost lansat de junta militară argentiniană, de un guvern nedemocratic, care a decis să atace arhipelagul Falkland prin surpriză și fără nici o provocare. Negocierile dintre Marea Britanie și Argentina, în legătură cu viitorul relațiilor lor, sînt încă în curs.

Invazia a fost imediat condamnată de Consiliul de Securitate al Națiunilor Unite, iar noi, în Marea Britanie, am considerat că este obligația noastră absolută să sprijinim dreptul la autodeterminare al locuitorilor din insulele Falkland. Cred că, și într-un context general, era important să arătăm că agresiunea nu duce la nimic bun.

2 Din 1982 pînă anul trecut, relațiile dintre țările noastre au fost firave. Am propus mai multe idei, în încercarea de a îmbunătăți relațiile dintre noi. Dar guvernul președintelui Alfonsin, care s-a aflat la putere între 1983 și 1989, a refuzat să intre în discuții cu noi, pentru îmbunătățirea raporturilor bilaterale în domenii precum serviciile aeriene și comerțul, dacă problema suveranității insulelor nu se află pe agendă. Aceasta era o condiție inacceptabilă pentru noi, întrucît încălca dorințele locuitorilor din Falkland. Ca urmare, s-au înregistrat puține progrese în relațiile noastre, în ciuda propunerilor înaintate de noi, pînă cînd președintele Menem a ajuns la putere, anul trecut. Acesta și-a exprimat voința de a

trece la îmbunătățirea relațiilor anglo-argentiniene, lăsînd deoparte problema suveranității asupra insulelor.

3 Reprezentanți ai Marii Britanii și Argentinei s-au întîlnit pentru convorbiri la Madrid, în octombrie anul trecut. De atunci, am restabilit relații consulare, discriminările împotriva intereselor comerciale și financiare britanice în Argentina au încetat, comerțul se desfășoară acum normal, au fost reluate serviciile aeriene ale lui „British Airways" și „Aerolineas Argentinas". Am avut discuții utile privind conservarea rezervelor de pescuit din jurul arhipelagului Falkland și din platoul continental. De asemenea, am avut și convorbiri despre măsuri de încredere militară.

Pentru următoarea etapă a convorbirilor — tot la Madrid, pe 14 și 15 februarie — există mari speranțe să se ajungă la restabilirea relațiilor diplomatice. Problema suveranității insulelor continuă să fie lăsată deoparte.

4 Nu cred că, în viitorul previzibil, între țările noastre va mai izbucni un asemenea conflict. În Argentina se află, acum, la putere un guvern ales în mod democratic. Desigur, noi ne menținem forțele în insulele Falkland, pentru a împiedica o eventuală agresiune în viitor. Dar sperăm că o asemenea eventualitate nu se va produce, date fiind relațiile cu Argentina, pe care le sperăm așa cum au fost în ultimii 150 de ani. De asemenea, noi ne vom ține angajamentul față de locuitorii insulelor Falkland de a le proteja drepturile. Dorim președintelui Menem și Argentinei tot binele, în așa fel încît relațiile noastre să meargă pe drumul cel bun. Faptul că, așa cum am mai spus, în două-trei săptămîni, vom restabili relațiile diplomatice, este semnul cel bun.

„Obiectivul final — abordarea problemei suveranității"

Raul M. Gonzalez Arquati

ambasadorul Argentinei

1-2 Considerînd că nu trecutul ci prezentul și viitorul sînt importante acum, doresc să relev că a fost ideea președintelui Carlos Menem de a se depăși impasul la care se ajunsese în relațiile argentiniano-britanice după războiul din 1982. Ideea a apărut ca o preocupare reală. Actualul ministru de externe a subliniat, și el, că problema constituie o prioritate în domeniul politicii externe argentiniene, respectiv să se ajungă la o posibilă reglementare a situației și la reluarea relațiilor diplomatice cu Marea Britanie. De aceea — a relevat el — era important ca diversele convorbiri, prin care se spera să reînceapă o serie de contacte, să se constituie într-un adevărat dialog. Ca urmare, în august trecut, cînd au avut loc convorbiri oficioase, s-a căzut de acord ca reprezentanți din ambele țări să se întrunească, în octombrie, la Madrid.

Aici s-a ajuns la concluzia că obiectivul final îl constituia restabilirea relațiilor diplomatice și că, în acest scop, trebuia continuat acest gen de convorbiri, care s-au dovedit utile. Pentru a se evolua spre rezultatele dorite s-a convenit ca fiecare guvern să-și susțină revendicările asupra suveranității în momentul cînd se va discuta aceasta. Președintele argentinian a fost de părere ca problema să rămînă suspendată, sub un fel de „umbrelă", pînă cînd se vor crea condiții pentru o abordare oportună.

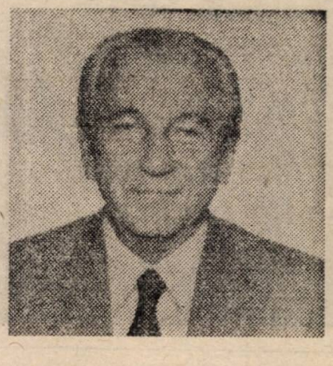

În cadrul ONU, Argentina a găsit perspective pozitive. A înaintat o serie de proiecte de rezoluții în Adunarea Generală, afirmîndu-și drepturile și solicitînd sprijinul. Asemenea rezoluții au întrunit, întotdeauna, o majoritate de voturi. Anul trecut, într-un gest pozitiv, guvernul argentinian a decis, întrucît convorbirile începuseră, să nu mai prezinte obișnuitul proiect de rezoluție.

3-4 Pentru convorbirile următoare, cele din aceste zile, s-a deschis, în mod real, perspectiva reluării relațiilor diplomatice. Președintele Argentinei a declarat presei că are deja numele viitorului nostru ambasador la Londra, ceea ce arată optimismul cu care sînt privite convorbirile ce au loc. Este vorba de restabilirea unor relații reale, organice și permanente cu Marea Britanie. De altfel, Argentina a avut întotdeauna raporturi tradiționale foarte bune cu Marea Britanie, existînd, pînă la începutul războiului, o foarte importantă prezență economică britanică în țara noastră. Prin dialog se încearcă să se ajungă la vechile relații și la refacerea climatului bun care a existat. În contextul situației economico-financiare din Argentina, reluarea legăturilor este importantă, avîndu-se în vedere și perspectivele ce se pot deschide colaborării cu CEE.

De precizat că, în numai cîteva luni, s-au obținut pași concreți, pozitivi, care nu se înregistraseră pînă acum. S-a început prin revenirea la un anumit tip de relații comerciale. Au fost reluate, la 19 ianuarie a.c., zborurile companiilor naționale de aviație. S-a permis navelor de pescuit argentiniene să acționeze în zone pînă acum interzise. La 7 ianuarie a.c., a sosit în portul Buenos Aires prima navă comercială britanică din 1982. De asemenea, au fost restabilite relațiile consulare și desemnați consulii, ca pas premergător pentru relațiile diplomatice.

Obiectivul nostru este să ajungem, în finalul dialogului, la abordarea problemei suveranității asupra insulelor, care este o temă de interes național. Argentina dorește să se cunoască faptul că, pentru noi, aceasta reprezintă o „cauză națională" din însuși momentul cînd a apărut problema, în 1833. Președintele Carlos Menem a propus o formulă pentru ca dialogul să poată demara, dar, desigur, își păstrează poziția privind necesitatea abordării, în viitor, și a problemei suveranității asupra insulelor.

Interviuri realizate de Anca Voican, Stelian Țurlea

STOP CADRU

Africa de Sud. După 27 de ani de închisoare, liderul istoric al Congresului Național African (CNA), organizație legalizată în urmă cu opt zile, a fost eliberat. Se împlinește un vechi deziderat al C.N.A., deschizîndu-se, astfel, drumul spre negocieri cu regimul minoritar alb

Fostul lider bulgar, Todor Jivkov, care își așteaptă, în stare de arest, judecarea, în timpul transferării de la închisoare la spital

Membri ai organizației ecologiste „Greenpeace" din Düsseldorf, RFG, au blocat, cu fișii lungi de hîrtie, poarta întreprinderii de reciclare a deșeurilor din această localitate, protestînd împotriva deversării poluante în apele Mării Baltice

Kosovo

În tulburările care au afectat, în ultima vreme, provincia iugoslavă autonomă Kosovo și-au pierdut viața 26 de persoane și alte 120 au fost rănite, între care 45 din rîndul organelor de miliție — a relevat agenția „Taniug", citînd date oficiale. Din cei 26 de morți înregistrați oficial, în urma confruntărilor, majoritatea aveau vîrste între 16—25 de ani ; între ei erau nouă țărani, șase muncitori, patru șomeri, trei copii și un student — a precizat poliția provinciei. Printre cei 94 de demonstranți răniți de focuri de armă, dintre care 60 sub vîrsta de 25 de ani, s-au aflat 30 șomeri, 29 copii, 19 muncitori, 17 țărani. Din aceleași surse oficiale se apreciază că, la demonstrațiile din ultimele două săptămîni, au participat circa 50 000 etnici albanezi. Au fost distruse numeroase locuințe, clădiri publice și autovehicule. Circa 1 000 de demonstranți au fost reținuți de organele de ordine, iar 200 au fost consemnați, după procese sumare — relatează „Taniug".

1000+1

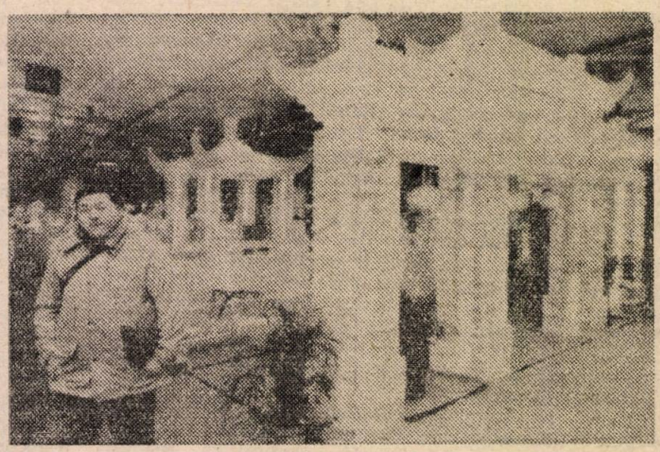

O mare expoziție de sculptură în gheață a fost organizată de China în Hong Kong, colonie subtropicală a Marii Britanii ce va fi retrocedată Chinei în 1997

Locuitorii unui oraș britanic au recurs la un tractor pentru a circula pe străzile inundate de ploile torențiale din ultima vreme

Depoziție

Fostul președinte Ronald Reagan, 79 de ani, a fost invitat de Harold Greene, judecător federal din Washington, să pună la dispoziția justiției o mărturie înregistrată video, spre a fi folosită în procesul intentat lui John Pointdexter, fost consilier prezidențial, pentru rolul său jucat în celebra „afacere Irangate". Decizia este motivată prin aceea că, în cadrul procesului, trebuie să se stabilească, în mod clar, dacă fostul președinte era la curent cu afacerea sau dacă a dat dispoziții lui Pointdexter să vîndă arme, în secret, Iranului, iar sumele obținute să fie folosite pentru ajutorarea grupărilor „contras" nicaraguane. „Ar fi de neconceput să îl scutim pe Ronald Reagan de datoria sa de cetățean, căci depoziția sa ar permite să se ajungă la o concluzie justă în proces" — a spus domnul Greene, care a apreciat că o astfel de mărturie filmată ar permite apărarea drepturilor și privilegiilor președinției americane.

Premier

Recent, primul ministru al Pakistanului, doamna Benazir Bhutto, în vîrstă de 36 de ani, a adus pe lume o fetiță, a anunțat agenția oficială de presă „APP". Doamna Bhutto — care mai are un băiețel — a devenit, astfel, primul șef de guvern din istoria modernă care aduce pe lume un copil, în perioada în care-și exercită funcțiile oficiale.

Desființare

Potrivit unei știri a agenției „TASS", instituția „comisarilor" de pe navele flotei comerciale sovietice din Marea Baltică se desființează. Cei peste 200 de activiști ai PCUS care ocupau funcțiile de prim-locțiitori de căpitani se vor reîntoarce la vechile lor profesiuni — de mecanici, electricieni, piloți etc. Cei care au numai studii de partid vor lucra în instituțiile de pe țărm ale flotei.

T.V.

În orașul polonez Wroclaw a început să funcționeze primul post de televiziune particular din răsăritul Europei, cu echipament, deocamdată, modest, procurat, cu forțe proprii, de opt „entuziaști" locali. Investițiile totale s-au ridicat la 150 milioane zloți (circa 15.800 dolari).

Metamorfoză

În 1989, activitățile mercenarilor „au avut tendința de diminuare, în cadrul conflictelor armate, și de a evolua spre transformarea, într-o oarecare măsură, într-o meserie de criminal independent" — se apreciază într-un document al Comisiei pentru drepturile omului a O.N.U. Documentul, dat publicității la sediul din Geneva al Națiunilor Unite, subliniază că diminuarea conflictelor în statele mici a permis să se înregistreze o reducere sensibilă a activităților mercenarilor în aceste cazuri. În schimb, se arată că mercenarii participă intens la traficul de droguri. Documentul deplînge, pe de altă parte, faptul că, deși anul trecut a fost adoptată, de către Adunarea Generală a ONU, Convenția internațională împotriva recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor, nu există „nici un mecanism" pentru aplicarea acesteia.

Proiect

H. Grout, președintele grupării „Renașterea" (ce reunește cetățenii sovietici de origine germană), a declarat unei publicații a postului de radio Moscova că proiectul ce permite reinstalarea minorității germane în regiunea Volgăi — de unde a fost deportată în 1941, din ordinul lui Stalin — nu prevede reinstaurarea unei republici autonome. O cerere în această privință a fost respinsă de guvernul URSS, datorită opoziției locuitorilor actuali ai regiunii Saratov (Volga), în noiembrie 1989, cînd această problemă a fost ridicată în parlamentul sovietic.

Nobel

La 90 se ridică, pînă acum, numărul candidaților la Premiul Nobel pentru pace pe anul 1990, dintre care 65 sînt personalități, iar 25 organizații — a declarat Geir Lundestad, noul director al Institutului Nobel din Oslo. De obicei, lista propunerilor era încheiată la 1 februarie, dar anul acesta — declară dl. Lundestad — e o situație deosebită. Printre candidați — relatează agenția „France Presse" — figurează liderul sovietic Mihail Gorbaciov, președintele Cehoslovaciei, Vaclav Havel, președintele parlamentului cehoslovac, Alexander Dubcek, liderul ANC din Africa de Sud, Nelson Mandela, președintele SUA, George Bush, Papa Ioan Paul al II-lea, ministrul afacerilor externe al RFG, Hans-Dietrich Genscher, și profesoara Doina Cornea, din România.

• • • de MATTY

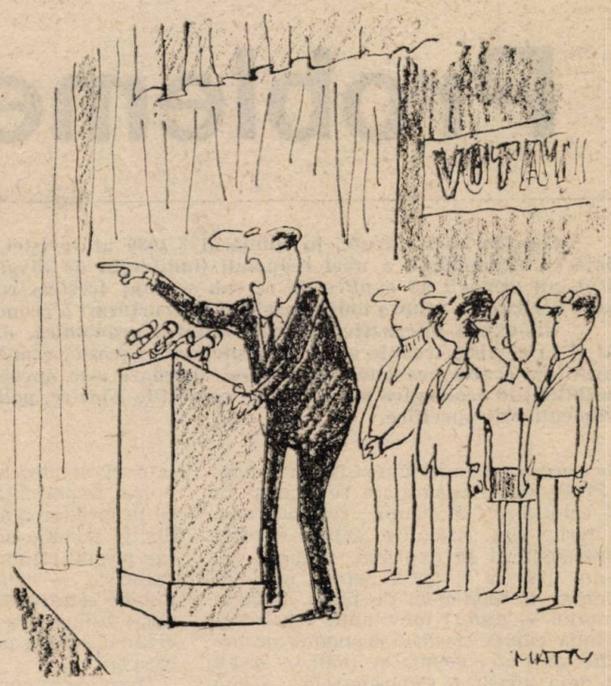

Ei bine, da ! Răspunsul nostru este NU !

Un participant la recentul congres al mișcării pentru pace, de la Atena — Susumu Nishiyama, 62 de ani, supraviețuitor al bombardamentului atomic, din 1945, asupra orașului japonez Nagasaki

Greva vameșilor italieni de la granița cu Elveția a blocat sute de camioane

Premieră

Pentru prima dată, șeful guvernului mongol va efectua, la sfîrșitul lunii februarie, o vizită în Japonia — a anunțat Ministerul de externe din Tokio. Președintele Consiliului de Miniștri al Mongoliei va fi primit, cu această ocazie, de împăratul Akihito și se va întîlni cu primul ministru nipon, ce urmează să fie desemnat după alegerile de la 18 februarie. În cadrul politicii sale în Asia, pentru Japonia este important să emită un semnal pozitiv față de mișcările reformatoare inițiate în Mongolia — au menționat surse ale Ministerului nipon de externe.

Avertisment

Ministrul francez al afacerilor externe, Roland Dumas, a atras atenția Statelor Unite, într-un mod voalat, asupra oricărei tentative de a se reinstitui metoda abordării „de la bloc la bloc" în cadrul negocierilor de dezarmare, ceea ce ar fi în contradicție cu „evoluția istorică" aflată în curs în Europa — relevă agenția „France Presse".

Credit

Referindu-se la creditul în valoare de peste 700 milioane dolari, pe care Fondul Monetar Internațional a hotărît să-l acorde Poloniei, agenția „PAP" relevă că acesta va constitui „o infuzie financiară substanțială", menită să sprijine programul de stabilizare a economiei, aplicat de la 1 ianuarie 1990 de guvernul primului ministru Tadeusz Mazowiecki.

Expulzare

Agenția poloneză „PAP" a anunțat că, la Varșovia, au sosit primii 26 cetățeni polonezi care nu au primit azil politic în R.F.G., fiind expulzați din această țară. Comentînd situația creată, un reprezentant al Ministerului de externe al Republicii Polone a declarat agenției de presă că partea poloneză a fost informată în acest sens în ajunul deportării și că nu dispune de date referitoare la numărul exact al cetățenilor Poloniei care — potrivit celor mai noi reguli vest-germane privind imigrarea — au fost expulzați din RFG.

Rubrică realizată de Liana Enescu

SPRE O ECONOMIE DE PIAŢĂ (2)

Problemele

Consideraţiile făcute, în numărul 5/1990 al revistei, asupra economiei de piaţă ca normalitate a unei economii (indiferent de diversele delimitări tipologice), au urmărit să explice de ce sub semnul acesteia revista intenţionează să aşeze dezbaterea asupra indispensabilei restructurări a economiei româneşti.

Nu există alternativă la normalitatea economică, dar în ce forme, pe ce căi şi în ce ritm trebuie să se îndrepte, spre aceasta, economia noastră naţională constituie o altă problemă, în a cărei abordare este nevoie de a se ţine cont de posibilităţile economice existente, de condiţiile istorice, politice, sociale, de datele psihoculturale specifice.

Este necesar să ne uităm şi în jurul nostru. Probleme cvasisimilare se pun şi în cazul celorlalte economii est-europene. Dezbaterile sînt ascuţite. Opinii diverse şi contradictorii se exprimă. Ungaria şi Polonia par să fi optat pentru modelul occidental al economiei de piaţă. Inflaţia şi şomajul — dureri inevitabile ale trecerii relativ rapide de la o economie dezarticulată spre o economie de piaţă — şi-au făcut deja apariţia. Cehoslovacia, aflată într-o situaţie economică evident mai bună, pare să încline spre aceeaşi opţiune. La rîndul ei, Uniunea Sovietică, fundamentînd conceptul de „piaţă socialistă", încearcă să se îndrepte spre ceea ce ar putea fi denumit un „socialism de piaţă", adică un socialism care să ţină seama de cerinţele pieţei, în care diferite forme de proprietate socialistă să se afle în concurenţă, iar conducerea economiei să abandoneze caracterul de comandă în favoarea reglării prin pîrghii economice.

Înaintea deschiderii propriu-zise a dezbaterii este, însă, obligatoriu de a preciza problemele concrete în jurul cărora, în mod inevitabil, vor gravita discuţiile. Iată cîteva dintre aceste probleme.

O problemă fundamentală este proprietatea asupra mijloacelor de producţie, aceasta condiţionînd interesele economice şi, deci, comportamentul participanţilor la actul productiv. Teorii diverse s-au ţesut, de-a lungul timpului, în jurul proprietăţii. Nu este locul de a le evoca aici. Practica economică, însă, pare să fi reţinut, din ampla dezbatere teoretică, o întrebare cu incidenţe concrete : pentru o economie ori o societate anume, este proprietatea asupra mijloacelor de producţie un scop în sine sau doar un mijloc în vederea atingerii obiectivelor propuse ? Răspunsul nu are echivoc. Transformarea unei anume forme de proprietate asupra mijloacelor de producţie într-un scop în sine duce la extremisme, deschizînd calea spre dezastrul economic. Generalizarea şi exacerbarea proprietăţii private ar răpi societăţii alocarea de resurse pentru sectoare economice vitale dar mai puţin rentabile, precum şi pentru atingerea unor obiective de apărare şi sociale. Iar în condiţiile extinderii, în întreaga economie, a proprietăţii de stat, aceasta devine, de fapt, „proprietate a nimănui", alterînd spre dezinteres şi lipsă de iniţiativă comportamentul subiecţilor economici şi, deci, văduvind sistemul economic de flexibilitate şi de deschiderea necesară spre înnoire. Experienţa economică evidenţiază că proprietatea asupra mijloacelor de producţie trebuie să fie un mijloc — adaptat posibilităţilor economice şi condiţiilor specifice — pentru realizarea finalităţii umane a dezvoltării, care nu poate fi alta decît asigurarea unui nivel de civilizaţie cît mai ridicat posibil în stadiul economic existent.

Dacă este aproape inevitabil ca unele sectoare economice şi sociale să fie în proprietate publică, în alte multe segmente ale economiei, iniţiativa economică particulară trebuie descătuşată, încă de la nivelul proprietăţii, pentru a permite deplasarea resurselor spre activităţile mai performante şi promovarea eficienţei şi înnoirii pe care le implică o competiţie concurenţială. Cum ar putea fi conectată, la aceste concluzii ale experienţei, economia românească, anchilozată în structuri rigide şi ineficiente, în reglementări administrative şi de comandă derivînd tocmai din absolutizarea şi generalizarea proprietăţii de stat (şi acolo unde aceasta constituie un element necesar de ordin economic şi social, dar şi acolo unde ea este un factor de inflexibilitate şi paralizie economică) ?

Care ar putea fi opţiunile concrete în agricultură, unde experienţa însăşi a probat consecinţele negative ale instituirii forţate a „proprietăţii nimănui" ? Este, însă, realistă o reîmproprietărire a ţăranilor sau o desfiinţare, pur şi simplu, a cooperativelor agricole ? Or, lăsînd opţiunile deschise, se pot promova, la alegerea chiar a lucrătorilor din agricultură, diferite forme precum proprietatea individuală, cooperaţia de producţie aşezată pe baza liberei asocieri, arenda individuală sau colectivă, darea în folosinţă etc ? Dar în sectoarele comercial, al serviciilor şi al industriei mici, unde, de asemenea, s-a dovedit că absenţa iniţiativei particulare şi a competiţiei concurenţiale sînt contraproductive ? Şi, îndeosebi, care ar putea fi opţiunile în industria „mare", unde se decid soarta economiei şi impactul fundamental şi general al factorului tehnologic. Este realistă, din punct de vedere economic, şi de dorit, din punct de vedere social, o aşa-numită „privatizare" a industriei mari ? Ce alternativă ar putea exista pentru a asocia eventuala păstrare a structurilor de proprietate existente cu iniţiativa economică pentru eficientizare şi implementare a progresului tehnologic (cerinţe pe care aceste structuri nu s-au arătat apte să le promoveze) ?

Una din marile probleme economice legate direct de cea a proprietăţii decurge din necesitatea, în condiţiile economiei moderne, ca producţia să se desfăşoare în unităţi de o anumită dimensiune. Astfel, producţia în general şi orice restructurare a acesteia în unităţile respective capătă un pronunţat caracter social, cu incidenţe adînci, îndeosebi asupra ocupării forţei de muncă. În ce formă de proprietate ar putea fi aceste unităţi ? Ar putea fi ele privatizate ? Cine ar putea fi proprietarii ? Dar conducătorii instituţionali ? Ar putea fi transformate unele din aceste unităţi în societăţi pe acţiuni, în care, potrivit unor reglementări precise, un control individual sau de grup asupra patrimoniului să fie exclus, iar participarea la acesta să fie deschisă, înainte de toate, salariaţilor din unităţile respective ? Care ar putea fi abordările concrete în situaţia specifică a ţării noastre, unde aberaţiile megalomanice ale fostei dictaturi au lăsat economiei povara unor mamuţi industriali energofagi şi vlăguitori din punctul de vedere financiar ?

În strînsă conexiune, există şi o altă problemă : structurile private nu pot fiinţa decît atît timp cît sînt rentabile ; altfel dispar. Aceasta promovează eficienţa pe plan general în economie, dar orice lipsă de rentabilitate la nivelul unei unităţi antrenează şomaj şi alte costuri sociale. Dimpotrivă, în structurile publice, se pot face compensări între unităţi şi costurile sociale sînt mascate, dar, mai ales în cazul în care aceste compensări devin o regulă (cum este situaţia în economia românească), eficienţa pe ansamblu este văduvită. Cum se poate — şi pe ce căi — ieşi din această dilemă ?

În plus, în structurile private, eficienţa, obiectiv diferenţiată, creează discrepanţe sociale şi de venit. Disparităţile de venit

STOP CADRU

Secretarul general al Organizaţiei Conferinţei Islamice, Hamid Al-Gabid (în stînga), împreună cu ministrul saudit al apărării, prinţul Sultan, în timpul aniversării la Jiddah (Arabia Saudită) a două decenii de la înfiinţarea amintitei organizaţii